

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto

Tarptautinės komunikacijos programos studentė

MANTĖ TASER

**Adaptaciniai tarpkultūrinės komunikacijos barjerai: Centrinės Azijos darbo
imigrantų Vilniuje atvejis**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas – prof. dr. Arvydas Pacevičius

Vilnius 2025

Taser, M. (2025). *Adaptaciniai tarpkultūrinės komunikacijos barjerai: Centrinės Azijos darbo imigrantų Vilniuje atvejis* [Magistro darbas, Vilniaus universitetas, Komunikacijos fakultetas].

Pagrindiniai žodžiai: tarpkultūrinė komunikacija, komunikacijos barjerai, darbo imigrantai, Centrinė Azija, kultūriniai skirtumai, sociokultūrinė adaptacija, imigrantai Lietuvoje.

Santrauka

Pastaraisiais dešimtmečiais į Lietuvą atvykstančių imigrantų skaičius stipriai augo, o tai lėmė didesnę kultūrinę įvairovę Lietuvos miestuose, ypač sostinėje Vilniuje. Gausiausia imigrantų grupė Lietuvoje – darbo imigrantai, kurių pastaruoju metu vis daugiau atvyksta iš Centrinės Azijos šalių, tokių kaip Uzbekistanas, Tadžikistanas ir Kirgizija. Šių šalių kultūra stipriai skiriasi nuo Lietuvos kultūros, o tai savo ruožtu apsunkina strategiškai svarbų imigrantų adaptacijos procesą Lietuvoje. Lietuvos strateginis siekis plėtoti užsieniečių integracijos sistemą pagrindžia temos aktualumą ir išryškina poreikį analizuoti Lietuvoje gyvenančių imigrantų patirtis ir skirtingų kultūrų persipynimo metu vykstančius procesus. Vienas iš svarbiausių tarpkultūrinės sąveikos procesų – komunikacija tarp žmonių, kuri veikiama skirtingų kultūrų gali tapti sudėtinga dėl įvairių tarpkultūrinės komunikacijos barjerų. Šiame darbe taikytas žvalgomasis kokybinis tyrimas (apklausos anketa duomenų rinkimui iš Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų ir pusiau struktūruoti giluminiai interviu su ekspertais iš Vilniuje veikiančių migracijos ir integracijos organizacijų) leido išsiaiškinti, su kokiais tarpkultūrinės komunikacijos (kalbos, bendravimo stilių ir elgesio normų) iššūkiais susiduria Vilniuje gyvenantys Centrinės Azijos darbo imigrantai, ir kaip šie iššūkiai apsunkina jų adaptaciją Lietuvoje, Vilniuje. Tyrimo rezultatai atskleidžia Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos problematiką – įsitraukimo į vietinę Lietuvos visuomenę ir komunikacijos su vietiniais lietuviais trūkumą. Nustatyta, jog tam įtakos turi ne tik migracijos tikslas, tautinių bendruomenių įtaka bei nepalankus Lietuvos visuomenės požiūris į imigrantus, bet ir šių imigrantų lietuvių kalbos žinių trūkumas bei didelis kultūrinis atstumas tarp Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrų. Tyrimo rezultatai rodo, jog rusų kalba dažnu atveju šiems imigrantams padeda patenkinti tik bazinius poreikius kasdienėse situacijose ir apriboja galimybes kurti glaudesnius santykius su lietuviais bei įsitraukti į vietos bendruomenes. Be to, nustatyta, jog bendravimą tarp Centrinės Azijos darbo imigrantų ir lietuvių, taip pat stipriai veikia kultūriniai skirtumai, o labiausiai – skirtingas neapibrėžtumo vengimo lygis abejose kultūrose ir su šia kultūrine dimensija susiję tarpkultūrinės komunikacijos barjerai: 1) laiko ir planavimo sampratos skirtumai; 2) skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi; 3) skirtingai suvokiama asmeninės nuomonės ir kritikos raiška; 4) nevienodas bendravimo laisvumas; 5) bendravimo stilių skirtumai (tiesioginės ir netiesioginės komunikacijos normos). Šie tarpkultūrinės

komunikacijos barjerai daugiausiai mažina Centrinės Azijos darbo imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais ir trukdo jiems užmegzti draugiškus ir artimesnius ryšius su Lietuvos žmonėmis.

Summary

Title of the Master's Thesis: Adaptation-Related Intercultural Communication Barriers: The Case of Central Asian Labor Immigrants in Vilnius. **Author:** Mantė Taser

In recent decades, the number of immigrants coming to Lithuania has grown significantly, which has led to greater cultural diversity in Lithuanian cities, especially in the capital Vilnius. The largest group of immigrants in Lithuania – labor immigrants, a large proportion of whom come from Central Asian countries, such as Uzbekistan, Tajikistan and Kyrgyzstan. The cultures of these countries significantly differ from Lithuanian culture, which in turn complicates the strategically important process of immigrant adaptation. Lithuania's strategic objective to develop a system for the integration of foreign nationals justifies the relevance of the topic and highlights the need to analyze the experiences of immigrants living in Lithuania and the processes occurring during the interweaving of different cultures. One of the most important processes of intercultural interaction is communication, which can become difficult due to various intercultural communication barriers. An exploratory qualitative study was conducted (both survey questionnaire for collecting data from Central Asian labor immigrants living in Vilnius and semi-structured in-depth interviews with experts from migration and integration organizations operating in Vilnius) to determine the challenges of intercultural communication encountered by Central Asian labor immigrants living in Vilnius, and to explore how these challenges complicate their adaptation in Vilnius. The results of the study reveal the issues related to the adaptation of these immigrants – the insufficient involvement in the local Lithuanian society and the deficiency in communication with local Lithuanians. The study findings indicate that this is influenced not only by the purpose of immigration, the influence of immigrant ethnic communities and the unfavorable attitude of Lithuanian society towards immigrants, but also by the lack of knowledge of the Lithuanian language of these immigrants and the great cultural distance between the cultures of Lithuania and Central Asia. The results of the study reveal that the knowledge of Russian language often helps these immigrants meet only basic needs in everyday situations and limits the opportunities to build closer relationships with Lithuanians and get involved in local communities. In addition, communication between Central Asian labor immigrants and Lithuanians is strongly affected by cultural differences, and most of all by the different level of uncertainty avoidance in both cultures and the intercultural communication barriers related to this cultural

dimension: 1) differences in the concept of time and planning; 2) differing attitudes towards uncertainty, risk, and rule compliance; 3) differing perceptions of the expression of personal opinions and criticism; 4) differential communication openness; and 5) differences in communication styles (direct and indirect communication norms). These intercultural communication barriers mainly reduce the self-confidence of Central Asian labor immigrants when communicating with Lithuanians and prevent them from establishing closer relations with Lithuanian people.

TURINYS

ĮVADAS	7
1. ADAPTACIJA NAUJOJE KULTŪRINĖJE APLINKOJE	11
1.1. Adaptacijos apibrėžimas	11
1.2. Adaptacijos procesui įtaką darantys veiksniai	11
1.2.1. Migracijos ir adaptacijos motyvacija	12
1.2.2. Imigrantų asmenybės bruožai.....	13
1.2.3. Gyvenimo naujoje aplinkoje trukmė	13
1.2.4. Socialiniai ryšiai, kalbinės ir neverbalinės komunikacijos kompetencija.....	15
1.2.5. Priimančioji visuomenė.....	16
1.2.6. Tarpkultūrinis atstumas	17
2. KULTŪRINIAI SKIRTUMAI – IŠŠŪKIS TARPKULTŪRINEI KOMUNIKACIJAI	19
2.1. Kultūrinių dimensijų įtaka komunikacijai	19
2.1.1. Galios atstumas	19
2.1.2. Neapibrėžtumo vengimas.....	21
2.1.3. Individualizmas-kolektyvizmas	23
2.2. Aukšto-žemo konteksto komunikacija.....	24
3. CENTRINĖS AZIJOS DARBO IMIGRANTŲ ADAPTACINIŲ TARPKULTŪRINĖS KOMUNIKACIJOS BARJERŲ PATIRTYS VILNIUJE.....	28
3.1. Tyrimo metodika.....	28
3.2. Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacija Vilniuje ir jos problematika.....	30
3.3. Kultūrinių skirtumų įtaka imigrantų komunikacijai su lietuviais	37
3.4. Tarpkultūrinės komunikacijos barjerų poveikis	44
IŠVADOS	49
BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS.....	52
PRIEDAI	58
1 priedas. Adaptacijai įtaką darančių veiksnių sąsaja su komunikacija.	58

2 priedas. Lietuvos ir Centrinės Azijos skirtingų kultūrinių specifikų sąlygoti galimi tarpkultūrinės komunikacijos barjerai.....	59
3 priedas. Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos problematikos priežasties–pasekmės grandinė.	61
4 priedas. Apklauso anketos klausimai imigrantams.	62
5 priedas. Interviu klausimai ekspertams.....	66
6 priedas. Tyrime dalyvavusių imigrantų kilmės šalys.	69
7 priedas. Tyrime dalyvavusių imigrantų gyvenimo Lietuvoje (Vilniuje) trukmė.....	70
8 priedas. Tyrime dalyvavusių imigrantų planuojama gyvenimo Lietuvoje trukmė.....	71
9 priedas. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Dirbtinio intelekto įrankių naudojimo deklaracija.....	72

IVADAS

Šiandieniniame pasaulyje migracija vardan palankesnių gyvenimo sąlygų ir ekonominės ar profesinės sėkmės perspektyvų tapo visiška norma mūsų visuomenėje. Pastaraisiais dešimtmečiais Lietuva, kuri per šį laikotarpį visapusiškai augo ir ekonomiškai patobulėjo, taip pat susilaukė nemažo imigrantų dėmesio, o tai, kartu su globalizacijos procesu, lėmė didesnę kultūrinę įvairovę Lietuvos miestuose, ypač sostinėje Vilniuje. Gausiausia imigrantų grupė Lietuvoje – darbo imigrantai, kurie nors ir papildo Lietuvos darbo rinką, ypač tose srityse, kuriose Lietuvai trūksta darbuotojų, bei prisideda prie darbo jėgos trūkumo problemos sprendimo šalyje, vis dėlto, susiduria su nepakankamai sklandžiai vykstančia adaptacija vietinėje Lietuvos visuomenėje. Pastaruoju metu vis daugiau imigrantų darbo pagrindu į Lietuvą atvyksta iš Centrinės Azijos šalių, tokių kaip Uzbekistanas, Tadžikistanas ir Kirgizija (Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Migracijos departamentas, 2025). Šių šalių kultūrinė specifika stipriai skiriasi nuo tos, kuri vyrauja Lietuvos visuomenėje, o tai savo ruožtu apsunkina strategiškai svarbų adaptacijos procesą tiems, kurie dažnai neturi išankstinio socialinio ramsčio, nepažįsta vietinės kultūros, nemoka lietuvių kalbos ir nesupranta vietinių elgesio bei bendravimo normų, tačiau, tikėtina, planuoja likti šalyje ilgesniam ar net visam laikui. Skirtingos kultūrinės normos gali ne tik trukdyti sklandžiai imigrantų adaptacijai, bet ir lemti nepasitikėjimą, stereotipų formavimąsi ir netgi tam tikrą socialinę distanciją tarp vietinių gyventojų ir imigrantų. Šių problemų rizika ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės strateginis siekis plėtoti užsieniečių integracijos sistemą (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2018) pagrindžia temos aktualumą socialiniu požiūriu ir išryškina poreikį analizuoti bei tirti Lietuvoje gyvenančių imigrantų patirtis ir skirtingų kultūrų persipynimo metu vykstančius procesus. Vienas iš svarbiausių tarpkultūrinės sąveikos procesų – komunikacija tarp žmonių, kuri veikiama skirtingų kultūrų gali tapti sudėtinga dėl įvairių tarpkultūrinės komunikacijos barjerų.

Žvelgiant į temos ištirtumą, pastebima imigrantų tarpkultūrinės komunikacijos barjerus ir Centrinės Azijos darbo imigrantų patirtis nagrinėjančių darbų stoka. Ankstesni darbai apie imigrantus Lietuvoje (pvz., Blažytė, 2015; Čepeliauskaitė 2018; Didžgalvytė-Bujauskė, 2013; Huseynova, 2021; Kazlauskaitė 2021; Pilinkaitė Sotirovič ir Žibas, 2011; Skučienė, Poškus ir Kazakevičiūtė, 2023; Sutkutė, 2018; Žibas ir Platačiūtė, 2014) dažnu atveju analizuoja imigrantų integracijos procesus, visuomenės nuostatas imigrantų atžvilgiu, tarptautinių studentų patirtis, imigrantų padėtį darbo rinkoje ar pabėgėlių klausimus, paliekant tarpkultūrinės komunikacijos procesus nuošalyje arba juos aptariant fragmentiškai bei apsiribojant bendresnėmis išvadomis (pvz., Pundziuvienė et al., 2020; Žibas ir Platačiūtė, 2014) arba konkrečiais aspektais, pvz., kalba (pvz., Skučienė et al., 2023). Centrinės Azijos imigrantų patirtys Lietuvoje irgi nagrinėtos fragmentiškai. Galima rasti tik kelis baigiamuosius magistro darbus: apie uzbekų kultūrinę adaptaciją Lietuvoje (Bystrova, 2010) bei

Tadžikistano politinius imigrantus ir jų migracijos ir integracijos patirtis Lietuvoje (Pavydytė, 2024). Pasauliniame kontekste temos ištirtumą galime grįsti conceptualių modelių gausa. Tarpkultūrinės komunikacijos ir adaptacijos naujoje kultūrinėje aplinkoje procesus bei kultūrinių skirtumų įtaką bendravimui tarp kultūrų padeda analizuoti G. Hofstede, Edward T. Hall, Y. Y. Kim, S. Lysgaard, J. W. Berry ir kt. pasauliniu mastu pripažinti teoriniai modeliai (Berry, 1997; Hall, 1976; Hofstede, 2011; Kim, 2001; Lysgaard, 1955). Nors tarptautinė literatūra pasižymi plačiu tarpkultūrinės komunikacijos aspektų analizės spektru, vis dėlto, šie tyrimai orientuoti į bendresnius kultūrų skirtumų ar adaptacijos modelius, neišskiriant Centrinės Azijos imigrantų patirčių Baltijos regione ar Šiaurės Rytų Europoje.

Šio darbo **mokslinė problema** – kokie ribotai Lietuvoje tirti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai, tarpkultūrinės komunikacijos teorijose aiškinami kultūrinių skirtumų pagrindu, apsunkina Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptaciją? Klausimas svarbus tiek mokslinio pažinimo požiūriu, tiek taikomuoju aspektu, nes gali suteikti vertingų įžvalgų praktiniam tyrimo duomenų panaudojimui.

Darbo objektas – adaptaciniai tarpkultūrinės komunikacijos barjerai. Čia šiuos barjerus suprantame kaip dėl kultūrinių skirtumų kylančius iššūkius, su kuriais susiduria žmonės, bendraujantys su kitos kultūros atstovais ir kurie apsunkina šių žmonių adaptaciją naujoje kultūrinėje aplinkoje. Šie barjerai gali kilti dėl skirtingų vertybių, kalbos, bendravimo stilių, elgesio normų, ar socialinių kontekstų, ir lemti sudėtingesnį supratimą ir prisitaikymą sąveikoje su kita kultūra. Komunikacija ir kultūra yra pagrindinis šio darbo fokusas, paliekant nuošalyje politinius, psichologinius ir kitus su migracija susijusius aspektus.

Darbo tikslas – remiantis sociokultūrinės adaptacijos ir tarpkultūrinės komunikacijos teorine analize bei empirinio tyrimo duomenimis, atskleisti kultūrinių skirtumų sąlygotus Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų patiriamus tarpkultūrinės komunikacijos barjerus, apsunkinančius imigrantų adaptaciją Lietuvoje. Šiam tikslui pasiekti iškelti šie **darbo uždaviniai**:

1. Atlikti teorinę sociokultūrinės adaptacijos naujoje kultūrinėje aplinkoje procesui įtaką darančių veiksnių analizę;
2. Remiantis G. Hofstede ir E. T. Hall kultūrų analizės modeliais, išnagrinėti kultūrinių skirtumų įtaką tarpkultūrinei komunikacijai;
3. Įvertinant Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrinę specifiką, identifikuoti Lietuvoje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptaciją apsunkinti galinčius tarpkultūrinės komunikacijos barjerus;
4. Remiantis empirinio tyrimo rezultatais išsiaiškinti, su kokiais kalbos, bendravimo stilių ir elgesio normų iššūkiais susiduria Vilniuje gyvenantys Centrinės Azijos darbo imigrantai ir kaip šie tarpkultūrinės komunikacijos sunkumai veikia jų adaptaciją Lietuvos visuomenėje.

Šiame darbe taikomi teoriniai **metodai** apima: 1) indukciją, kuri leidžia apibendrinti įvairius mokslinius tyrimus imigrantų adaptacijos ir tarpkultūrinės komunikacijos temomis; 2) dedukcinį metodą – remiantis G. Hofstede kultūrinių dimensijų ir E. T. Hall aukšto-žemo konteksto komunikacijos teorijomis daromos išvados apie galimus Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių tarpkultūrinės komunikacijos skirtumus; 3) palyginimo metodas pasitelkiamas išryškinant Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrinės ir komunikacijos normų specifikas, siekiant atskleisti galimus tarpkultūrinės komunikacijos iššūkius, galinčius daryti įtaką Lietuvoje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijai. Šie teoriniai metodai leido teoriniu pagrindu pagrįsti tyrimo problemą ir suformuluoti empirinio tyrimo prielaidas. Empirinėje šio darbo dalyje taikytas kokybinis žvalgomasis tyrimas, leidžiantis susipažinti su imigrantų patirtimis bei jų adaptaciniais tarpkultūrinės komunikacijos iššūkiais. Duomenų rinkimas vyko pasitelkiant apklausos anketą informacijos rinkimui iš Vilniuje gyvenančių darbo imigrantų iš Centrinės Azijos šalių (Uzbekistanas, Tadžikistanas ir Kirgizija) ir pusiau struktūruotus giluminius interviu su ekspertais iš Vilniuje veikiančių migracijos ir integracijos organizacijų. Tokia tyrimo strategija leido atsiskleisti individualioms imigrantų patirtims ir ekspertų įžvalgoms išlaikant tyrimo kryptį. Tyrimo dalyviai atrinkti pasitelkiant patogiosios (lengviausiai pasiekiami potencialūs dalyviai rasti per asmeniškai prieinamą kanalą) ir kriterinės atrankos principus. Tyrimo metu gauti duomenys induktyviai suskirstyti pagal temines kategorijas bei analizuoti taikant kokybinę turinio analizę, kuri leido atskleisti pagrindinius imigrantų tarpkultūrinės komunikacijos barjerus ir jų poveikį imigrantų kasdieniam gyvenimui bei adaptacijai Vilniuje.

Šio darbo struktūra apima tris pagrindinius skyrius (du teorinius ir vieną empirinę dalį). Pirmasis skyrius skirtas teorinei sociokultūrinę adaptaciją naujoje kultūrinėje aplinkoje veikiančių aplinkybių analizei, antrasis – kultūrinių skirtumų įtakai tarpkultūrinei komunikacijai (aiškinamai pasitelkiant G. Hofstede ir E. T. Hall kultūrų analizės modelius), Lietuvos bei Centrinės Azijos šalių kultūrinių specifikų teorinei analizei ir lyginimui bei galimų šių kultūrų sankirtoje kylančių komunikacinių iššūkių identifikavimui. Galiausiai, trečiasis skyrius skirtas empirinių tyrimo duomenų analizei apie Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų patiriamus tarpkultūrinės komunikacijos barjerus ir jų įtaką imigrantų adaptacijai. Trečiame skyriuje tyrimo rezultatai pateikiami remiantis tiek imigrantų asmeninėmis patirtimis, tiek ir ekspertų, dirbančių su šia tiksline grupe, įžvalgomis. Darbo pabaigoje pateikiamos išvados, bibliografinis nuorodų sąrašas ir priedai. Prieduose pateikiama darbą papildanti medžiaga, tokia kaip apklausos anketos ir interviu klausimai (4 ir 5 priedai), Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos problematikos priežasties–pasekmės grandinė (3 priedas), papildoma informacija apie tyrime dalyvavusius imigrantus (6–8 priedai) ir kt.

Šio darbo rezultatai papildė teorinį diskursą ribotai tirta tarpkultūrinės komunikacijos barjerų tema ne tik Lietuvoje, bet ir tarptautiniu mastu (ypač jei kalbame apie Centrinės Azijos darbo imigrantų patirtis Baltijos regione ar Šiaurės Rytų Europoje), todėl yra svarbūs moksliniu aspektu. Darbo naujumą pagrindžia ne tik iki šiol menkai tirtos tiek pačios temos, tiek ir tiriamosios imigrantų grupės analizė, bet ir praktinės tyrimo rezultatų panaudojimo galimybės, grindžiamos tikėtinu naudingumu institucijoms, nevyriausybinėms organizacijoms ar įmonėms, dirbančioms su imigrantais iš Centrinės Azijos šalių ir realiai susiduriančioms su jų adaptacijos iššūkiais. Be to, šis darbas suteikia įžvalgų tobulinant imigrantų integracijos procesus Lietuvoje. Tikima, jog darbas gali prisidėti ir prie platesnio žmonių supratimo apie kultūrinę įvairovę, kuri Lietuvoje, ir ypač jos sostinėje Vilniuje, sparčiai auga.

1. ADAPTACIJA NAUJOJE KULTŪRINĖJE APLINKOJE

1.1. Adaptacijos apibrėžimas

Adaptaciją konceptualizuojančių apibrėžimų galima rasti įvairių, priklausomai nuo mokslo srities. Šiame darbe susikoncentruosime į tarpkultūrinę adaptaciją, kurios procesų suvokimas yra svarbus analizuojant imigrantų patiriamus tarpkultūrinės komunikacijos barjerus. Čia remiamės Kim (2001) apibrėžimu, teigiančiu, jog „tarpkultūrinė adaptacija yra dinamiškas procesas, kurio metu asmenys, persikėlę į naują, nepažįstamą ar pasikeitusią kultūrinę aplinką, siekia užmegzti ir palaikyti santykinai stabilius, abipusius ir funkcionalius ryšius su ta aplinka“ (Kim, 2001, 31). Taigi, tarpkultūrinė adaptacija iš esmės yra ilgalaikis procesas, kurio metu žmonės mokosi efektyviai funkcionuoti naujoje kultūrinėje aplinkoje. Vis dėlto, siekiant dar aiškiau apibrėžti tyrimo kryptį, šiame darbe susifokusuosime į sociokultūrinę adaptaciją, kuri White, Absher & Huggins (2011) teigimu, priešingai nei psichologinė adaptacija, neapima emocinės savijautos, o yra tiesiogiai susijusi su elgesio kompetencija ir kasdieniais bendravimo procesais (White, Absher & Huggins, 2011, 326). Taigi, sėkmingą sociokultūrinę adaptaciją galime apibrėžti kaip gebėjimą efektyviai įsitraukti į naujos aplinkos gyvenimą, kurti ir palaikyti tarpasmeninius ryšius bei spręsti kylančius tarpkultūrinius ir komunikacinius iššūkius. Ši sociokultūrinės adaptacijos (toliau – adaptacijos) apibrėžtis leis analizės metu nenukrypti į psichologines imigrantų būsenas ir aiškiau suprasti esminius veiksnius, turinčius įtakos adaptacijos (arba kitaip, prisitaikymo) procesui ir tuo pačiu tarpkultūrinės komunikacijos barjerų atsiradimui.

1.2. Adaptacijos procesui įtaką darantys veiksniai

Adaptacija naujoje kultūrinėje aplinkoje yra vienas iš esminių procesų, vykstančių imigrantų gyvenime. Šį procesą analizavo ne vienas mokslininkas (pvz., J. W. Berry, Y. Y. Kim, S. Lysgaard), kurių teorijos žinomos ir taikomos iki pat šių dienų. Pripažįstama, jog staigus kultūrinės aplinkos pokytis priverčia žmones susidurti su įvairiais ne tik kultūriniais, bet ir socialiniais, psichologiniais ir kitais su migracija susijusiais iššūkiais, reikalaujančiais imigrantų prisitaikymo reaguojant į aplinką. Kaip pabrėžia Kim (2001), šie iššūkiai daugeliu atvejų kyla susidūrus su supratimu, jog anksčiau savaime suprantamos taisyklės, elgesio ar socialinės normos, komunikacijos įrankiai, tokie kaip kalba ir kt. nebėra aktualūs ar tinkami naujoje aplinkoje (Kim, 2001, 45–46). Kaip teigia, Berry (1997), ilgalaikė adaptacija yra labai įvairi ir gali apimti tiek tuos asmenis, kurie adaptuojasi sėkmingai, tiek ir tuos, kurie prisitaiko prastai (Berry, 1997, 20). Būtent todėl yra plačiai pripažįstama, kad imigrantų adaptacijos patirtis nėra vienalytė (Yip & Saito, 2024, 241). Tam įtakos turi įvairūs vidiniai (imigrantų

asmeniniai) ir išoriniai (aplinkos suformuoti ar veikiami) veiksniai, kurie vienaip ar kitaip formuoja imigrantų adaptacijos patirtis ir daro įtaką patiriamų adaptacijos ir tuo pačiu tarpkultūrinės komunikacijos iššūkių gausai. Verta paminėti, jog šiame skyriuje aptarsime ne visus, bet verčiau susikoncentruosime į šio darbo temai aktualiausius veiksnius ir juos apžvelgsime sekančiuose poskyriuose.

1.2.1. Migracijos ir adaptacijos motyvacija

Adaptacijos procesui įtaką darančių veiksnių analizę pradėkime nuo pagrindinį vaidmenį šiame procese atliekančio imigruojančio asmens ir jo migracijos istorijos bei motyvų, galinčių turėti įtakos adaptacijos procesui naujoje aplinkoje. Migracijos motyvų, motyvacijos ir savanoriškumo svarbą adaptacijos procese pabrėžia ne vienas mokslininkas ir sieja šiuos aspektus su patiriamų iššūkių gausa. Pavyzdžiui, Kim (2001) teigia, jog žmonių patiriami tarpkultūriniai iššūkiai labai priklauso nuo jų tarptautinės migracijos situacijų ir motyvų persikelti į kitą kultūrą (Kim, 2001, 5). Tikėtina, jog migrantai, į naują šalį atvykę, pavyzdžiui, šeimos susijungimo pagrindu ar studijų tikslu, dažnu atveju migruoja savanoriškai ir atitinkamai turi išankstinį socialinį ramstį šeimoje arba pagalbą iš priimančios institucijos, kuri padeda įveikti įvairius iššūkius ir taip greičiau adaptuotis naujoje šalyje. Priešingai, pavyzdžiui, pabėgėliai ar prieglobsčio prašytojai, kurie migruoja priverstinai ir dažnu atveju neturi išankstinės socialinės ar institucinės paramos, tikėtina susiduria su gausesniais iššūkiais ir daug sudėtingesne adaptacija naujoje aplinkoje. Tam pritaria ir Berry (1997) teigdamas, jog labai svarbu suprasti imigrantų migracijos motyvacijos ir savanoriškumo laipsnį, veikiamą politinių, ekonominių ir demografinių sąlygų, su kuriomis susiduria asmenys savo kilmės visuomenėje (Berry, 1997, 16). Manoma, jog nesavanoriška migracija ir su ja susijusi neigiama patirtis ar lūkesčiai (reaktyvūs imigrantai) gali būti didesnių problemų priežastimi adaptacijos procese, o savanoriška migracija (proaktyvūs imigrantai), atvirkščiai, gali įgalinti lengvesnį ir mažiau iššūkių atnešantį adaptacijos procesą (Berry, 1997, 22–23, cit. pagal Richmond, 1993). Drįstu teigti, jog migracijos motyvacija yra glaudžiai susijusi ir su adaptacijos motyvacija, kurią Kim (2001) apibrėžia kaip norą dalyvauti ir funkciškai prisitaikyti prie priimančiosios aplinkos (Kim, 2001, 109). Taigi, panašu, jog migracijos savanoriškumo faktorius imigrantų adaptacijos procese veikia kaip skatinantysis veiksnys, padedantis pozityviai žvelgti į situacijas, o net ir susidūrus su sunkumais – ilgiau nepamesti motyvacijos ir noro spręsti iškilusias problemas. Vis dėlto, tai jokių būdu nereiškia, jog adaptacija motyvuotiems ir savanoriškai atvykusiems imigrantams bus lengva ir iš karto sėkminga. Kaip teigia Kim (1988), tiek reaktyvūs, tiek labai proaktyvūs migrantai patiria adaptacijos sunkumų: pirmieji dėl pažeidžiamumo, antrieji – dėl pernelyg aukštų, dažnai nerealių lūkesčių, kurie realybėje nepasitvirtina (Berry, 1997, 23 cit. pagal Kim, 1988). Taigi, panašu, jog migracijos motyvai, motyvacija ir

savanoriškumas yra tiesiogiai susiję su imigrantų adaptacijos motyvacija, todėl turi įtakos adaptacijos procesui bei jo metu kylančių iššūkių gausai.

1.2.2. Imigrantų asmenybės bruožai

Akivaizdu, jog kiekvienas žmogus, net ir keičiant gyvenamąją vietą, kartu su savimi nešiojasi sau unikalius asmenybės bruožus. Su šiomis individualiomis asmenybės savybėmis imigrantai patenka ir į naują kultūrinę aplinką – šalį, į kurią atvyko. Adaptacijos procese ypač svarbiais tampa tie asmenybės bruožai, kurie trukdo arba padeda imigrantams lengviau įveikti kylančias problemas ir prisitaikyti. Mokslininkų Paul T. Costa Jr. ir Robert R. McCrae išstobulintas, penkių faktorių modelis (angl. Big Five), kuriame minima ekstraversijos, atvirumo naujoms patirtims, sąžiningumo, sutariamumo ir neurotiškumo svarba asmenybėje (Costa & McCrae, 1999), plačiai taikomas įvairiuose kontekstuose, įskaitant ir imigrantų bei tarpkultūrinės adaptacijos procesus (Chen & Zhang, 2023; van der Zee, Benet, & Oudenhoven, 2016 ir kt. tyrimuose). Pastebima, kad ypač svarbūs adaptacijos procese tampa asmens ekstraversija ir atvirumas naujoms patirtims, kurie padeda išvengti galimų sunkumų ir paspartina adaptaciją naujoje kultūrinėje aplinkoje. Panašiai mąsto ir Kim (2001) teigdamas, kad viena iš svarbiausių adaptacijos procesą teigiamai veikiančių asmenybės savybių – lanksti asmens tapatybė. Jo teigimu, lanksti savęs/kito orientacija padeda ugdyti didesnę atvirumą ir sumažinti nepagrįstą išankstinį cinizmą naujų kultūrinių patirčių atžvilgiu. Pagal jį, lankstumas apima imigranto atvirumą priimti naujos kultūros tapatybę (Kim, 2001, 111). Drįstu manyti, jog tokie asmenybės bruožai kaip lanksti asmens tapatybė, atvirumas naujoms kultūroms ir patirtims bei ekstravertiškumas, daugeliu atveju nurodo ir individo polinkį į pozityvesnę požiūrį bei emocinį stiprumą, siejamą su gebėjimu ir drąsa veikti sunkiose ar nepatogiose situacijose. Tikėtina, jog tokiomis savybėmis pasižyminčios asmenybės bus linkę aktyviau bendrauti su įvairiais žmonėmis, mokytis kalbų, įsitraukti į naujas bendruomenes ir išliks ne tokie pažeidžiami kilus iššūkiams. Taigi, tikėtina, jog imigrantų lankstumo, atvirumo naujoms patirtims ir kultūroms, pozityvumo bei emocinės stiprybės stoka gali lemti įvairių iššūkių, apimančių ir tarpkultūrinės komunikacijos barjerus, atsiradimą adaptacijos procese.

1.2.3. Gyvenimo naujoje aplinkoje trukmė

Plačiai pripažįstama, jog adaptacija yra dinamiškas procesas veikiamas laiko, kuris šiuo atveju yra suprantamas kaip laikas praleistas imigracijos šalyje. Šis procesas daugelio mokslininkų yra skirstomas į etapus. Pavyzdžiui, S. Lysgaard (1955) buvo vienas pirmųjų tyrėjų, sistemingai aprašiusių adaptacijos proceso tėkmę per laiko prizmę ir suskirsčiusių adaptacijos etapus į keturis

pagrindinius: medaus mėnesio, krizės, atsigavimo ir prisitaikymo. Jis teigia, kad imigracijos pradžioje adaptacija vyksta pakankamai lengvai ir sėkmingai (Lysgaard, 1955, 51), todėl sieja šį periodą su medaus mėnesiu, kuris plačiai žinomas kaip pozityvi, teigiama ir mažai streso kelianti patirtis. Tačiau, vėlesni tyrimai, kaip rašo Hernández López (2021), nevengia kritikos šiam pirmajam „medaus mėnesio“ etapui ir teigia, jog atvykus į naują aplinką yra susiduriama su didžiausiais sunkumais, o ir streso lygis tuo metu yra aukščiausias (Hernández López, 2021, 60). Manoma, jog ankstyvasis adaptacijos laikotarpis iš tikrųjų supažindina naujai atvykusiuosius su „tikrosiomis gyvenimo sąlygomis“ ir labiau primena krizės etapo jausmus, keliančius stresą ir nerimą (Hernández López, 2021, 67 cit. pagal Oberg, 1960, 178). Šis dvejopas požiūris į ankstyvąjį adaptacijos periodą leidžia manyti, jog iš tiesų yra galima skirtinga imigrantų patirtis, kuomet jie tik atvykę arba išgyvena teigiamų patirčių ir smalsumo kupiną medaus mėnesio periodą arba iš karto šoka į sunkumus bei nerimą ir stresą keliančias patirtis. Šie skirtingi scenarijai neabejotai priklauso ir nuo jau anksčiau minėtų priežasčių: imigracijos motyvų, motyvacijos, individualių aplinkybių ir gebėjimų bei priimančios aplinkos. Lysgaard (1955) taip pat teigia, jog adaptacija kaip procesas laikui bėgant veikia vis artimiau bendraujant su priimančia bendruomene, tačiau artimesnio kontakto poreikis jaučiamas anksčiau, nei pavyksta pasiekti tokį kontaktą (Lysgaard, 1955, 51). Toks požiūris išryškina, jog imigrantai susiduria su sunkumais mezgant artimesnius kontaktus tuo metu kai poreikis turėti draugų ar artimą bendruomenę, į kurią būtų galima kreiptis kilus iššūkiams, yra stipriausias. Tikėtina, jog tokiu atveju imigrantai yra linkę kaltinti aplinką ir visuomenę, į kurią atvyko, bei jaustis atstumti naujoje aplinkoje. Taigi, atrodo, jog imigrantai adaptacijos procese anksčiau ar vėliau neišvengiamai susiduria su „krizės“ etapu, kurio metu patiria daugiausiai sunkumų ir jaučiasi labiausiai pažeidžiami ar vieniši. Vis dėlto, Lysgaard (1955) pabrėžia, jog su laiku „krizės“ periodas baigiasi ir tuomet žmogus pereina į atsigavimo ir po jo sekantį prisitaikymo etapus, kurių metu išmoksta veikti naujoje aplinkoje ir efektyviau sprendžia kylančias problemas, todėl pamažu jaučiasi esąs nuolatinis bendruomenės narys (Lysgaard, 1955, 50–51).

Kiekvieną iš šių Lysgaard įvardintų adaptacijos etapų galima sieti su patiriamų iššūkių gausa. Tikėtina, jog imigrantai, esantys medaus mėnesio etape, ne iki galo suvokia esamų kultūrinių ir kalbinių sunkumų gylį, o tie kurie išgyvena adaptacijos krizę, atvirkščiai, susiduria su ryškesniais tarpkultūrinės komunikacijos iššūkiais, patiria stresą ir yra linkę atsiriboti nuo visuomenės, į kurią atvyko. Vis dėlto, tyrimai rodo, jog laikui bėgant imigrantai sukuria ryšius su vietiniais žmonėmis, įsitraukia į vietinės bendruomenės ir prisitaiko. Tai leidžia manyti, jog adaptacijos sėkmingumas priklauso nuo gyvenimo naujoje kultūrinėje aplinkoje trukmės – kuo ilgiau imigrantai gyvena imigracijos šalyje, tuo patiriamų iššūkių, įskaitant tarpkultūrinės komunikacijos barjerus, yra mažiau.

1.2.4. Socialiniai ryšiai, kalbinės ir neverbalinės komunikacijos kompetencija

Ilgas gyvenimo naujoje kultūrinėje aplinkoje laikotarpis nėra vienintelė sąlyga lemianti sėkmingesnį prisitaikymą. Tyrėjai yra nustatę, kad sociokultūrinei adaptacijai įtakos turi ne tik gyvenimo naujoje kultūroje trukmė, bet ir sąveikos bei tapatinimosi su priimančiosios šalies piliečiais mastas (White et al., 2011, 326 cit. pagal Barhem 2008). Būtent todėl yra svarbu ne tik tai, kiek laiko imigrantai gyvena naujoje aplinkoje, bet ir kiek laiko jie praleidžia kontaktuojant su vietine visuomene. Komunikacijos svarbą adaptacijos procese pabrėžia ir Kim (2001) teigdamas, jog tarpkultūrinė adaptacija iš esmės yra komunikacijos procesas, nes individo ir priimančiosios aplinkos komunikacija yra būtina sąlyga adaptacijai įvykti (Kim, 2001, 31–32). Remiantis šiuo požiūriu, galima teigti, jog aktyvus įsitraukimas į vietines bendruomenes bei ryšių kūrimas ir palaikymas su vietiniais gyventojais, gali būti kelias į sėkmingą adaptaciją naujoje kultūrinėje aplinkoje. Tam pritaria ir daugelis kitų mokslinių tyrimų (pvz., Croucher, 2011; Pettigrew & Tropp, 2006; Zhang, You, Pundir, & Meijering, 2023), kurie teigia, kad kontaktas dažniausiai gerina santykius tarp grupių, o platus ryšių tinklas, apimantis tiek pažintis tiek artimas draugystės su įvairiais žmonėmis, daugeliu atveju padeda įvairiose situacijose. Imigrantų adaptacijos procese ypač svarbiais gali tapti sukurti socialiniai ryšiai ir ne tik tai ar žmogus palaiko ryšius su vietine bendruomene, bet ir kaip dažnai bei kiek aktyviai tai daro. Žmonės, sukūrę stiprius socialinius ryšius, prireikus turi prieigą prie praktinės ir emocinės pagalbos, kas stipriai prisideda prie asmeninio sėkmingumo bei žinoma yra svarbu ir adaptacijos procese.

Akivaizdu, jog tai, kad komunikacija tarp imigrantų ir vietinių šalies gyventojų galėtų sklandžiai vykti, būtina bendros kalbos(-ų) mokėjimo sąlyga. Kalba ne tik įgalina komunikaciją tarp žmonių, bet ir leidžia kurti santykius, pažinti kitus žmones ir jų kultūrą, dalintis patirtimis, bei sklandžiai įsilieti į visuomenę. Tam pritaria ir Kim (2001) pabrėždamas, kad vienas iš svarbiausių tarpkultūrinės adaptacijos veiksnių yra priimančiosios visuomenės kalbos mokėjimas. Jo teigimu, kalba yra laikoma pagrindiniu imigrantų adaptacijos kanalu, o imigrantų vietinės kalbos žinių lygis atitinka jų naujos kultūros išmokimo ir įsitraukimo į naujus socialinius procesus mastą (Kim, 2001, 100). Tam pritaria ir Kaushik et al. (2016), pabrėždamas, jog imigrantai, mokantys vietinę kalbą, turi prieigą prie įvairių formalių ir neformalių komunikacijos kanalų, kurie leidžia jiems užmegzti socialinius ryšius. Tačiau asmenys, kurių vietinės kalbos kompetencijos yra silpnos arba jų trūksta, nuolat lieka atskirti nuo informacinių tinklų ir susiduria su sunkesne prieiga prie geresnių ekonominių galimybių ir socialinių išteklių (Kaushik et al., 2016, 16). Vietinės kalbos kompetencijos svarbą pabrėžia ir Kaçar (2025) tyrimas, teigiantis, jog didžiausiu sunkumu imigrantų adaptacijos procese tampa kalbos barjeras (Kaçar, 2025, 42). Galima manyti, jog vietinės kalbos barjerą neretu atveju imigrantams pavyksta peržengti pasitelkiant plačiai priimančiojoje visuomenėje paplitusios (jei tokia yra) užsienio kalbos(-ų) kompetenciją. Vis dėlto, nors užsienio kalbų kompetencijos gali prisidėti prie

lengvesnio starto mezgant ryšius ar išitraukiant į bendruomenes, tačiau svarbu nepamiršti, jog daugeliu atvejų užsienio kalbų mokėjimas tarnauja trumpalaikėje perspektyvoje ir riboja gilesnį įsitraukimą į vietinę visuomenę bei visišką adaptacijos sėkmingumą. Būtent todėl labai svarbiu aspektu čia tampa priimančios šalies kalbinės integracijos valstybinė politika. Kaip rodo Antesberger et al. (2025) tyrimas, pasitelkiantis MIPEX (angl. Migrant Integration Policy Index) vertinimą, šalys su išvystytais palankiomis imigrantų integracijos politikomis (pvz., Švedija ir Suomija), daug dėmesio skiria privalomoms ir valstybės finansuojamoms kalbos mokymosi programoms imigrantams. Tokiu būdu bandydamos spręsti imigrantų integracijos ir tuo pačiu kalbinės adaptacijos klausimus šalyje. Šis dėmesys kalbos įgijimui yra labai svarbus, kad imigrantai galėtų dalyvauti visuomenės gyvenime, gauti geresnes įsidarbinimo galimybes ir visapusiškai integruotis į naujas bendruomenes (Antesberger et al., 2025, 26). Antesberger et al. (2025) tyrimo išvados rodo, jog siekiant geresnių imigrantų integracijos rezultatų šalyje, svarbu ne tik užtikrinti prieinamus nemokamus arba nebrangius kalbos kursus, bet ir skatinti savarankišką kalbos mokymąsi (Antesberger et al., 2025, 29).

Svarbu paminėti, jog nemažiau svarbi adaptacijos procese yra ir neverbalinės komunikacijos kompetencija bei gebėjimas tinkamai dekoduoti ne žodžiais išreiškiamas emocijas ir kitas įvairias situacijų reikšmes. Kim (2001) teigia, kad bendravimo tinkamumą ir efektyvumą lemia ne tik žodžiai, bet ir daugiau ar mažiau standartizuoto elgesio ir normų naudojimas (Kim, 2001, 102). Todėl imigrantai privalo išmokti ir suprasti numanomas verbalinius ir neverbalinius bendravimo kodus, lygiai taip pat, kaip jiems reikia išmokti priimančiosios šalies kalbą, jei jie nori sėkmingai bendrauti su priimančiąja aplinka (Kim, 2001, 103). Neverbalinė komunikacija plačiau aptarta analizuojant kultūrinių skirtumų įtaką tarpkultūrinei komunikacijai sekančiame skyriuje.

Taigi, galima teigti, kad imigrantų žinių stoka apie priimančiojoje aplinkoje veikiančias kalbines ir neverbalinės komunikacijos sistemas, bei menkas socialinių ryšių su vietine visuomene kūrimas ir neaktyvus įsitraukimas į vietinės bendruomenės veiklas, gali kelti iššūkius ir stipriai veikti imigrantų adaptacijos procesą naujoje kultūrinėje aplinkoje.

1.2.5. Priimančioji visuomenė

Svarbu pabrėžti, jog adaptacijos procesas vyksta ne viena kryptimi ir apima tiek naujai atvykusio asmens pastangas prisitaikyti naujoje aplinkoje, tiek ir aktyvų priimančiosios aplinkos dalyvavimą šiame procese. Būtent todėl, priimančioji visuomenė, kuri yra suprantama kaip vienos šalies ar vietos bendruomenė, pasižyminti tam tikra dominuojančia kultūrine aplinka, kurioje gyvena atvykę imigrantai, vaidina svarbų vaidmenį imigrantų adaptacijos ir tuo pačiu tarpkultūrinės komunikacijos procese. Berry (1997) teigia, jog svarbu nepamiršti, kad kiekvienoje visuomenėje vyrauja bendros jos

piliečių nuostatos į kitataučius, atvykusius į šalį (Berry, 1997, 16). Svarbu yra tai, kiek tam tikra aplinka yra svetinga ir atvira priimti imigrantus į savo socialinės komunikacijos tinklus bei siūlyti jiems įvairias socialinės paramos formas (Kim, 2001, 79). Manoma, kad vietinių gyventojų nuostatos imigrantų atžvilgiu kai kuriais atvejais formuojasi šimtmečius (Berry, 1997, 16). Šioms nuostatoms įtakos gali turėti įvairios priežastys, įskaitant kultūrinį ir rasinį panašumą ar skirtumus, (ne)suderinamumą, santykinį statusą ir istorinių ar dabartinių santykių (draugiškų ar priešišκών) pobūdį tarp imigrantų gimtosios šalies ir priimančiosios visuomenės (Kim, 2001, 79). Toks požiūris leidžia manyti, kad tose šalyse, kuriose vyrauja atvira ir svetinga imigrantų priėmimo praktika ar sistema, imigrantų adaptacijos patirtis turėtų būti daug sėkmingesnė. Kaip teigia Murphy (1965), visuomenės turinčios pozityvią daugiakultūrę ideologiją, sudaro pozityvesnę adaptacijos kontekstą dėl dviejų priežasčių: jos mažiau linkusios priversti imigrantus kultūriškai keistis arba atsiskirti; ir jos labiau linkę teikti socialinę paramą (Berry, 1997, 16 cit. pagal Murphy, 1965). Taigi, tikėtina, jog tokios visuomenės bus ne tik labiau pasiryžusios edukuoti atvykusius apie vietinei visuomenei priimtinas komunikacijos praktikas, bet ir pačios bus daug atviresnės pažindintis su imigrantų kultūrinėmis ir komunikacinėmis ypatybėmis. Tačiau esant neigiamam visuomenės požiūriui ir nusistatymui prieš imigrantus, atvykėliams ne tik nesuteikiama socialinė parama, bet ir kyla pavojus nepagrįstoms išankstinėms nuostatoms, priešišķumui ar net pykčiui ir rasizmui prieš juos, o tai dažnu atveju nurodo prastą imigrantų adaptaciją visuomenėje ir kaip teigia Kvam (2017), akivaizdu, jog gali stipriai paveikti ir imigrantų norą atvirai komunikuoti su vietine visuomene (Kvam, 2017, 2).

Taigi, imigrantus priimanti aplinka nėra pasyvi imigrantų adaptacijos proceso dalyvė, ji vaidina svarbų vaidmenį ir formuoja imigrantų adaptacijos patirtis. Nuo priimančios visuomenės požiūrio, atvirumo ir palaikymo priklauso ne tik adaptacijos sėkmingumas, bet ir jos procese kylančių iššūkių gausa.

1.2.6. Tarpkultūrinis atstumas

Teigiama, jog adaptacija naujoje kultūrinėje aplinkoje yra daug sėkmingesnė kai atstumas tarp asmens kilmės šalies ir priimančios visuomenės kultūrų yra minimalus (Berry, 1997, 21). Didesnis tarpkultūrinis atstumas reiškia, kad reikia daugiau kultūrinės sklaidos ir tarpkultūrinio supratimo bei mokymosi, nes dideli kultūriniai skirtumai gali sukelti neigiamą požiūrį į grupę ir skatinti didesnį kultūrinį konfliktą, sąlygojantį prastesnę adaptaciją (Berry, 1997, 23). Tam pritaria ir daugelis kitų mokslinių tyrimų (pvz., Demes & Geeraert, 2014; Tang et al., 2024; White et al., 2011). Pavyzdžiui, Tang et al. (2024) teigia, jog didesnis kultūrinis atstumas prognozuoja sunkumus kuriant ir palaikant socialinius ryšius su vietine visuomene bei suprantant vietos kultūrinės ar socialinės normas, todėl glaudžiai siejasi su iššūkiu jaustis priimtu naujoje bendruomenėje (Tang et al., 2024, 15). Be to,

didesnis tarpkultūrinis atstumas gali nurodyti mažesnę tiek priimančios visuomenės, tiek ir imigrantų susipažinimą su kitos kultūros ypatybėmis, o tai savo ruožtu gali didinti kultūrinių nesusipratimų skaičių ir apsunkinti imigrantų komunikaciją su vietiniais žmonėmis bei, apskritai, jų adaptaciją naujoje kultūrinėje aplinkoje. Tam pritaria ir Tili & Barker (2015), kurie teigia, kad bendravimas tarp kultūriškai skirtingų individų reikalauja kultūrinio sąmoningumo, kuris apima kitos kultūros vertybių, papročių, normų ir socialinių sistemų pažinimą (Tili & Barker, 2015, 191–192). Taigi, tyrimai rodo, kad tarpkultūrinis išprusimas yra kelias į sėkmingą tarpkultūrinę sąveiką, tačiau aukštesnės tarpkultūrinės kompetencijos lygis dažnu atveju paprasčiau pasiekiamas kai kitos kultūros bruožų skirtingumas yra mažesnis. Kitaip tariant, kuo kito kultūra yra artesnė tavajai, tuo kitą suprasti ir su juo sąveikauti yra paprasčiau. Tai rodo, jog didelis kultūrinis atstumas ir su tuo susijusi tarpkultūrinės kompetencijos stoka, gali turėti neigiamos įtakos imigrantų adaptacijai naujoje kultūrinėje aplinkoje bei sąlygoti didesnius komunikacinius iššūkius sąveikoje su priimančia aplinka. Šią galimą kultūrinių skirtumų įtaką tarpkultūrinei komunikacijai plačiau aptarsime sekančiame skyriuje.

Plačiai pripažįstamos teorijos ir moksliniai tyrimai atskleidžia, jog adaptacijos procesą naujoje kultūrinėje aplinkoje gali veikti daugybė veiksnių. Šiame skyriuje išskyrėme šešis svarbiausius ir šiai darbo temai aktualiausius veiksnius, apimančius tiek imigrantų asmenines ir individualias savybes bei gebėjimus, tiek ir išorės bei aplinkos veikiamus faktorius: 1) imigrantų migracijos ir adaptacijos motyvacija bei savanoriškumas; 2) imigrantų asmeninės savybės (individo tapatybės lankstumo, atvirumo naujoms patirtims ir kultūroms, pozityvumo bei emocinės stiprybės lygis); 3) gyvenimo naujoje aplinkoje trukmė; 4) imigrantų socialinių ryšių tinklas bei kalbinės ir neverbalinės komunikacijos kompetencijos; 5) priimančios visuomenės nuostatos kitataučių atžvilgiu ir atvirumo bei jiems suteikiamos socialinės paramos mastas; 6) kultūrinis atstumas tarp imigrantų kilmės šalių ir priimančios visuomenės kultūrų. Visi šie tarpusavyje susiję veiksniai pasižymi glaudžiu ryšiu su komunikacija (žr. 1 priedą), kurios pagrindą sudaro kultūra. Tarpkultūrinė komunikacija tampa įrankiu, naudojamu socialinių ryšių kūrimui ir palaikymui su kitos kultūros atstovais, o gebėjimas efektyviai įveikti kultūrinių skirtumų sąlygotus komunikacijos barjerus prilygsta adaptacijos naujoje kultūrinėje aplinkoje sėkmingumui. Būtent todėl sekančiame skyriuje aptarsime kultūrinių skirtumų įtaką tarpkultūrinei komunikacijai, palyginsime Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrų specifikas bei teoriniu pagrindu identifikuosime Centrinės Azijos imigrantų adaptaciją Vilniuje apsunkinti galinčius tarpkultūrinės komunikacijos barjerus.

2. KULTŪRINIAI SKIRTUMAI – IŠŠŪKIS TARPKULTŪRINEI KOMUNIKACIJAI

Kaip veikiame ir reaguojame į mus supančią aplinką, stipriai priklauso nuo to, kokioje kultūroje formavosi mūsų asmenybė ir požiūris į pasaulį. Ne vienas mokslininkas pritaria tam, ką pabrėžia ir Dhital (2023) apie kultūrą kaip vieną svarbiausių mūsų vertybes, įsitikinimus, elgesį ir požiūrį formuojančių veiksnių. Būtent todėl komunikacija tarp skirtingų kultūrų neretai gali būti sudėtinga, nes požiūris į priimtinas bendravimo stiliaus, vartojamos kalbos ir neverbalinės komunikacijos normas skiriasi priklausomai nuo kultūros. Teigiama, jog kultūrų nulemti bendravimo skirtumai gali tapti komunikacijos sutrikimų, nesusipratimų ir netgi konfliktų priežastimi dėl įsitikinimo, jog visi turi arba turėtų turėti tokį patį supratimą ir požiūrį į mums priimtinas vertybes, įsitikinimus ir elgesį (Dhital, 2023, 18–19). Vis dėlto, panašu, jog kultūros pasižymi joms išskirtinėmis komunikacijos taisyklėmis ir kodais, kurie ne tik formuoja visuomenių bendravimo lūkesčius, bet ir suteikia pagrindą vertinant kito žmogaus komunikacijos pobūdį. Neretai pašnekovui iškeltų komunikacijos lūkesčių nepatenkinimas sąlygoja bendravimo trikdžius ir iššūkius abiem pusėms. Šiame skyriuje, daug dėmesio skiriame tarpkultūrinių skirtumų analizei, siekiant įvertinti jų įtaką imigrantų patiriamiesiems tarpkultūrinės komunikacijos barjerams. Be to, šiame skyriuje atliktas Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrinių specifikų palyginimas leido išskirti šių kultūrų sąveikoje kilti galinčius komunikacinius iššūkius.

2.1. Kultūrinių dimensijų įtaka komunikacijai

Analizuojant skirtingas kultūras ir jų įtaką žmonių bendravimui bei elgesiui galima pasitelkti plačiai pasaulyje pripažintą mokslininko G. Hofstede kultūrų analizės modelį, leidžiantį paaiškinti kultūras per atskiras kultūros vertybių dimensijas. Hofstede kultūrinių dimensijų teorija išskiria šešias kategorijas, nurodančias skirtingų pasaulio šalių ir jų kultūrų išsidėstymą jose: 1) galios atstumas; 2) individualizmas-kolektyvizmas; 3) vyriškumas-moteriškumas; 4) neapibrėžtumo vengimas; 5) ilgalaikė-trumpalaikė orientacija; 6) atlaidumas-santūrumas (Hofstede, 2011; Hofstede Insights, n.d.). Šiame darbe pasitelksime tris iš jų, stipriausiai veikiančias tarpkultūrinį bendravimą: galios atstumo, neapibrėžtumo vengimo ir individualizmo-kolektyvizmo dimensijas, kurios padės suprasti, kodėl skirtingų kultūrų žmonės skirtingai bendrauja, elgiasi, reaguoja į situacijas ir priima sprendimus. Be to, ši teorinė prieiga leis sistemingai palyginti Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūras ir atskleisti jų sąveikoje kilti galinčius iššūkius.

2.1.1. Galios atstumas

Galios atstumo matmuo parodo kaip skirtingų kultūrų žmonės priima tai, kad galia visuomenėje pasiskirsto nevienodai (Hofstede, 2011, 9). Hofstede analizė suskirsto įvairiais pasaulio šalimis į didelio ir mažo galios atstumo kultūras, kur didelio galios atstumo kultūros pasižymi tolerancija nevienodam valdžios ar galios pasiskirstymui, nurodančiam stiprų hierarchinės sistemos pripažinimą (Halub et al., 2012, 24). Kitaip tariant, tokių kultūrų žmonės besąlygiškai vertina ir gerbia vyresnius žmones, vadovus ar kitas autoritetingas asmenybes jų visuomenėje ir jiems paklūsta, taigi asmens amžius ir socialinė padėtis yra rodikliai, nustatantys to žmogaus vietą hierarchijoje (Culture of Central Asia from 6 dimensions of G. Hofstede, 2024, 35). Šių kultūrų komunikacija pasižymi iš viršaus į apačią nukreiptu vienspusiu bendravimu, ir autoritetingų asmenų reiškiamos nuomonės ar kritikos viršenybę, todėl nepaklusnumas jiems ar bandymas sukritikuoti ar kitaip nepritarti jų požiūriui yra suvokiama kaip didelė nepagarba ir įžeidimas. Tokiose kultūrose žmonės, kaip rodo ir Adebayo (2024) tyrimas, neretai tampa pasyviais komunikacijos dalyviais, nes bendrauja atsargiai ir vengia parodyti savo požiūrį ar kelti klausimus autoritetingiems nors ir nesutinka su jų nuomone (Adebayo, 2024, 107). Verta paminėti, jog šiose kultūrose žmonių rangai ir titulai pranoksta asmeninius pasiekimus, o tai tik dar stipriau patvirtina didelę formalumo svarbą visuomenėje ir naudojamo komunikacijos stiliaus pobūdį, pasižymintį oficialumu, nuolankumu ir distancine pagarba autoritetams. Tyrimai rodo, jog prie tokio tipo kultūrų priskiriamos ir Centrinės Azijos šalys (pvz., Culture of Central Asia from 6 dimensions of G. Hofstede, 2024; Hofstede Insights, n.d.; Voevoda, 2020).

Mažo galios atstumo kultūrose, priešingai, atstumas tarp skirtingų socialinių grupių atstovų yra daug mažesnis, o tai nurodo atviresnį ir tiesioginį prieštaraavimą ar kritikos nevengiantį bendravimą net ir su vyresniais ar labiau autoritetingais asmenimis. Kaip teigia Dhital (2023), šiose kultūrose bendravimas yra labiau egalitarinis, ir asmenys gali jaustis patogiai mesdami iššūkį autoritetams (Dhital, 2023, 19). Taigi, tokiose kultūrose žmonės dažniausiai nebijo atvirai išsakyti savo nuomonę, siūlyti idėjas ar reikšti nepasitenkinimą ir kritiką juos supantiems žmonėms, nepriklausomai nuo jų amžiaus ar statuso. Vis dėlto, negalime sakyti, jog šiose kultūrose žmonės elgiasi ir komunikuoja vienodai su savo draugais, šeimos nariais, mokytojais ar vadovais, tačiau paprastai visi yra laikomi vertais pagarbos nepriklausomai nuo jų statuso, pareigų ar amžiaus, todėl komunikacija tarp žmonių yra lygiavertė ir atviriau įtraukianti visus komunikacijos dalyvius į sprendimų priėmimą ar diskusijas. Be to, šiose kultūrose normalia ir plačiai priimtina praktika yra laikoma neformali bendravimo forma, leidžianti kreiptis vardais ar kita neformalia kreipimosi forma į vyresnius ar socialiai viršesnius visuomenės narius. Tai tik dar kartą patvirtina, jog tokio tipo kultūros žmonės tarpusavyje bendrauja laisviau ir netaiko ypatingų formalaus etiketo taisyklių.

Pastebėta, jog Lietuvos vertinimas galios atstumo lygmenyje priklauso nuo konteksto. The Culture Factor, (n.d.) kultūrų analizės įrankis, veikiantis pagal Hofstede teorijos principus, Lietuvos visuomenę apibūdina kaip teikiančią pirmenybę lygybei ir valdžios bei sprendimų priėmimo

decentralizacijai. Teigiama, jog nors vyresnioji karta, išgyvenusi sovietinės valdžios dominavimą ir įtaką, yra linkusi lojaliai paklusti ir gerbti valdžią ar statusą turinčius visuomenės atstovus, vis dėlto, jaunesni žmonės paprastai nepitaria kontrolei ir besąlygiškam paklusnumui, verčiau vertindami demokratišką ir atvirą valdymo stilių bei komandinį sprendimų priėmimą (The Culture Factor, n.d.). Tam pritaria ir Mockaitis (2002) bei Huettinger (2008) tyrimai, priskiriantys Lietuvą prie žemesnio galios atstumo kultūrų. Tačiau pastebėta, jog yra tyrimų (Čiburienė ir Guščinskienė, 2007; Snaebjornsson et al., 2017), vertinančių Lietuvą gana aukštai šioje kultūrinėje dimensijoje. Drįstu teigti, jog dėl šių tyrimų pobūdžio ir tiriamųjų grupių, kurias sudaro atitinkamai studentai ir verslininkai bei vadybos srities profesionalai, specifiškumo, gauti duomenys labiau atspindi šių specifinių grupių aplinkos tendencijas ir parodo, jog hierarchinė sistema ir požiūris vis dar gali būti gajus kai kuriose Lietuvos mokslo ir darbo aplinkose, ypač tradicinėse organizacijose. Vis dėlto, atsižvelgiant į stipriai besikeičiančios ir sovietinių normų atsikratančios modernios Lietuvos kultūros bendrąją specifiką, šią šalį ir jos visuomenę priskiriame prie žemesnio galios atstumo kultūrų, tačiau nepamirštame išimčių galimybės priklausomai nuo situacijos ar konteksto. Tokį suvokimą galime taikyti ir komunikacijoje, suprasdami, jog Lietuvos visuomenėje egzistuojančios socialinės hierarchijos ne visada nurodo griežtą subordinaciją ir iš viršaus į apačią nukreiptą bendravimo stilių, todėl lietuviai pasižymi laisvesne ir atviresne komunikacija tarp žmonių iš skirtingų socialinių sluoksnių.

2.1.2. Neapibrėžtumo vengimas

Neapibrėžtumo vengimo matmuo nurodo kultūrų toleranciją dviprasmybei – tai kaip nepatogiai ir nejaukiai ar, priešingai, patogiai ir laisvai visuomenė jaučiasi naujose, stebinančiose, neaiškiose ar neįprastose situacijose (Hofstede 2011, 11). Hofstede vertindamas pasaulio šalis suskirsto jas į mažo ir didelio neapibrėžtumo kultūras, kur mažas neapibrėžtumas nurodo lankstų visuomenės požiūrį į neapibrėžtas situacijas, atvirumą pokyčiams ir naujovėms bei eksperimentams. Vis dėlto, tai nereiškia, jog tokios visuomenės visiškai nesilaiko nustatytų taisyklių, tačiau jos veikiau supranta taisykles kaip pageidautinas, bet ne „šventai“ būtinąs. Yi (2021) teigia, jog tai atsispindi ir komunikacijoje, kuomet žmonės yra daug lankstesni ir atsipalaidavę bei dažnai imasi iniciatyvos bendraudami su kitais žmonėmis (Yi, 2021, 47). Tikėtina, jog šie žmonės jausis daug patogiau bendraudami su nepažįstamais ar mažiau pažįstamais žmonėmis, nebijos prieiti ir pradėti pokalbį pirmi bei bus daug atviresni susipažinimui ir komunikacijai su skirtingo tipo žmonėmis, įskaitant ir kitų kultūrų žmones. Tam pritaria ir Hofstede (2011) teigdamas, jog šių kultūrų atstovai atviriau priima kitokią nuomonę ar poziciją turinčius žmones, yra labiau tolerantiški jų atžvilgiu bei mažiau vedini emocijų (Hofstede 2011, 11). Vis dėlto, svarbu pabrėžti, jog tokių kultūrų polinkis į laisvą ir

atvirą savo asmeninio požiūrio reiškimą, dažnai lemia diskusijų ar ginčų intensyvumą, suprantamą kaip reikšmingą komunikacijos dalį.

Kita vertus, aukšto neapibrėžtumo vengimo kultūros, atvirkščiai, susiduria su sunkumais valdant ne iki galo aiškias ar neįprastas situacijas, todėl siekiant jų išvengti laikosi plačiai visuomenėje priimtų taisyklių, įstatymų ir griežtų elgesio normų. Tokios kultūros dažnai nepitaria kitokiai nuomonei ar požiūriui ir tiki absoliučios tiesos verte (Hofstede 2011, 10). Be to, teigiama, jog šios kultūros vengia rizikos ir suvokia naujoves ar pokyčius kaip labai grėsmingus (Berkman, Özen, 2008, 20). Tam pritaria ir Yi (2021), pabrėždamas, jog neapibrėžtumas šių kultūrų yra matomas kaip didelis pavojus, kurio reikia išvengti ir visais įmanomais būdais su juo kovoti. Teigiama, jog tai stipriai susisieja ir su žmonių jaučiamu stresu ir nerimu, įskaitant ir baimę ar susilaikymą nuo bendravimo su kitais, mažiau pažįstamais ar socialiai viršesniais žmonėmis (Yi, 2021, 47). Būtent tai lemia šių kultūrų atstovų nors ir labiau emocijomis paremtą, bet gerai apgalvotą ir atsargesnį komunikacijos pobūdį.

Centrinės Azijos šalys taip pat kaip ir Lietuva yra priskiriamos prie aukšto-vidutiniško neapibrėžtumo vengimo kultūrų (Centrinė Azija – Aminova & Jegers, 2014; Culture of Central Asia from 6 dimensions of G. Hofstede, 2024; Hofstede Insights, n.d.. Lietuva – Čiburienė ir Guščinskienė, 2007; Huettinger, 2008; Mockaitis, 2002; Snaebjornsson et al., 2017). Vis dėlto, nors šių kultūrų neapibrėžtumo vertinimas ir yra panašus, jis grindžiamas skirtingais niuansais ir išimtimis. Pavyzdžiui, Centrinės Azijos kultūrinę specifiką puikiai paaiškina Aminova & Jegers (2014), pabrėždami, jog šių šalių požiūris suteikia didesnę galią „žmogaus teisei“, o ne „teisės viršenybei“, o tai nurodo galimą taisyklių apėjimą hierarchinių struktūrų viršenybės atvejais. Pavyzdžiui, tėvo tvarka šeimoje, o vadovo – organizacijoje, yra svarbesnė už rašytines taisykles (Aminova & Jegers, 2014, 11). Be to, neapibrėžtumo vengimo vidutiniškumą pagrįsta ir požiūris į planavimo ir punktualumo reikšmę, kuri šių šalių kultūrose nėra ypatingai svarbi (Voevoda, 2020, 17), o tai nurodo laiko suvokimo lankstumą, didesnę konteksto vertinimą ir polinkį į spontaniškumą, be griežto numatytų darbų ar terminų laikymosi, kuris gali būti suvokiamas kaip nepageidautinas spaudimas.

Kita vertus Lietuvos situacija kardinaliai skiriasi. Teigiama, jog Lietuvos žmonės teikia pirmenybę stabilumui ir biurokratijai, nes yra linkę nerimauti dėl juos supančio nenusipėjamo pasaulio (remiantis istorine šalies patirtimi), todėl kovodami su tuo kuria taisykles, reglamentus ir kitas, situacijas apibrėžiančias, normas. Vis dėlto, tai nereiškia, jog lietuviai būtinai laikysis nustatytų taisyklių, tačiau pasitikėdami jomis jie jaus emocinį pasitenkinimą dėl mažesnio situacijų neapibrėžtumo (The Culture Factor, n.d.). Be to, Lietuvos žmonės teikia prioritetą punktualumui, aiškiam darbų ir laiko planavimui bei susitarimų laikymuisi.

Taigi, Centrinėje Azijoje situacijų aiškumo yra siekiama per hierarchinių struktūrų ir tradicijų stabilumą, o Lietuvoje – labiau per bendrą valstybinę ir institucinę tvarką, siejamą ir su asmeninio

užtikrintumo siekiu. Drįstu teigti, jog tai galime sieti ir su komunikacija, kuomet socialinių ryšių kontekste Centrinės Azijos kultūrose neapibrėžtumo vengimas siesis su komunikacijos atsargumu bendraujant su socialiai viršesniais žmonėmis, o Lietuvoje – su susilaikymu nuo įsitraukimo į komunikaciją neaiškiose situacijose.

2.1.3. Individualizmas-kolektyvizmas

Kultūrų polinkis į individualizmą arba kolektyvizmą yra matuojamas pagal visuomenių integruotumą į grupes. Teigiama, jog kolektyvistinių visuomenių atstovai nuo pat mažens yra įtraukiami į artimas socialines grupes, kurios suteikia apsaugą mainais į asmens lojalumą tai grupei (Hofstede, 2011, 11). Nuo pat mažens ugdomas priklausymo grupėms svarbos supratimas, lemia šių kultūrų suteikiamą stiprų reikšmingumą ilgalaikių, tvirtų ir pasitikėjimu grįstų santykių kūrimui. Kaip pabrėžia ir Aminova & Jegers (2014), šiose visuomenėse ypač svarbiu tampa asmens sukurtas socialinių ryšių tinklas, kuris per asmeninius kontaktus ir pažintis neretai pasitarnauja įvairiose gyvenimo situacijose (Aminova & Jegers, 2014, 8). Be to, teigiama, jog tokių kultūrų atstovai paprastai suvokia galimą asmens elgesio įtaką grupei ir jos nariams, todėl vertina ir yra linkę pasiaukoti visos grupės labui, nustumiant asmeninius poreikius žemiau grupės interesų ar tikslų (Tili & Barker, 2015, 192). Tikriausiai nenuostabu, jog toks požiūris turi stiprią įtaką ir žmogaus komunikacijos stiliui. Tam pritaria ir Azmi et al. (2023), teigdami, jog kultūrinis polinkis į individualizmą ar kolektyvizmą stipriai veikia asmens bendravimo lūkesčius ir sąveikos su kitu interpretacijas (Azmi et al., 2023, 201). Kolektyvistinių kultūrų žmonės dažnai stengiasi išvengti neigiamo paties komunikatoriaus vertinimo ir paprastai vengia bendravimo strategijų, galinčių įskaudinti pašnekovą ar priversti jį nepatogiai jaustis. Manoma, jog šių kultūrų rūpestis aplinkos ar grupės harmonija taip pat lemia mažesnę bendravimo tiesmukiškumo lygį (Yuan, Liao, & Bazarova, 2019, 6). Be to, tokiose visuomenėse „asmuo nėra „vidumi vedamas“, bet veikiau kontroliuojamas poreikio neprarasti „veido“ (Tili & Barker, 2015, 193 cit. pagal Hofstede, 1984, 151). Tai tik dar kartą parodo, jog šių kultūrų žmonėms svarbu teigiamai pristatyti save kitiems, o tai gali lemti mažesnę nuoširdaus ir atviro bendravimo lygį bei polinkį į naudojamos netiesioginės komunikacijos intensyvumą. Tokia bendravimo strategija leidžia užtikrinti pozityvesnę ir harmoningesnę komunikacijos patirtį. Tokio tipo komunikacija pasižymi ir Centrinės Azijos šalys, priskiriamos prie kolektyvistinių kultūrų (pvz., Culture of Central Asia from 6 dimensions of G. Hofstede, 2024; Hofstede Insights, n.d.; Aminova & Jegers, 2014).

Individualistinės visuomenės, tuo tarpu, vertina laisvus ryšius tarp žmonių ir rūpinasi pirmiausia savo ir artimos aplinkos poreikiais (Hofstede, 2011, 11). Manoma, jog tokių visuomenių tikslai ir siekiai neretai būna labiau savanaudiški ir sutelkti į asmeninę naudą ar sėkmę (Halub et al.,

2012, 28). Tai atspindi ir komunikacijoje, kuomet bendravimas su kitais žmonėmis dažniausiai yra atviras ir sukoncentruotas į rezultatą (Yuan et al., 2019, 6), todėl nevengiama drąsiai reikšti asmeninės nuomonės, net jei tai ir sukels konfrontacijas, nesutarimus ar konfliktus, kurie yra suprantami kaip natūrali ir kartais net būtina komunikacijos dalis. Azmi et al. (2023) tyrimas taip pat nustatė, jog individualistinės kultūros pasižymi polinkiu į gyvą, dramatišką, dominuojantį, įspūdį paliekantį, argumentacinį ir dėmesingą komunikacijos stilių (Azmi et al. 2023, 201).

Lietuvos visuomenė yra priskiriama prie labiau individualistinių kultūrų (Čiburienė ir Guščinskienė, 2007; Huettinger, 2008; Mockaitis, 2002; Snaebjornsson et al., 2017; The Culture Factor, n.d.). Teigiama, jog lietuviai visuomet stipriai idealizavo branduolinės šeimos paveikslą, tačiau nepaisant to, pagarba kiekvieno iš šeimos narių asmeninei erdvei išlieka, net ir palaikant ypač artimus ryšius. Be to, vaikai nuo pat mažens yra laikomi jaunaisiais suaugusiais ir mokomi būti atsakingais už savo veiksmus. Tai vėliau pasireiškia ir vyresniame amžiuje per asmens elgesio laisvės vertinimą ir žmonių nenorą bei priešinimąsi būti kontroliuojamiems ar nurodinėjamiems. Nepaisant to, kad Lietuvoje žmonės nėra linkę stipriai atvirauti ir iš karto skleisti savo nuomonę, vis dėlto, jiems netrūksta drąsos be jokių užuominų, situacijos sušvelninimo ar išdidinimo, pasakyti viską tiesiai taip kaip yra. Lietuviai dažnai palaiko atstumą su žmonėmis ir yra tolerantiški tuo atžvilgiu, jog yra linkę atsiriboti ir nesirūpinti tuo, ką kiti daro, iki tol kol tai neliečia ar neerzina jų pačių (The Culture Factor, n.d.). Taigi, nepaisant lietuvių suteikiamos svarbos šeimai ir draugams bei santykiams su jais, jie išlieka individualistiški ir vertina asmeninę laisvę, atsakomybę bei savarankiškumą.

2.2. Aukšto-žemo konteksto komunikacija

Aukščiau aptartas Hofstede kultūrinės dimensijas ir jų įtaką komunikacijai puikiai papildė teoretiko E. T. Hall aukšto ir žemo konteksto kultūrų teorija, aiškinanti skirtingo tipo kultūrų komunikacijos stiliaus ypatybes. Hall suskirstė pasaulio šalis į aukšto ir žemo konteksto kultūras pagal jų kultūrinės specifikas. Ši teorija leidžia analizuoti tarpkultūrinės komunikacijos metu vykstančius informacijos perdavimo ir suvokimo procesus bei tirti abiejų pusių sąveikoje kilti galinčius sunkumus. Kaip teigia Tili & Barker (2015), aukšto ir žemo konteksto kultūrų skirtumai yra itin sunkiai suderinami, todėl stipriai trukdo komunikacijos efektyvumui (Tili & Barker, 2015, 200). Būtent todėl ši teorija tampa labai svarbiu šio darbo analizės dėmeniu, padėsiančiu aiškiau suprasti tarpkultūrinės komunikacijos metu kylančius iššūkius ir jų priežastingumą.

Hall (1976) teigia, kad aukšto konteksto kultūrų žmonės dažnai pasikliauna ir tikisi iš pašnekovo daug daugiau nei žemo konteksto kultūrose. Tikimasi, jog pašnekovas gebės dekoduoti žinutę be reikalo konkrečiai įvardinti esamą problemą ar pokalbio esmę. Tokie žmonės linkę pasakoti per aplinkui, nepasakant svarbiausių aspektų, nes mano, jog tinkamai suprasti pokalbio esmę ar

problema, iš pokalbio metu pateiktų detalių, yra pašnekovo užduotis ir atsakomybė, o tai padaryti vietoj jo būtų įžeidimas ir jo individualumo pažeidimas (Hall, 1976, 113). Taigi, tokie žmonės dažniausiai nesistengia ir nemato poreikio aiškiai iškomunikuoti ir įvardinti to, kas galbūt yra nepatogu, nemalonu ar jiems nepriimtina. Kaip priduria ir Gudykunst (2003), tokių kultūrų žmonių komunikacija dažnai nėra tiesioginė, bet verčiau linkusi į neverbalines ar kontekstines užuominas (Tili & Barker, 2015, 193 cit. pagal Gudykunst, 2003). Drįstu manyti, jog tai turi didelę įtaką ir tokių kultūrų požiūriui į tiesioginę konfrontaciją. Tikėtina, jog tokios visuomenės vengia nesutarimų ir konfliktų bei mano, jog atviras nepasitenkinimo ar priešingos nuomonės reiškimas yra nepagarba ir įžeidimas kitiems pokalbio dalyviams. Prie aukšto konteksto kultūrų yra priskiriamos ir Centrinės Azijos šalys. Manoma, jog nors šių šalių visuomenės ir yra atviros komunikacijai, bendraudamos jos linkusios vengti tiesmukiškumo bei nemalonių situacijų ir veikiau naudoja implikacijas ar kitas netiesioginės komunikacijos formas. Vis dėlto, Centrinės Azijos visuomenės neretai būna mažiau kantrios ir linkusios pertraukti pašnekovą (Voevoda, 2020, 17), tačiau, kaip minėta anksčiau, bendravimas tikėtina bus daug pagarbesnis su autoritetingais asmenimis, nes yra veikiamas pašnekovo statuso, pasitikėjimo juo lygiu ir santykių istorija.

Tuo tarpu žemo konteksto kultūros, kaip teigia Barker (2015), daug atviriau komunikuoja savo asmeninę nuomonę, akcentuoja esamas problemas ir nevengia prieštaros, konfrontacijų ar intensyvesnių diskusijų, galinčių peraugti į ginčą ar konfliktą. Tai sąlygoja šių visuomenių suteikiama reikšmė tiesioginės ir atviros verbalinės komunikacijos veiksmingumui (Barker, 2015, 16). Šios kultūros taip pat dažnai siejamos su polinkiu į individualizmą, nes kaip teigia Hall (1976), tokios visuomenės skiria mažiau laiko komunikacijai su kitais, todėl yra labiau fragmentiškos ir gali būti šiek tiek susvetimėjusios (Hall, 1976, 39). Taigi, galima suprasti, jog tokios kultūros vertina komunikaciją, kuri yra susisteminta, konkreti, rišli, aiškiai dėstoma ir sukoncentruota į rezultatą, o ne bendravimo procesą. Panašu, jog tokia strategija neleidžia nukrypti į netikėtas pokalbio interpretacijas ir padeda sumažinti galimų bendravimo nesusipratimų skaičių. Prie žemesnio konteksto visuomenių yra priskiriama ir Lietuva. Nors ir pastebėtas mokslinių tyrimų trūkumas Lietuvos atvejo analizei pagal Hall konteksto teoriją, tačiau rasta tyrimų, kurie analizuoja su Hall konteksto teorija susijusius aspektus be tiesioginės sąsajos su ja ir netiesiogiai sieja Lietuvos visuomenės polinkį į vieną iš šių kontekstinių nuokrypių per Hofstede kultūrinių dimensijų analizę (pvz., Huettinger, 2008; Snaebjörnsson et al., 2017). Kaip pabrėžta ir anksčiau, Lietuvos visuomenė yra priskiriama prie individualistinių ir žemesnio galios atstumo kultūrų, kurių kultūrinės ypatybės koreliuoja su bruožais, priskiriamais žemo konteksto visuomenėms. Vis dėlto, nepaisant Lietuvos visuomenės polinkio į žemą konteksto reikšmingumą, lietuviai bendraudami neretai naudoja neverbalinę komunikaciją (siejamą su aukšto konteksto kultūromis), kuri papildo bendravimą naudojant tylos pauzes, gestus, veido išraiškas ar kitas neverbalinio bendravimo formas. Be to,

lietuviai vertina sukurtus tarpusavio ryšius ir lojalumą ilgalaikiam santykiui, o tai argumentuoja tam tikrą konteksto reikšmingumą Lietuvoje. Tai patvirtina Hilbig (2010) teigdamas, jog nepaisant to, kad Lietuvos žmonės kreipdamiesi į kitą su prašymu yra gana tiesmukiški, jie gali būti šilti ir draugiški, ypač jei ryšys tarp asmenų yra artimesnis ar paremtas pozityvia santykių istorija (Hilbig, 2010, 220–221).

Apibendrinant šį skyrių galima teigti, jog pasaulio kultūros gali būti sistemingai analizuojamos per įvairias jų kultūrinės specifikas. Šios kultūrinės specifikos daro įtaką tam, kaip tos kultūros visuomenė elgiasi, reaguoja į aplinką ir bendrauja su kitais. Analizė parodė, jog įvairios kultūrinės specifikos sąlygoja skirtingų pasaulio šalių komunikacijos normas ir lūkesčius. Būtent todėl, komunikacija neretai gali būti sudėtinga tarp skirtingai bendravimą suprantančių kultūrinių visuomenių. Aiškiau apibrėžti tam tikro atvejo specifiškumą ir komunikacijos sudėtingumą, t.y. šiuo atveju, Centrinės Azijos darbo imigrantų Lietuvoje atvejį, padėjo pažvelgimas į Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūras, leidžiantis geriau suprasti galimas šių dviejų skirtingų kultūrų konfrontacijas ir komunikacijos barjerus. Analizė parodė, kad Lietuvos visuomenei būdingas mažesnis galios atstumas, individualizmas, neapibrėžtumo vengimas ir žemo konteksto komunikacija. Toks kultūrinių dimensių rinkinys stipriai skiriasi nuo to, kuriuo pasižymi Centrinės Azijos šalys: didelis galios atstumas, kolektyvizmas, neapibrėžtumo vengimas ir aukšto konteksto komunikacija. Didžiausias skirtumas matomas galios atstumo ir individualizmo-kolektyvizmo dimensių suvokime ir normose. Nors neapibrėžtumo vengimo dimensijoje Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūros užima panašią poziciją, toks vertinimas yra grindžiamas skirtingais niuansais, todėl yra pastebimi kultūriniai ir tuo pačiu komunikaciniai skirtumai tarp abiejų pusių ir šioje dimensijoje (žr. 2 priedą). Šis nemažas kultūrinis atstumas tarp abiejų pusių neabejotinai veikia gebėjimą komunikuoti tarpusavyje ir suprasti vienas kitą. Taigi, šios visiškai skirtingomis komunikacijos praktikomis pasižyminčios kultūros, tikėtina, bendraudamos gali susidurti su įvairiais tarpkultūrinės komunikacijos barjerais. Šie barjerai gali apimti:

- 1) skirtingą hierarchijos suvokimą (skirtingą požiūrį į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus);
- 2) bendravimo stilių skirtumus (tiesioginės ir netiesioginės komunikacijos normas);
- 3) skirtingą požiūrį į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi;
- 4) neverbalinės komunikacijos reikšmių ir interpretacijų skirtumus;
- 5) skirtingą požiūrį į asmeninius ir grupės interesus;
- 6) laiko ir planavimo sampratos skirtumus;
- 7) skirtingą požiūrį į savarankiškumą, iniciatyvą ir atsakomybę;
- 8) nevienodą bendravimo laisvumą;
- 9) skirtingai suvokiamą asmeninės nuomonės ir kritikos raišką;

10) skirtingą požiūrį į nesutarimus ir konfliktus (žr. 2 priedą).

Šie tarpkultūrinės komunikacijos barjerai gali turėti didelę įtaką „kito“ suvokimui. Pavyzdžiui, Centrinės Azijos kultūroje intensyviai naudojamos įvairios netiesioginės komunikacijos formos Lietuvoje gali būti suprantamos kaip negebėjimas reikšti savo minčių ar nenoras atvirai bendrauti, todėl gali slopinti lietuvių pasitikėjimą bei atvirumą mezgant ryšius su šiais žmonėmis. Tuo tarpu žmonės iš Centrinės Azijos kultūrų gali blogais jaustis dėl jaučiamo spaudimo atvirai ir aiškiai reikšti savo mintis bei naudoti tiesioginę komunikacijos būdą. Jie taip pat gali jaustis nesuprasti ir įsižeisti dėl komunikacijoje su jais naudojamo tiesmukiško, o galbūt kartais ir ne tokio malonaus bendravimo būdo. Dėl lietuvių uždarumo ir jiems būdingo bendravimo šaltumo, ypač santykių kūrimo pradžioje, jie gali būti suprasti kaip egoistiški, neempatiški ar net įžūlūs žmonės. Akivaizdu, jog tai gali kelti įtampą ir abiejų pusių jaučiamą bendravimo diskomfortą, kuris gali turėti įtakos prastesnei komunikacijai ir nenorui kurti socialinius ryšius su priešingos kultūros žmonėmis. Būtent todėl kultūriniai skirtumai gali ne tik stipriai veikti imigrantų komunikacijos patirtis Lietuvoje, bet ir būti kylančių nesusipratimų, nepasitenkinimų kita puse, socialinio atstumo palaikymo, uždarumo ir stereotipų formavimosi priežastimi ir taip neigiamai veikti imigrantų adaptacijos procesą šalyje.

Taigi tarpkultūrinės komunikacijos barjerai gali kilti ne tik dėl kalbinių sunkumų, bet ir dėl įvairių kultūrinių skirtumų skirtingose visuomenėse. Šie teorinėje darbo dalyje įvardinti kultūrinių skirtumų sąlygoti galimi tarpkultūrinės komunikacijos barjerai (žr. 2 priedą), suteikia pagrindą empiriniam šio darbo tyrimui apie Centrinės Azijos darbo imigrantų patirtis Lietuvoje, Vilniuje.

3. CENTRINĖS AZIJOS DARBO IMIGRANTŲ ADAPTACINIŲ TARPKULTŪRINĖS KOMUNIKACIJOS BARJERŲ PATIRTYS VILNIUJE

3.1. Tyrimo metodika

Empirinio tyrimo metodologija pasirinkta atsižvelgiant į darbo siekį atskleisti Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų patiriamus tarpkultūrinės komunikacijos barjerus ir jų įtaką imigrantų adaptacijos procesui. Tyrimo problema kyla iš menko temos ir tiriamosios grupės ištirtumo Lietuvoje, nepaisant reikšmingo Centrinės Azijos darbo imigrantų skaičiaus šalyje (imigrantų iš Uzbekistano, Tadžikistano ir Kirgizijos skaičius pagal galiojančius ir darbo pagrindu išduotus leidimus laikinai gyventi Lietuvoje 2025-12-01 duomenimis siekia per 20 tūkst. (Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, 2025)). Šio tyrimo objektas – konkrečios Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacinių tarpkultūrinės komunikacijos barjerų patirtys. Čia šios patirtys suprantamos kaip įvairūs komunikaciniai sąveikoje su Lietuvos visuomene susiję iššūkiai ir šių iššūkių poveikis imigrantų adaptacijai Vilniuje. **Tyrimo tikslas** – išsiaiškinti, su kokiais tarpkultūrinės komunikacijos iššūkiais susiduria Vilniuje gyvenantys Centrinės Azijos darbo imigrantai, ir kaip šios kliūtys apsunkina jų adaptaciją Lietuvoje, Vilniuje. Šiam tikslui pasiekti išsikelti šie **tyrimo uždaviniai**:

1. Surinkti ir išanalizuoti empirinius tyrimo duomenis apie Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų patirtis adaptacinių tarpkultūrinės komunikacijos barjerų tema.
2. Identifikuoti pagrindinius Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų patiriamus kalbos, bendravimo stilių ir elgesio normų iššūkius.
3. Išsiaiškinti, kaip šie barjerai apsunkina imigrantų kasdienį gyvenimą ir adaptaciją Vilniuje.

Empirinėje dalyje pasirinktas žvalgomasis tyrimo tipas, leidžiantis pažinti menkai Lietuvoje tirtą temą ir tikslinę tyrimo grupę. Empiriniai duomenys rinkti vienu metu (skerspjūvio tyrimas) pasitelkiant kokybinį tyrimo metodą, apimančią apklausos anketą duomenų rinkimui iš Vilniuje gyvenančių darbo imigrantų iš Centrinės Azijos šalių (Uzbekistanas, Tadžikistanas ir Kirgizija) ir pusiau struktūruotus giluminius interviu su ekspertais iš Vilniuje veikiančių migracijos ir integracijos organizacijų. Tokia tyrimo strategija leido atsiskleisti individualioms imigrantų patirtims ir ekspertų įžvalgoms nepametant tyrimo krypties. Anketos imigrantams siųstos elektroniniu formatu, o interviu su ekspertais vykdyti arba gyvai Vilniuje, abejoms pusėms patogioje ir saugioje aplinkoje, arba nuotoliniu būdu *MS Teams* platformoje. Šio tyrimo anketose surinkti duomenys išversti į lietuvių kalbą, o interviu duomenys – įrašyti diktofonu ir transkribuoti, prieš induktyviai suskirstant juos pagal temines kategorijas. Duomenys analizuoti taikant kokybinę turinio analizę, kuri leido atskleisti

pagrindinius imigrantų tarpkultūrinės komunikacijos barjerus ir jų poveikį imigrantų kasdieniam gyvenimui bei adaptacijai Vilniuje.

Apklausoje anketos duomenys leido atskleisti konkrečias Centrinės Azijos darbo imigrantų tarpkultūrinės komunikacijos barjerų patirtis iš pirmųjų lūpų, o ekspertų įžvalgos suteikė platesnį kontekstą ir pastiprino tyrimo patikimumą. Tyrimo dalyviai atrinkti pasitelkiant kelis atrankos principus. Susidūrus su sunkumu surasti dalyvių iš, mano asmenine patirtimi, pakankamai uždaros imigrantų grupės, pasitelkta patogioji atranka, t.y. lengviausiai pasiekiami potencialūs dalyviai rasti per asmeniškai prieinamą kanalą – pažįstamą asmenį, turintį kontaktą su keliais Vilniuje gyvenančiais darbo imigrantais iš Centrinės Azijos šalių. Tai leido užmegzti kontaktą su žmonėmis iš tikslinės tyrimo grupės, o pasitelkus sniego gniūžtės metodą sulaukti rekomendacijų dėl kitų asmenų, atitinkančių kriterijus tiriamiesiems. Elektroniniu formatu užpildytos apklausos anketos ir surinkti tyrimo duomenys peržiūrėti ir įvertinti pagal jų kriterinį atitikimą šiam tyrimui. Tyrimo dalyviai turėjo atitikti šiuos kriterijus: 1) dalyvių kilmė – Centrinė Azija (Uzbekistanas, Tadžikistanas ir Kirgizija); 2) atvykimas į Lietuvą darbo pagrindu; 3) nuolatinė gyvenamoji vieta – Vilnius. Be to, papildomi pageidautini ir siektini kriterijai: skirtinga gyvenimo Lietuvoje trukmė bei balansas tarp moterų ir vyrų. Vis dėlto, balanso tarp moterų ir vyrų šiame tyrime pasiekti nepavyko dėl pasirinktos imigrantų grupės specifikos, kurioje vyrauja vyriška lytis. Tai lėmė galutinės imties vienalytiškumą ir tam tikrą tyrimo ribotumą. Tuo tarpu ekspertai iš Vilniuje veikiančių migracijos ir integracijos organizacijų atrinkti pagal pagrindinį kriterijų: asmenys tiesiogiai dirbantys su Centrinės Azijos darbo imigrantais. Pasirinkta tyrimo imtis – 8 imigrantų apklausos anketos ir 2 interviu su ekspertais – leido nustatyti pagrindines tendencijas Centrinės Azijos darbo imigrantų Vilniuje atveju ir formuoti esmines kategorijas duomenų analizei. Vis dėlto, šio tyrimo reprezentatyvumas yra ribotas ne tik dėl tyrimo imties dydžio, bet ir dėl gana siauro tikslinės grupės pasirinkimo, kuris leidžia atskleisti tik tos konkrečios grupės patirtis konkrečiame geografiniame ir socialiniame kontekste. Būtent todėl šio tyrimo rezultatai negali būti tiesiogiai taikomi visai Centrinės Azijos imigrantų grupei Lietuvoje, tačiau gali suteikti vertingų įžvalgų ateities tyrimams, analizuojantiems panašią problemą ar kontekstus.

Tyrimo duomenų rinkimas vykdytas 2025 m. lapkričio mėnesį. Interviu su ekspertais metu su kiekvienu informantu individualus pokalbis truko nuo 35 iki 65 minučių. Tyrimo duomenų analizė vykdyta 2025 m. lapkritį-gruodį, todėl bendra duomenų rinkimo ir analizės trukmė – du mėnesiai. Apklausoje anketos tyrimo dalyviams pateiktos rusų kalba, atsižvelgiant į tokį informantų pageidavimą ir taip užtikrinant didesnę duomenų patikimumą ir kokybę. Interviu buvo vykdomi dalyviams patogiausia kalba – lietuvių kalba. Informantai tyrime dalyvavo savanoriškai, gavus jų žodinį arba raštinį informuoto asmens sutikimą. Tyrimo dalyviai buvo informuoti apie visišką jų pačių ar su jais siejamų organizacijų anonimiškumą ir konfidencialumo užtikrinimą bei galimybę

neatsakyti jiems nepatogius klausimus ir pasitraukti iš tyrimo ar pareikalauti atsiimti savo duomenis bet kuriuo metu be jokių pasekmių. Be to, tyrimo dalyviai informuoti apie tyrimo duomenų panaudojimą tik moksliniais tikslais ir raštiškai bei garso įrašu užfiksuotų tyrimo duomenų saugojimą iki baigiamojo darbo gynimo pabaigos, o vėliau – jų sunaikinimą.

3.2. Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacija Vilniuje ir jos problematika

Teorinė analizė pirmajame šio darbo skyriuje atskleidė, jog imigrantų adaptacija naujoje kultūrinėje aplinkoje gali būti veikiamą įvairių faktorių, tokių kaip: 1) imigrantų migracijos ir adaptacijos motyvacija bei savanoriškumas; 2) imigrantų asmeninės savybės; 3) gyvenimo naujoje aplinkoje trukmė; 4) imigrantų socialinių ryšių tinklas bei kalbinės ir neverbalinės komunikacijos kompetencijos; 5) priimančios visuomenės nuostatos kitataučių atžvilgiu ir atvirumo bei jiems suteikiamos socialinės paramos mastas; 6) kultūrinis atstumas tarp imigrantų kilmės šalių ir priimančios visuomenės kultūrų (žr. 1 priedą). Interviu su ekspertais rezultatai rodo, jog žmonės, tiesiogiai dirbantys su šia imigrantų grupe, pastebi koreliaciją tarp visų šių šešių adaptaciją veikti galinčių faktorių ir Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų atvejo. Teigiama, jog visi šie aspektai daugiau ar mažiau veikia imigrantų adaptaciją Vilniuje ir daro įtaką patiriamų iššūkių mastui. Ekspertai išskiria, jog didžiausią įtaką adaptacijos procese čia turi kalbinė kompetencija (lietuvių kalbos žinios) ir priimančios Lietuvos visuomenės nuostatos kitataučių atžvilgiu. Pabrėžiama:

Manau, vis tiek svarbiausia yra lietuvių kalbos mokėjimas. <...> Be to, Lietuvos visuomenės požiūris į imigrantus labai turi didelę įtaką, nes <...> jeigu žmogus iš visos aplinkos, į kurią jis kreipiasi pagalbos, gauna diskriminaciją, tai jis ir nesikreipia tada pagalbos, ir tai labai trukdys jo integracijai (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Kalbos barjeras tikrai yra labai svarbus ir tai akcentavo ne kartą ir patys užsieniečiai [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba], kurie kreipiasi pas mus. Kitas aspektas tikriausiai būtų bendruomenės įtaka. Mūsų [Lietuvos – autorės pastaba] bendruomenė nėra labai atvira naujai atvykusiems užsieniečiams, tai čia irgi labai aiškiai diktuoja tam tikrą tvarką, kaip susidėlios užsieniečių gyvenimas Lietuvoje (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Įdomu tai, kad kalbinį barjerą kaip vieną iš pagrindinių problemų išskirianti ekspertų nuomonė, nesutampa su imigrantų įžvalgomis. Apklausos anketų duomenys rodo, jog nors dauguma imigrantų pripažino mokantys lietuviškai tik kelis žodžius (5 iš 8) arba suprantantys tik paprastus sakinius (2 iš 8), dauguma jų lietuvių kalbos žinių stokos nemato kaip kliūties kasdieniame gyvenime (5 iš 8). Be to, visi imigrantai (8 iš 8) sutinka arba iš dalies sutinka, jog jų užsienio kalbų žinios padeda jiems susikalbėti su vietiniais žmonėmis ir teigia, jog kasdienėje aplinkoje jie visi (8 iš 8) bendrauja rusų

kalba. Tuo tarpu lietuvių kalbą kasdien teigia vartojantys tik 3 iš 8 tyrime dalyvavusių imigrantų. Imigrantai pabrėžia:

Lietuviai dažnai kalba rusiškai todėl jokių nesklandumų nėra (imigrantas nr. 6);

Lietuvoje galiu bendrauti rusiškai, tad problemų nėra (imigrantas nr. 7);

Būdavo atvejų, kai buvo sunku bendrauti su jaunais lietuviais, nes jie nemokėjo rusų kalbos, tada maniau, kad lietuvių kalba pravers, bet taip nutinka retai. Man dažnai pavyksta susikalbėti rusų kalba (imigrantas nr. 5).

Imigrantų ir ekspertų nuomonės skirtumus paaiškina platesnės ekspertų įžvalgos, pabrėžiančios besikeičiančią situaciją Lietuvoje – mažėjantį lietuvių norą komunikuoti rusų kalba, mažesnį rusų kalbos paplitimą jaunesnės kartos tarpe, valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimus užsieniečiams nuo 2026 m. sausio 1 d. ir valstybės nesukuriamas sąlygas užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos:

Lietuvoje keičiasi požiūris į rusų kalbą ir tas tikrai atsiliepia ir darbovietėse. <...> Vis daugiau yra atsisakoma teikti paslaugas rusų kalba. <...> Kitas dalykas – daug kas jau nebežino tiek rusų kalbos. <...> nuo kitų metų prasidės tas šokas, <...> ypatingai kai kitais metais keičiasi [valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimų užsieniečiams – autorės pastaba] įstatymai (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Lietuviai net jeigu jie moka rusų kalbą, jie dažnu atveju pasirenka ją nekalbėti dėl visų geopolitinių priežasčių ir tada atsiranda tas atstumas, ne tik todėl, kad žmogus nemoka lietuvių kalbos, bet dar ir todėl, kad jis kalba kalba, kurios mes [lietuviai – autorės pastaba] nemėgstame. <...> Darbo imigrantai, aišku, jie nemoka lietuvių kalbos ir čia svarbu akcentuoti, kad valstybė nesukuria galimybių ją mokėti (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Tai parodo ekspertų platesnį matymą ir tam tikrą projekciją į ateitį, nurodančią galimą šios problemos sustiprėjimą ateityje, kuri šiuo metu, kaip rodo tyrimo rezultatai, dar ne visiems imigrantams sukelia sunkumų.

Taigi, panašu, jog lietuvių kalbos mokymasis Lietuvoje Centrinės Azijos darbo imigrantams kol kas dar nėra aktualus ne tik dėl vis dar neįsigaliojusių valstybinės kalbos mokėjimo reikalavimų užsieniečiams (iki 2026-01-01), bet ir dėl plataus rusų kalbos paplitimo Lietuvoje, leidžiančio komunikuoti šia kalba daugelyje kasdienių situacijų, bei dėl imigrantų aplinkos, kurią dažnu atveju sudaro asmenys, kalbantys imigrantų gimtąją arba rusų kalba. Tą pabrėžia ir vienas iš ekspertų:

Jie [darbo imigrantai iš Centrinės Azijos – autorės pastaba] nesimoko lietuvių kalbos, <...> [nes – autorės pastaba] jie dažniausiai dirba arba savo bendruomenės rate, kurie kalba savo gimtąją arba rusų kalba, arba jie dirba su lietuviais, kurie <...> kalba rusiškai (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Be to, kita problema, kaip interviu metu minėjo vienas iš ekspertų, yra tai jog:

[Lietuvos – autorės pastaba] *valstybė nesukuria* [imigrantams – autorės pastaba] *galimybių ją* [lietuvių kalbą – autorės pastaba] *mokėti* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Čia yra pabrėžiama Lietuvos valstybės nebeteikiama parama užsieniečiams mokytis lietuvių kalbos. Teigiama, jog:

Prieš metus dar buvo tokia galimybė gauti valstybės finansuojamus lietuvių kalbos kursus ir tokia galimybė buvo pasiekama visiems [imigrantams – autorės pastaba], *išskyrus darbo imigrantus, kadangi valstybė nematė poreikio į juos investuoti: „mes jiems apmokėsime kursus, o jie po metų išvažiuos atgal“* – tokia [valstybės – autorės pastaba] *logika buvo. Dabar tokių kursų nėra niekam, nesvarbu ar tu esi studentas ar tu esi atvykęs kaip sutuoktinis Lietuvos piliečio, pabėgėlis. Valstybė šiuo metu nesudaro jokių galimybių užsieniečiams mokytis tos* [lietuvių – autorės pastaba] *kalbos* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Tokia situacija apsunkina lietuvių kalbos mokymąsi ir mažina motyvaciją mokytis kalbos ne tik dėl Lietuvos valstybės nesuteikiamos paramos kalbos mokymuisi, bet ir dėl aukštų lietuvių kalbos kursų kainų. Be to, svarbiu aspektu čia tampa ir laiko trūkumas dėl šių imigrantų koncentracijos į darbą, dažnai lemiančios ilgą darbo valandas. Pabrėžiama, jog:

Jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] *neturi finansinių išteklių, laiko išteklių tuo* [lietuvių kalbos mokymusi – autorės pastaba] *užsiimti. <...> Jie aišku gali daryti tai* [mokytis lietuvių kalbos – autorės pastaba] *savarankiškai, bet privačiose mokyklose <...> kursai kainuoja 1700 eurų. Lietuviui tai yra didelė suma, ką jau kalbėti apie darbo imigrantus* [iš Centrinės Azijos – autorės pastaba], *kurių darbo užmokestis dažniausiai yra žemesnis nei Lietuvos piliečio, ir kurie didžiąją dalį savo darbo užmokesčio turi siųsti savo šeimoms į savo gimtąsias valstybes* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Nors lietuvių kalbos kompetencijos trūkumas ir nėra matomas tyrime dalyvavusių imigrantų kaip sunkumas kasdieniame gyvenime, vis dėlto, vietinės kalbos mokėjimas, kaip aptarta ir teorinėje darbo dalyje, yra reikalingas visapusiškam įsitraukimui į vietinę visuomenę. Ekspertai pastebi, jog:

Tai [rusų kalbos mokėjimas – autorės pastaba] *tikrai jiems palengvina tuos būtent bazinius poreikius* (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Tai yra kalba [rusų kalba – autorės pastaba], *kuri jiems šiek tiek palengvina buvimą valstybėje* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Tačiau taip pat priduriama, jog:

Kalbos barjeras yra labai opi problema, kadangi žmonės atsiranda tokiam vakuumui informacijos, jie negali paskaityti naujienų, jie negali susipažinti su kažkokiais, pavyzdžiui, naujais įstatymais. Jeigu jų kolegos darbe kalba tarpusavyje vien lietuviškai, jie negali dalyvauti tame pokalbyje. Jie jaučiasi visiškai uždari savo burbule. Vien todėl, <...> kalba turi labai stiprią įtaką

tam, kaip žmogus adaptuojasi arba integruojasi į valstybę ir kaip jis jaučiasi (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Taigi, kalba ir apskritai komunikacija tampa vienu iš pagrindinių barjerų, trikdančių imigrantų visavertį įsitraukimą į priimančiosios šalies gyvenimą. Tokią situaciją nulemia tai, kad dauguma į Lietuvą atvykstančių darbo imigrantų iš Centrinės Azijos šalių visai neturi arba yra įgiję minimalias lietuvių kalbos žinias.

Kalbant apie priimančios Lietuvos visuomenės nuostatas Centrinės Azijos darbo imigrantų atžvilgiu, vienas iš ekspertų pabrėžia, jog:

Tai [Lietuvos visuomenės požiūris į imigrantus – autorės pastaba] labai turi didelę [įtaką – autorės pastaba]. Imigrantai vis atviriau pradeda apie tai šnekėti, kad jie patiria diskriminaciją (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Teigiama, jog diskriminacija dažnu atveju gali būti susijusi ne tik su rusų kalbos vartojimu, bet ir su religija. Ekspertai pabrėžia, jog religijos reikšmė bei katalikiškos ir islamiškos kultūrų skirtumai daro įtaką Lietuvos visuomenės nuomonei imigrantų atžvilgiu. Pasak ekspertų:

Religija turi nepaprastai didelę įtaką tame, kaip žmonės yra matomi ir kokie yra pirminiai įspūdžiai apie jų bendravimą ir šiaip apie jų elgesį (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Dalis jų [Centrinės Azijos darbo imigrantų – autorės pastaba] labai stipriai propaguoja islamą. Tai čia dar labiau neigiamas požiūris iš lietuvių. <...> [Lietuvoje – autorės pastaba] nenorima žmonių aptarnauti, jeigu jie atrodo ne kaip lietuviai ir ne ukrainiečiai, tą tikrai pastebime. <...> [pavyzdžiui – autorės pastaba] jeigu moteris su hidžiabu, vyras su ilgesne barzda vėl tas pats irgi tos problemos (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Paprašius imigrantų papasakoti apie situaciją (-as), kai dėl kultūrinių skirtumų jiems buvo sunku susikalbėti ar suprasti lietuvius, vienas iš jų taip pat pabrėžia problematiką religijos klausimu:

[Sunku – autorės pastaba] kai žmonės klausia apie tavo religiją ir pradeda ginčytis, nors daugelis net nežino savo religijos esmės (imigrantas nr. 3).

Paklausus pačių imigrantų apie tai, ar jaučia, jog Lietuvos visuomenė į juos žiūri palankiai ir svetingai, 3 iš 8 tyrimo dalyvių greičiau nesutiko arba visiškai nesutiko su teiginiu, 2 iš 8 nežinojo/jiems buvo sunku pasakyti ir 2 iš 8 greičiau sutiko. Tai rodo, kad imigrantų patirtys šiuo klausimu yra labai skirtingos. Vieni teigia, jog:

Manau, kad kai kurie lietuviai nenoriai bendrauja su kitų kultūrų žmonėmis, ypač jei jie kilę iš musulmoniškų šalių (imigrantas nr. 5);

Lietuviai yra uždara tauta. Manau, kad jie nepasitiki kitų kultūrų ir religijų žmonėmis (imigrantas nr. 6);

Esame musulmonai, [Lietuvos – autorės pastaba] žmonėms tai nepatinka (imigrantas nr. 1);

Kiti išreiškia dvipusį požiūrį:

Visi žmonės yra skirtingi. Jei nemoki vietinės kalbos, daugelis į tave žiūri kreivai, bet kai ja kalbi, su tavimi elgiamasi pagarbiau (imigrantas nr. 3);

Kartais jaučiuosi, lyg su manimi būtų elgiamasi nepagarbiai, o kartais lyg mane šiltai pasitinka, tad nežinau (imigrantas nr. 8);

O dar kiti pabrėžia:

Žmonės pradeda suprasti, kad esi visiškai susipažinęs su jų kultūra ir sistemomis, esi tolerantiškas jų gyvenimo būdui, kalbai ir kultūrai. Manau, kad vietiniai tai tikrai gerbia (imigrantas nr. 2).

Remiantis imigrantų įžvalgomis, panašu, jog lietuvių požiūris į juos dažnai priklauso nuo imigrantų integracijos lygio Lietuvoje ir nuo kultūrinio atstumo tarp Lietuvos ir imigrantų kultūrų. Įdomu tai, kad ši situacija stipriai apsunkina imigrantų padėtį, nes jei tiek lietuvių požiūris veikia imigrantų adaptacijos sėkmę ir patiriamų iššūkių mastą, tiek ir imigrantų integracijos lygis veikia lietuvių požiūrį į imigrantus, tai sukuria ypatingai sudėtingas sąlygas naujiems atvykusiems imigrantams prisitaikyti ir veikti Lietuvos visuomenėje. Be to, ši situacija tampa dar sudėtingesnė tų šalių imigrantams, kurių kultūrinės ypatybės stipriai skiriasi nuo Lietuvos kultūros. Kaip ir minėta teorinėje darbo dalyje, kuo didesnis atstumas tarp kultūrų, tuo didesnė tikimybė, jog adaptacija naujoje kultūrinėje aplinkoje bus sudėtingesnė ir patiriamų iššūkių gausa – didesnė. Visi tyrime dalyvavę ekspertai ir imigrantai pritaria, jog Centrinės Azijos šalių kultūra stipriai skiriasi nuo Lietuvos kultūros. Be to, dauguma imigrantų (6 iš 8) pripažįsta, jog jie visai nebuvo susipažinę su Lietuvos kultūra, kalba ir elgesio normomis prieš atvykdami. Taigi, Centrinės Azijos darbo imigrantams, dėl didelio kultūrinio atstumo ir vietinės kultūrinės bei kalbinės kompetencijos trūkumo migracijos pradžioje, galimai reikia daug daugiau pastangų ir laiko, norint sėkmingai veikti ir adaptuotis Lietuvoje, Vilniuje.

Įdomu tai, jog beveik visi tyrime dalyvavę imigrantai, vertindami savo dabartinę adaptacijos lygį, įvardina esą pilnai prisitaikę (2 iš 8) arba prisitaikę, bet ne pilnai (5 iš 8). Tyrimo rezultatai rodo, jog tam įtakos turi imigrantų gyvenimo Lietuvoje trukmė. Matyti, jog dauguma apklausoje dalyvavusių Vilniuje gyvena jau ilgiau nei vienerius metus (žr. 7 priedą) ir įvardina, jog sunkiausias periodas jiems buvo migracijos pradžioje, tačiau su laiku situacija keitėsi į gerąją pusę:

Sunkiausia buvo pačioje pradžioje, bet paskui viskas susitvarkė (imigrantas nr. 5);

Man sunkiausia buvo pirmieji keli mėnesiai, nieko nežinojau, nieko nesupratau ir neturėjau jokių įgūdžių. Su laiku darėsi lengviau (imigrantas nr. 6);

Iš pradžių nežinojau visko, buvo baisu, dabar viską žinau (imigrantas nr. 7);

Iš pradžių nesupratau, kas manęs laukia. Tada pradėjau stresuoti dėl nežinomybės. Dabar vėl jaučiuosi gerai (imigrantas nr. 8).

Tai patvirtina Lysgaard (1955) kritikų įžvalgas, nepritariančias nuomonei, jog ankstyvasis laikotarpis naujoje aplinkoje vyksta pakankamai lengvai ir sėkmingai bei teigiančias, jog šis laikotarpis žmonėms paprastai yra pats sunkiausias (Hernández López, 2021, 60).

Tyrimo rezultatai taip pat atskleidžia, jog visiems tyrime dalyvavusiems imigrantams (8 iš 8) yra svarbu adaptuotis Lietuvoje. Ekspertų įžvalgos nurodo, jog tai, kiek imigrantams adaptacija yra svarbi, priklauso nuo to, kiek laiko jie planuoja gyventi imigracijos šalyje. Dauguma tyrime dalyvavusių imigrantų teigia planuojantys likti Lietuvoje ilgam ar net visam laikui (žr. 8 priedą), o tai patvirtina ekspertų įžvalgas ir koreliuoja su noriu prisitaikyti. Prie noro adaptuotis ir plano likti šalyje ilgesnį laiką prisideda ir tai, jog apklausoje dalyvavę imigrantai teoriškai siejasi ir su ne vienu kitu adaptacijos procesą teigiamai veikiančiu veiksmu. Pavyzdžiui, dauguma tyrimo dalyvių teigia esą atvykę į Lietuvą savanoriškai (7 iš 8), įvardina save kaip atvirus pokyčiams ir naujovėms (6 iš 8), lengvai priimančius kitas kultūras (6 iš 8) ir išliekančius pozityviais, net ir susidūrus su sunkumais (8 iš 8). Vis dėlto, įdomu tai, kad ši, atrodo, teigiama Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos Vilniuje projekcija ir daugumos imigrantų atsakymai, teigiantys jog jie jaučiasi pilnai arba sąlyginai prisitaikę, iki galo neatskleidžia tikrosios situacijos ir kontrastuoja su ekspertų įžvalgomis, kurios nurodo, jog:

[Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacija Lietuvoje – autorės pastaba] *nevyksta labai sėkmingai, <...>* [nes – autorės pastaba] *jų gyvenimas sukasi aplink darbą* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Tie, kurie atvažiuoja čia dėl ekonominių priežasčių, <...> jiems <...> pagrindinis dalykas [svarbiausia – autorės pastaba], kad jie galėtų lengvai čia dirbti ir užsidirbti <...>. [Todėl – autorės pastaba] jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] tikrai sėkmingai integruojasi būtent darbo rinkoje. <...> jie dažniausiai dirba, ir viršvalandžius, ir non stop. Ir gaunasi, <...> kad jie pastoviai praleidžia laiką tiesiog darbe ir nėra jokio kontakto su išoriniu pasauliu, tik su darbovieta (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Taigi, ekspertų įžvalgos parodo kitą medalio pusę, kuri atskleidžia Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos Vilniuje problematiką. Panašu, jog imigrantų gyvenimas Vilniuje dažnu atveju sukasi aplink darbą, o adaptacija patiems imigrantams nors ir yra svarbi, ji mažai siejasi su įsitraukimu į vietinę Lietuvos visuomenę. Adaptacija jiems dažnu atveju asocijuojasi su vietinių sistemų ar institucijų veikimo supratimu ir prisitaikymu bei kultūros pažinimu tokiu lygiu, kad nauja aplinka nesukeltų streso:

Man adaptacija reiškia priprasti prie aplinkos, kurioje esu, gerai jaustis darbe ir žinoti, kur gauti informacijos ar pagalbos prireikus (imigrantas nr. 5);

Tai [adaptacija – autorės pastaba] prisitaikymas prie naujos aplinkos, darbo, žmonių, kultūros, institucijų ir panašiai (imigrantas nr. 8);

[Adaptacija yra Lietuvos – autorės pastaba] *kultūros supratimas, moralinė adaptacija, sistemos ir institucijų veikimo supratimas* (imigrantas nr. 2);

Adaptaciją suprantu kaip lietuvių kalbos, kultūros ir sistemos veikimo Lietuvoje išmanymą. Adaptacija yra tada, kai daugiau ar mažiau viską žinai ir nauja aplinka nesukelia streso (imigrantas nr. 6).

Vis dėlto, didelis Centrinės Azijos imigrantų fokusas į darbą nėra vienintelis faktorius lemiantis mažesnę kontaktą su vietine lietuvių visuomene. Ekspertai teigia, jog:

Jų [Centrinės Azijos imigrantų – autorės pastaba] *Lietuvoje yra gan nemažai, tai jie turi paskatų burtis į savo bendruomenes. Centrinės Azijos imigrantų <...> tautinės bendruomenės yra nepaprastai stiprios. <...> Tai tikrai yra tokios pavyzdinės tautinės bendruomenės, kur puikiai matosi, kaip žmonės remiasi į savo tautiečius, gauna pagalbą, jeigu jiems to reikia, ir tiesiog gauna tą tokį paprasčiausią artumą. Šito aspekto minusas yra tas, kad jie neturi paskatos išeiti už tos bendruomenės ribų ir jie lieka savo komforto zonoje. <...> tikriausiai retas* [Centrinės Azijos darbo imigrantas – autorės pastaba], *kuris kažkaip įsitraukia į lietuvių bendruomenę* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Didelė problema yra tai, kad jie <...> net nebando susibendrauti su lietuvių bendruomene. Jie yra savo toje vidinėje [savo gimtosios šalies – autorės pastaba] bendruomenėje (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Taigi, panašu, jog stiprios Centrinės Azijos šalių bendruomenės Vilniuje taip pat turi įtakos tam, kiek imigrantai įsitraukia į lietuvių visuomenę ir kuria ryšius su vietiniais žmonėmis. Ekspertų įžvalgas sustiprina ir apklausos rezultatai. Nors 2 iš 8 imigrantų teigia bendraujantys su vietiniais lietuviais kasdien, dauguma jų pripažįsta, jog tai daro pakankamai retai: kelis kartus per mėnesį (4 iš 8) arba kelis kartus per savaitę (2 iš 8). Be to, paklausti apie artimesnių draugysčių su lietuviais kūrimą, dauguma teigia, jog neieškojo tokios galimybės (5 iš 8) ir pripažįsta sunkiai užmezgantys naujas pažintis ir bendraujantys su nepažįstamais žmonėmis (8 iš 8). Tai stipriai siejasi su teorinėje darbo dalyje aptartu Centrinės Azijos kultūros polinkiu į kolektyvizmą. Lietuvoje Centrinės Azijos šalių bendruomenės imigrantams tampa komfortišku ramsčiu ir apsauga, kuri šių kultūrų žmonėms yra ypač svarbi. Kolektyvinė kultūra taip pat paaiškina šių žmonių uždaramą ir atsargumą bendraujant su nepažįstamais žmonėmis bei mezgant pažintis už bendruomenės ribų. Kaip teigia vienas iš ekspertų:

Su darbo imigrantais [iš Centrinės Azijos – autorės pastaba] yra labai sunku užmegzti ryšį, nes jie <...> nesikreipia <...> į vietinius žmones, kad sužinoti kažką ar bendrauti, ar dalyvaut renginiuose (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kaip aptarėme teorinėje darbo dalyje, adaptacijos procese labai svarbu net tik kiek ilgai asmuo gyvena naujoje kultūrinėje aplinkoje, bet ir kiek jis praleidžia laiko kuriant ir palaikant ryšius su

vietinė visuomenė. Remiantis teorinėje darbo dalyje aptartu Kim (2001) požiūriu, kad individo ir priimančiosios aplinkos komunikacija yra būtina sąlyga adaptacijai įvykti (Kim, 2001, 31–32), ir tyrimo rezultatais, atskleidžiančiais, jog dauguma imigrantų nesimoko lietuvių kalbos ir nekuria bei nepalaiko santykių su lietuvių visuomene, drįstu teigti, jog Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacija nevyksta sėkmingai. Panašu, jog jie adaptuojasi tiek, kad jaustųsi gerai Lietuvoje: kažkiek pažintų vietinę kultūrą, žinotų Lietuvos sistemas, institucijas ir su darbu susijusius niuansus. Vis dėlto, dėl lietuvių kalbos kompetencijos trūkumo, didelio fokuso į darbą ir stipraus Centrinės Azijos bendruomenių Vilniuje palaikymo bei paramos, jie dažnu atveju neįsitraukia į vietinę bendruomenę ir nesukuria artimų ryšių su vietiniais lietuviais.

3.3. Kultūrinių skirtumų įtaka imigrantų komunikacijai su lietuviais

Kaip rodo tyrimo rezultatai, Centrinės Azijos darbo imigrantų įsitraukimo į vietinę Lietuvos visuomenę ir komunikacijos su vietiniais stoka atskleidžia šių imigrantų adaptacijos problematiką. Nors tarpkultūrinis atstumas ir nėra tyrime dalyvavusių ekspertų įvardintas kaip vienas iš svarbiausių faktorių, veikiančių imigrantų adaptaciją Vilniuje, vis dėlto, tiek ekspertai tiek ir patys imigrantai pritaria, jog kultūra veikia komunikacijos procesus ir neretai sukelia sunkumų imigrantams kuriant santykius ir bendraujant su vietiniais lietuviais. Teigiama, jog:

Kultūrinis fonas turi didelę įtaką, kadangi žmonės bendrauja kitaip, jie turi kitokias vertybes (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Be to, užklausus ekspertų, kodėl jų nuomone Centrinės Azijos darbo imigrantai nekuria santykių su vietiniais, o verčiau pilnai pasineria į darbą, vienas iš ekspertų atsako, jog:

Man atrodo, kad yra vis tiek tie kultūriniai skirtumai, kad jiems atrodo, kad aš geriau kentėsiu [kultūrinių skirtumų keliamus sunkumus – autorės pastaba], bet aš uždirbsiu tuos pinigus šeimai tiesiog (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

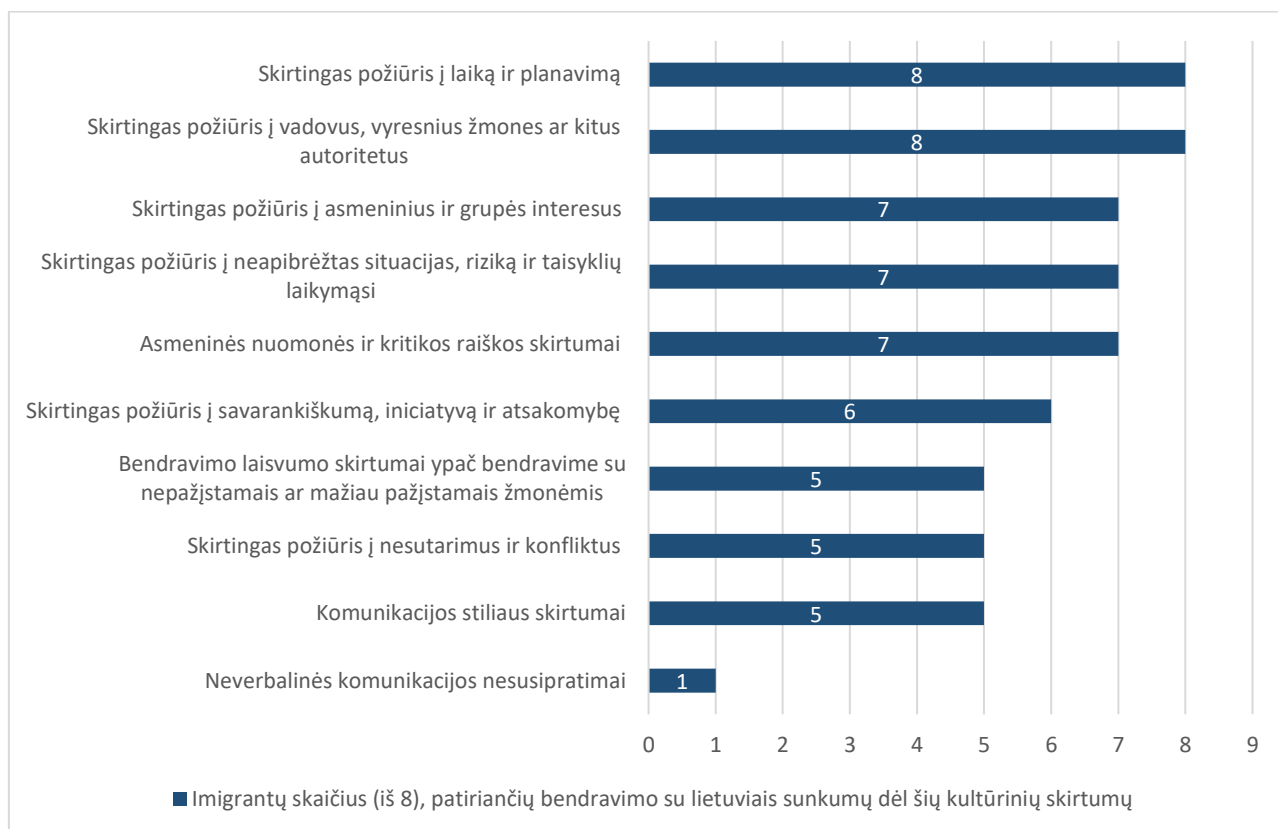
Teorinė darbo dalis atskleidė nemažą kultūrinį atstumą tarp Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrų. Tai patvirtina ir empirinio tyrimo rezultatai. Tiek imigrantai tiek ir ekspertai pritaria, jog Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūros stipriai skiriasi. Vienas iš ekspertų pabrėžia:

Lietuviai kultūriškai yra santūresni, jie labiau vertina asmeninę erdvę ir labiau vertina tylą. Tuo tarpu Centrinės Azijos imigrantai yra garsesni, pozityvesni, jie dažnu atveju yra su šypsena, jie mėgsta apsikabinti, pasibučiuoti. Jų bendravimas skiriasi nuo to, prie ko mes [lietuviai – autorės pastaba] esam pripratę ir tai gali iki tam tikro lygio išmušti iš vėžių [lietuvius – autorės pastaba] (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Antrajame darbo skyriuje išskirti šių dviejų skirtingų kultūrų sąveikoje galimi komunikacijos barjerai (žr. 2 priedą) stipriai koreliuoja su tyrimo metu gautais rezultatais. Pastebėta, jog beveik visi

teorinėje darbo dalyje išvardinti galimi bendravimo iššūkiai veikiami kultūrinių skirtumų tiek ekspertų tiek ir pačių imigrantų yra įvardijami kaip sunkumai, kuriuos patiria Vilniuje gyvenantys Centrinės Azijos darbo imigrantai ir kurie reikalauja jų prisitaikymo (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūriniai skirtumai, keliantys sunkumų Centrinės Azijos darbo imigrantų Vilniuje komunikacijoje su lietuviais

Sudaryta remiantis autorės tyrimo metu surinktais empiriniais duomenimis.

Tyrimo metu imigrantų paklausta ar jie patiria sunkumų ar nesusipratimų bendraujant su lietuviais dėl tarpkultūrinės komunikacijos barjerų, įvardintų teorinėje darbo dalyje. Vienbalsiškumas imigrantų atsakymuose pastebėtas dvejuose kultūriniuose aspektuose. Visi tyrime dalyvavę imigrantai (8 iš 8) sutinka, jog patiria sunkumų ar nesusipratimų komunikacijoje dėl skirtingo požiūrio į laiką ir planavimą bei dėl skirtingo požiūrio į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus.

Kalbant apie **skirtingą požiūrį į laiką ir planavimą**, čia atsiskleidžia dviejų kultūrų skirtingas neapibrėžtumo vengimo lygis. Vienas iš imigrantų pabrėžia, jog:

Kartais jaučiuosi taip, lyg lietuviai reikalauja labai daug tikslumo ir punktualumo, prie ko nesu įpratęs, todėl kartais būna sunku (imigrantas nr. 5).

Tą pastebi ir ekspertai, teigiantys, jog:

Jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] laiką suvokia daug lanksčiau, kas gali lemti, aišku, ir vėlavimus, kas pas mus yra nepriimtina beveik niekur. Na, tai [todėl – autorės pastaba] tos įtampos [tarp lietuvių ir imigrantų – autorės pastaba] ir būna (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Jie mano, jog jei aš [imigrantas – autorės pastaba] ateisiu po trijų valandų [nuo sutarto susitikimo/konsultacijos laiko – autorės pastaba], čia gi viskas gerai (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kalbant apie skirtingą hierarchijos suvokimą per **skirtingą požiūrį į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus**, ekspertai pastebi ryškius galios atstumo suvokimo skirtumus lietuvių ir Centrinės Azijos kultūrose ir įvardina, jog:

Lietuviai, darbo vietoje suvokia, kad <...> turi galios <...> galbūt net prieštarauti savo vadovui, tai dažnu atveju šitos tautinės grupės, regioninės grupės [Centrinės Azijos imigrantų – autorės pastaba] atveju bus šiek tiek kitaip. Jeigu vadovas pasakė daryti, tai tu [imigrantas – autorės pastaba] ir darai, ir nekvėstionuoji. <...> Tada vadovui gali atrodyti, kad žmogus yra pasyvus, nes „aš, kad ir ką aš [vadovas – autorės pastaba] pasakyčiau, [imigrantas – autorės pastaba] tiesiog daro, jis nediskutuoja, jis nerodo iniciatyvos, <...> neįdeda daugiau pastangų nei reikėtų“, nors iš tiesų žmogus mano, kad jis daro viską kaip reikia (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Kitas ekspertas pabrėžia kartų skirtumus ir nurodo, jog:

Jaunesnės kartos žmonės jau labiau žiūri į tą lygiavertį bendravimą, bet dar vyresniojoje kartoje yra tos hierarchijos. [Kadangi – autorės pastaba] darbo imigrantai [iš Centrinės Azijos – autorės pastaba] irgi dažniausiai atvažiuoja <...> tos vyresnės kartos, tai pas juos yra ta hierarchija ir tas yra noras labai įtikti vadovui, [jam – autorės pastaba] patikti (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kiti trys kultūriniai skirtumai, su kuriais sutiko beveik visi (7 iš 8) tyrime dalyvavę imigrantai, ir kurie kelia sunkumų imigrantams bendraujant su vietiniais lietuviais, yra skirtingas požiūris į asmeninius ir grupės interesus, skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ir taisyklių laikymąsi bei asmeninės nuomonės ir kritikos raiškos skirtumai.

Kalbant apie **skirtingą požiūrį į asmeninius ir grupės interesus**, čia atsiskleidžia dviejų skirtingų kultūrų polinkis atitinkamai į individualizmą (Lietuva) ir kolektyvizmą (Centrinė Azija). Šiuos skirtumus pastebi ir ekspertai, teigiantys, jog:

Taip, jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] yra labai kolektyviški. Jeigu vienas žmogus patiria iššūkį ir nori ateiti pas mus pasikonsultuoti, jie labai dažnu atveju ateina poromis ir atsiveda šalia kažkokį draugą pažįstamą, kuris ateina tiesiog pabūti šalia, galbūt ir užduoti klausimą, bet dažnu atveju jie, kaip sakoma, nevaikšto po vieną. Jie ateina poromis ir ieško tos

paramos tarp savo bendruomenės narių. Tai skiriasi nuo to, kaip mes esame linkę spręsti savo problemas ir iššūkius (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] tikrai kreipiasi į bendruomenę ir tikrai sprendžia bendruomeniškai tas problemas. <...> tai, kad jiems rūpėtų jų asmeniniai interesai, tai tikrai niekad nesu girdėjusi (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kalbant apie **skirtingą požiūrį į neapibrėžtas situacijas, riziką ir taisyklių laikymąsi**, tai tiesiogiai siejasi su neapibrėžtumo vengimo dimensija. Kultūrinius skirtumus čia taip pat pastebi ekspertai, kurie teigia, jog:

To [neapibrėžtumo – autorės pastaba] tikrai jie nebijo visiškai. Ir ten ir dokumentai, kad gali greit pasibaigti galioti jiems nesvarbu. Jiems atrodo, čia tuoj viskas susitvarkys. Visiškai kitaip negu su lietuviais, [imigrantams viskas – autorės pastaba] yra daug laisviau ir jokių jiems rizikų kaip ir nėra [jie nemato, nesureikšmina rizikos – autorės pastaba] (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Būtų galima sakyti, kad [imigrantų atveju – autorės pastaba] šiek tiek lanksčiau yra žiūrima į tam tikras taisykles ir tos pačios rizikos yra vertinamos švelniau [nei lietuvių atveju – autorės pastaba]. Tiesiog yra mažiau griežtai žiūrima į tam tikrus dalykus (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Dar vienas svarbus aspektas, keliantis sunkumų imigrantams, yra dviejų kultūrų **skirtingai suvokiama asmeninės nuomonės ir kritikos raiška**, kuri taip pat glaudžiai siejasi su galios atstumo ir neapibrėžtumo vengimo lygiu kultūrose. Ekspertai, remdamiesi patirtimi dirbant su Centrinės Azijos imigrantais, dalinasi:

Esame girdėję [iš imigrantų – autorės pastaba], kad „mano vadovas man tiesiai į akis pasakė kažkokią labai pastabą didelę ir mane tai įžeidė, kažkaip aš jaučiuosi labai negerai.“ Kas pas mus galbūt [Lietuvos – autorės pastaba] kultūroje yra priimtina, kad tau duoda feedback'ą ir jį duoda tiesiogiai, kad tu iškart suprastum kas yra negerai. Pas juos yra labiau priimtina įvynioti, tai kažkaip gražiau pasakyti tą pastabą, bet taip per aplinkui, kad žmogus pasijautų geriau (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Tikrai yra tas netiesioginis [kalbėjimas – autorės pastaba] ir tas yra, kur jie pastoviai sako rusiškai „tai jūs žinot“, „na žinot kaip yra“, <...> „ai nesvarbu“. Ir gal tik kokio 3 ar 5-ojo vizito metu jau jie pradeda atviriau sakyti, ką jie iš tikrųjų mato (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Sunkumais bendraujant su lietuviais dėl asmeninės nuomonės ir kritikos raiškos suvokimo standartų dalinasi ir patys imigrantai:

Nesuprantu, kodėl lietuviai tokie šalti ir nepagarbūs kitų kultūrų žmonėms. Jie tiesiogiai reiškia savo nuomonę ir kritikuoja. Ne kartą jaučiausi nesuprastas, bet niekada negalėčiau jų taip įžeisti, todėl ir toliau su jais kalbu pagarbiai (imigrantas nr. 6);

Man sunku priimti kartais girdimą kritiką (imigrantas nr. 8).

Kitas kultūrinis niuansas, sulaukęs daugumos imigrantų (6 iš 8) pritarimo dėl keliamų sunkumų komunikacijoje, yra **skirtingas požiūris į savarankiškumą, iniciatyvą ir atsakomybę**, stipriai susijęs su galios atstumo ir individualizmo-kolektyvizmo lygiu Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrose. Ekspertai dalinasi savo įžvalgomis:

Pas mus yra [Lietuvos – autorės pastaba] visuomenėje individualus tas požiūris į save ir į savo šeimą, [o – autorės pastaba] pas juos [Centrinės Azijos imigrantus – autorės pastaba] yra tikrai bendruomenė [svarbi – autorės pastaba]. [Svarbu – autorės pastaba] ką pasakys viršininkas, [ir – autorės pastaba] ką mes [kaip bendruomenė – autorės pastaba] pasakysime [nuspręsimas – autorės pastaba], tą ir darysime. Jie labai ir atsakomybės vengia (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Lietuviai, darbo vietoje suvokia, kad jie turi tam tikrą individualumą ir jie turi galios veikti savarankiškai, <...> [tačiau – autorės pastaba] dažnu atveju šitos tautinės grupės, regioninės grupės [Centrinės Azijos šalių – autorės pastaba] atveju bus šiek tiek kitaip. Jeigu vadovas pasakė daryk, tai tu [imigrantas – autorės pastaba] ir darai, ir nekvestionuoji. <...> Tada vadovui gali atrodyti, kad žmogus yra pasyvus, nes „aš, kad ir ką aš [vadovas – autorės pastaba] pasakyčiau, [imigrantas – autorės pastaba] tiesiog daro, jis nediskutuoja, jis nerodo iniciatyvos, <...> neįdėda daugiau pastangų nei reikėtų“, nors iš tiesų žmogus mano, kad jis daro viską kaip reikia (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Kiti trys kultūriniai skirtumai Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrose, taip pat sulaukę daugumos tyrime dalyvavusių imigrantų (5 iš 8) pritarimo dėl jų įtakos komunikacijai ir jos metu kylantiems iššūkiams, yra bendravimo laisvumo skirtumai, skirtingas požiūris į nesutarimus ir konfliktus bei bendravimo stilių skirtumai.

Kalbant apie **bendravimo laisvumo** ypač su nepažįstamais ar mažiau pažįstamais žmonėmis skirtumus, jie siejasi su neapibrėžtumo vengimu, galios atstumu ir komunikacijos kontekstualumu skirtingose kultūrose. Vienas iš imigrantų dalinasi:

Kartais jaučiuosi taip, lyg jie [lietuviai – autorės pastaba] tikėtusi iš manęs tikslumo, bet dažnai jaučiuosi nejaukiai dalindamasi savo problemomis su viršininku ar nepažįstamuoju (imigrantas nr. 5).

Tą pastebi ir ekspertai, teigiantys, jog Centrinės Azijos darbo imigrantai nors ir yra atviresni ir neformalesni komunikacijoje, tačiau taip pat yra linkę giliau atsiverti ir pasakoti apie savo problemas ar išgyvenimus tik po kurio laiko, tik tada kai susipažįsta artimiau su pašnekovu:

Jis [imigrantų bendravimas – autorės pastaba] yra atviresnis ir neformalesnis nei lietuvių atveju (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Moterys visada yra uždaros, ten su jomis reikia bent jau kokių 5 vizitų, kad jos pradėtų pasitikėti. Vyrų per antrą kokią [vizitą – autorės pastaba] jau pradeda ten laisviau pasakoti apie viską, ten nuotraukas rodyti ar dar kažką (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Skirtingas požiūris į nesutarimus ir konfliktus bei jo poveikis komunikacijai taip pat sulaukia pritarimo iš imigrantų pusės. Ekspertai teigia, jog Centrinės Azijos darbo imigrantai iš esmės vengia konfliktų ir nesutarimų, o tai stipriai susiję su šios kultūros žmonių polinkiu į kolektyvizmą, lemiantį harmonijos svarbą kultūroje. Ekspertai pabrėžia:

Jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] nieko blogo nepasakys nei apie Lietuvą, nei apie darbdavį, nebent ten tikrai yra tragiška situacija ir dažniausiai apie tai sužinome per vėlai (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Vis dėlto, vienas iš ekspertų mini, jog imigrantai į juos kreipiasi dėl konfliktinių situacijų, tačiau tik tuomet, kai bando išsiaiškinti ir atstovėti už savo teises:

Patys užsieniečiai, kai jie kalba apie savo teises, pasakoja apie savo problemas, tai tikrai neatrodo, kad jie vengia savo teisių gynimo. <...> kai yra kalbama ne apie darbą konkrečiai, o apie teises, kai jau „man kažką daro negerai“ (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Bendravimo stilių skirtumų įtakai komunikacijai su vietine Lietuvos visuomene taip pat pritaria dauguma tyrime dalyvavusių imigrantų. Čia atsiskleidžia abiejų kultūrų skirtingas individualizmo-kolektyvizmo suvokimas bei neapibrėžtumo vengimo ir komunikacijos konteksto svarbos lygis. Šiuos komunikacijos stilių skirtumus pastebi ir ekspertai, teigiantys, jog:

Tai mes [lietuviai – autorės pastaba] esame labai tiesmuki, o jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] yra labai netiesmuki. <...> Centrinės Azijos valstybių piliečiai dažnai užduodami klausimus jie pradeda klausimą nuo istorijos apie save. Ir, pavyzdžiui, lietuviui klausant, kur mes esame pripratę, labai trumpai ir aiškiai pasakyti, ko mes norime, kartais gali būti labai keista, kodėl tu [imigrantas – autorės pastaba] pasakoji man apie visą savo gyvenimą (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Be to, ekspertai dalinasi istorijomis apie komunikacijos stilių skirtumų daromą įtaką imigrantų santykiams ir bendravimui darbo aplinkoje:

Esame girdėję, kad „mano vadovas man tiesiai į akis pasakė kažkokią labai pastabą didelę ir mane tai įžeidė, kažkaip aš jaučiuosi labai negerai“. Kas pas mus galbūt kultūroje yra priimtina, kad tau duoda feedback'ą ir jį duoda tiesiogiai, kad tu iškart suprastum kas yra negerai. Pas juos yra labiau priimtina įvynioti, tai kažkaip gražiau pasakyti tą pastabą, bet taip per aplinkui, kad žmogus pasijaustų geriau (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Taip pat pabrėžiama, jog tai veikia ne tik vietinių bendravimą su imigrantais ir santykius darbo aplinkoje, bet ir ekspertų tiesioginį darbą teikiant imigrantams pagalbą:

Pas juos [imigrantus – autorės pastaba] yra tas tikrai užuominomis [kalbėjimas – autorės pastaba] ir tas toks yra [pasakymas – autorės pastaba] „tai biškį ten padarau, biškį tą“ ir tada o ką jis padarė [nėra aišku – autorės pastaba], [todėl tada prašyti reikia – autorės pastaba] „tai sakykite konkrečiai“. Mes [institucijos darbuotojai – autorės pastaba] jam [imigrantui – autorės pastaba]

tiesiog ir sakom „šnekėkit tiesiai, kaip yra, [nes – autorės pastaba] kitaip mes jums nepadėsime“. Iš karto tas [atviras, tiesus, aiškus bendravimas – autorės pastaba] tikrai nesigauna su jais [imigrantams – autorės pastaba] (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kalbant apie **neverbalinės komunikacijos skirtumus** ir jų keliamus komunikacijos barjerus, dauguma tyrime dalyvavusių imigrantų (7 iš 8) iš dalies arba visiškai nesutiko su teiginiu, jog lietuvių neverbaliniai ženklai (gestai, mimika, kūno kalba) jiems yra sunkiai suprantami ir dažnai juos klaidina. Tam pritaria ir vieno iš ekspertų įžvalga, nurodanti, jog neverbalinės komunikacijos nesusipratimų dažnai pavyksta išvengti, todėl nes:

[Situaciją – autorės pastaba] palengvina [tai – autorės pastaba], kad Centrinės Azijos šalys jos yra posovietinės ir labai turi <...> panašią neverbalinę politiką, [todėl – autorės pastaba] bendrauti, kalbėti panašiai turi, kaip ir mūsų tėvai (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Tyrimo rezultatai taip pat rodo, jog tik 1 iš 8 imigrantų iš dalies sutinka, jog neverbalinės komunikacijos suvokimo variacijos, sąlygotos kultūrinių skirtumų, kelia imigrantams nesusipratimus bendraujant su lietuviais. Visi kiti arba nesutiko su teiginiu (2 iš 8) arba nežinojo/jiems buvo sunku pasakyti (4 iš 8). Tam antrina ir ekspertai, iš kurių vienas teigia, jog:

Su Centrinės Azijos imigrantais [neverbalinės komunikacijos – autorės pastaba.] skirtumų nepastebėjau (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Taigi, tyrimo rezultatai rodo, jog visi teorinėje darbo dalyje įvardinti Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrų sąveikoje galimi komunikacijos barjerai, išskyrus neverbalinės komunikacijos skirtumus, daugiau ar mažiau daro įtaką Vilniuje gyvenančių Centrinės Azijos darbo imigrantų bendravimui su vietiniais lietuviais. Vis dėlto, patys imigrantai, be įvardijimo jog šie kultūriniai skirtumai veikia jų komunikaciją su vietiniais ir sukelia sunkumus, daugiau nelabai išsiplečia (išskyrus kelis atvejus) ir nepasakoja apie konkrečius patiriamus iššūkius. Tam įtakos gali turėti pasirinktas tyrimo metodas – apklausos anketos, kurios dėl informantų motyvacijos stokos ir galimybės užduoti pasitikslinamųjų klausimų nebuvimo ar kitų priežasčių gali riboti pateiktų atsakymų išsamumą. Vis dėlto, tai gali lemti ir ekspertų minimas Centrinės Azijos darbo imigrantų uždardumas. Ekspertų įžvalgos nurodo, jog Centrinės Azijos darbo imigrantai retai kreipiasi ne su darbu susijusių problemų atveju į organizacijas, teikiančias pagalbą ir konsultuojančias imigrantus. Teigiama, jog jie yra stipriai susikoncentravę į darbą ir nėra labai atviri kalbėdami apie kylančius iššūkius už darbovietės ribų. Ekspertai teigia, jog reikia nemažai laiko ir susitikimų su kiekvienu iš jų tam, kad jie labiau atsivertų. Yra neabejojama, jog Centrinės Azijos darbo imigrantai susiduria su iššūkiais, bet apie tai arba atvirai nepasako arba tuo nesirūpina, nes yra susitelkę į darbą ir pajamų generavimą. Kaip teigia vienas iš ekspertų:

Jie nekalba apie tai, kad turėtų kažkokių problemų su vietiniais lietuviais <...> jie neišreiškia [tokios – autorės pastaba] problemos, bet pagrinde [jei kreipiasi, tai problemos – autorės pastaba] yra su darbdaviais (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Ekspertų nuomone tarpkultūriniai iššūkiai labiausiai veikiantys imigrantų komunikaciją su lietuviais (kasdienėse situacijose, darbe ar bendraujant su migracijos ar integracijos konsultantais institucijose) yra bendravimo stilių skirtumai ir Centrinės Azijos šalims būdingas didelis neapibrėžtumo vengimas:

Stilius komunikavimo turi daug įtakos (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Nemokėjimas tiesiai šviesiai kalbėt, pasakyti situacijos, pasakyt problemą. Aš manau, kad daug su darbdaviu irgi būtų išspręsta klausimų, jeigu jie tiesiai šviesiai kalbėtų. Ir aišku, tas neapibrėžtumas tai tikrai lietuvius labai veikia ne tik institucijas, bet ir pačius lietuvius [žmonės – autorės pastaba]. Ir, be abejo, nei darbdavys, nei klientai [Lietuvos žmonės – autorės pastaba] nežiūri teigiamai į tokį darbuotoją, kuris labai neapibrėžtai tai daro [komunikuoja – autorės pastaba] (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

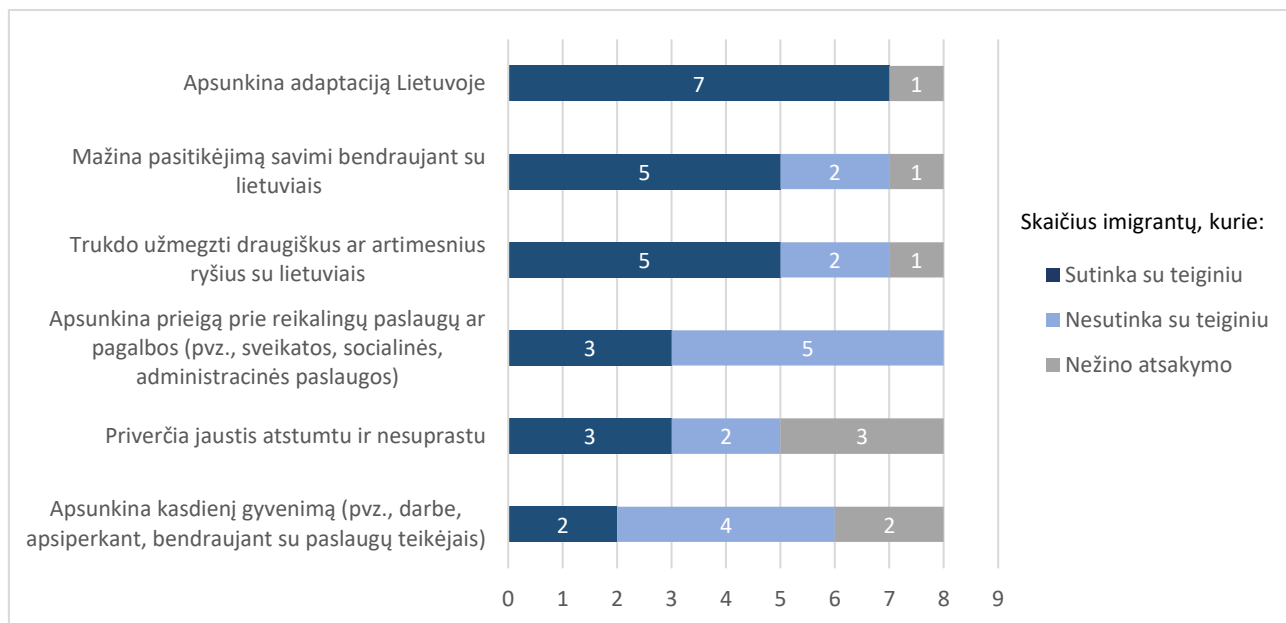
Kaip minėta ir teorinėje darbo dalyje, nors Lietuva ir Centrinės Azijos šalys ir yra vertinamos panašiai neapibrėžtumo vengimo dimensijoje (abi aukšto-vidutiniško neapibrėžtumo vengimo kultūros), vis dėlto, neapibrėžtumo suvokimas abejose kultūrose stipriai skiriasi. Tą pagrįsta ir tai, jog ši kultūrinė specifika, kaip teigia tyrime dalyvavę ekspertai, tampa viena iš esminių komunikaciją veikiančių ir iššūkius keliančių priežasčių. Tam įtakos turi dviejų kultūrų skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi, laiko ir planavimo sampratos skirtumai, nevienodas bendravimo laisvumas ir požiūrio bei kritikos raiškos skirtumai.

Taigi, nepaisant to, jog kultūriniai skirtumai Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrose informantų nėra įvardijami kaip esminiai veiksniai keliantys sunkumų ne tik imigrantų komunikacijai su vietiniais Lietuvos žmonėmis, bet ir sėkmingai jų adaptacijai Vilniuje, vis dėlto, tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog jie daro didesnę įtaką nei gali atrodyti iš pradžių. Kultūrinės specifikos ne tik tampa pagrindu Centrinės Azijos šalių tautinių bendruomenių aktyvumui bei Lietuvos visuomenės nuomonei imigrantų atžvilgiu, bet ir kelia sunkumus, kurie reikalauja daugiau tarpkultūrinės kompetencijos ir pastangų bendraujant, įsitraukiant ir veikiant priimančioje visuomenėje. Ankstesniame skyriuje įvardinta Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos Vilniuje problematika yra susijusi su bendravimo ir įsitraukimo į vietinę visuomenę iššūkiais, kurie, kaip rodo tyrimo rezultatai, yra stipriai veikiami tarpkultūrinio atstumo tarp Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrų.

3.4. Tarpkultūrinės komunikacijos barjerų poveikis

Tyrimo duomenų analizė atskleidė, jog įvairūs kultūrinių skirtumų nulemti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai daro įtaką Centrinės Azijos darbo imigrantų įsitraukimui į Lietuvos visuomenę ir komunikacijai su lietuviais. Siekiant konkrečiau išsiaiškinti, kaip šie iššūkiai apsunkina imigrantų kasdienį gyvenimą Vilniuje, informantų paklausta apie šių bendravimo sunkumų poveikį. Imigrantų atsakymai pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė. Kultūrinių skirtumų sąlygotų tarpkultūrinės komunikacijos barjerų sukeliami sunkumai Vilniuje gyvenantiems Centrinės Azijos darbo imigrantams

Sudaryta remiantis autorės tyrimo metu surinktais empiriniais duomenimis.

Beveik visi tyrime dalyvavę imigrantai (7 iš 8) sutinka su teiginiu, jog kultūrinių skirtumų sąlygoti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai apsunkina jų adaptaciją Lietuvoje, Vilniuje. Tą pastebi ir ekspertai, pritariantys, jog:

Be abejo, be abejo, apsunkina [imigrantų adaptaciją – autorės pastaba]. Čia net kalbos apie tai nėra, kad neapsunkina (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Tikrai apsunkina jų [Centrinės Azijos darbo imigrantų – autorės pastaba] integraciją, nes [jie – autorės pastaba] nei išeina į visuomenę [nesisocializuoja – autorės pastaba], nei bando kalbą mokytis. Ir [dėl šių barjerų – autorės pastaba] nėra to individualaus kažkokio noro adaptuotis čia [Lietuvoje – autorės pastaba] (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog dėl šių sunkumų imigrantams tampa sunkiau komunikuoti su vietine Lietuvos visuomene. Dauguma (5 iš 8) tyrime dalyvavusių imigrantų sutinka, jog kultūrinių skirtumų sąlygoti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai mažina imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais. Ekspertai pritaria tam ir pažymi:

Aš manau, kad tikrai mažina [imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais – autorės pastaba]. <...> jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] save laiko ne pilnaverčiais čia, Lietuvoje, tai čia tikrai šitas yra matomas (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Manau, kad taip [tai mažina imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais – autorės pastaba], nes jei atsiranda atstumas dėl kalbinio kultūrinio barjero, atitinkamai žmonės nesijaučia patogiai išeiti iš savo komforto zonos ir jie jaučiasi tokie nepilnaverčiai (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Be to, dauguma tyrime dalyvavusių imigrantų (5 iš 8) taip pat sutinka, jog tai trukdo jiems užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su lietuviais. Tą pastebi ir ekspertai:

Manychiau, kad trukdo [imigrantams užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su lietuviais – autorės pastaba]. Bendrai iš [Centrinės Azijos – autorės pastaba] darbo imigrantų, kurie kreipiasi, dar neteko girdėti, kad kažkas turėtų draugų lietuvių, jų draugai visada yra jų tautiečiai arba žmonės iš to paties regiono. Jeigu neišeina užmegzti ryšio, matyt, yra kažkokia priežastis, tai tie kultūriniai skirtumai tikriausiai turi tam įtakos (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Aš manau trukdo [imigrantams užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su lietuviais – autorės pastaba]. Aišku, tie lietuviai, kurie yra atviri migrantams ir kurie yra atviri kitokiems žmonėms, tai su jais užsimezga kažkoks ryšys, bet su didžiąja dauguma tikrai yra sunkiau (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kalbant apie kitus sunkumus, tyrimo rezultatai rodo, jog tik 3 iš 8 tyrime dalyvavusių imigrantų sutiko, kad kultūrinių specifikų sąlygoti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai priverčia juos jaustis atstumtais ar nesuprastais. Vis dėlto, ekspertai pabrėžia, jog tokie rezultatai gali būti nulemti imigrantų uždaroumo šiuo klausimu. Vienas iš ekspertų teigia, jog:

Aš manau, kad gali būti [tai gali priversti imigrantus jaustis atstumtais ir nesuprastais – autorės pastaba], bet jie [Centrinės Azijos darbo imigrantai – autorės pastaba] tikrai atvirai apie tai nešneka, nes dažniausiai jie sako, kad viskas yra gerai, nes jų ir yra tikslas tiesiog, kad jie turėtų tą darbą (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17);

Be to, tik 3 iš 8 tyrime dalyvavusių imigrantų taip pat sutiko, jog šie barjerai apsunkina jiems prieigą prie reikalingų paslaugų ar pagalbos (pvz., sveikatos, socialinės, administracinės paslaugos). Panašios pozicijos laikosi ir ekspertai, teigiantys, jog tai gali turėti įtakos, bet pakankamai retai:

Taip, jie gali turėti įtaką, bet čia labiau įtaką turi kalbos barjeras nei kultūriniai kažkokie aspektai. Kultūriniai aspektai gali būti, pavyzdžiui, lyčių santykiai. Jeigu tu [imigrantas – autorės pastaba] kreipiesi į instituciją, nori gauti paslaugą. Kadangi Centrinės Azijos migrantai yra musulmonai, ten yra labai akivaizdus lyčių disbalansas. Gan dažnas atvejis jų bendravime yra kelti prielaidą, kad paslaugos tiekėjas bus vyras ir tai gali sutrikdyti šitą žmogų [imigrantą – autorės pastaba] (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25);

Ne, šiaip nėra šito tokio [neapsunkina imigrantams prieigos prie reikalingų paslaugų ar pagalbos imigrantas – autorės pastaba]. *Nebent sakau, gal pagrindinis kultūrinis skirtumas pas juos yra tas, kad jie per vėlai pasiprašo pagalbos, tai tas yra, kad „mes čia galbūt kolektyviai išspręsimė šitą“* [problema – autorės pastaba] <...>, *bet kad bandyti kreiptis iš išorės, tai yra iš vietinių, tai ateina* [prašyti pagalbos – autorės pastaba] *dažnai per vėlai* (ekspertas nr. 1, Vilnius, 2025-11-17).

Kalbant apie imigrantų kasdienį gyvenimą (pvz., darbe, apsiperkant, bendraujant su paslaugų teikėjais ir pnš.), tyrimo rezultatai rodo, jog šiuo aspektu kultūrinės specifikos taip pat čia turi mažesnę įtaką. Tik 2 iš 8 tyrime dalyvavusių imigrantų sutiko, kad tai gali apsunkinti jų kasdienybę. Vienas iš ekspertų paaiškina, jog tai daugiausia gali turėti įtakos imigrantų bendravimui darbo aplinkoje, tačiau trumpai truncančiam kontaktui turi mažesnę įtaką:

Manau, taip jie [kultūrinių skirtumų nulemti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai – autorės pastaba] *apsunkina* [imigrantų kasdienį gyvenimą – autorės pastaba], *nes bendravimas su kolegomis yra sudėtingesnis, jeigu tu bendrauji šiek tiek kitaip nei tavo kolegos yra pripratę. Kažkokios trumpalaikės paslaugos, apsipirkimas, paslaugų gavimas, tai jau šiek tiek ten gal kiti aspektai įsijungia. Ten įsijungia ir pirmasis įspūdis žmogaus išvaizda, žmogaus galbūt rasė, bet ne tiek jau kultūriniai, kažkokie asmeniniai bendravimo archetipai* (ekspertas nr. 2, MS Teams platforma, 2025-11-25).

Taigi, tyrimo rezultatai atskleidžia, jog kultūrinių skirtumų sąlygoti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai daugiausiai veikia imigrantų bendravimą su vietine Lietuvos visuomene. Šie barjerai dažnu atveju mažina Centrinės Azijos darbo imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais ir trukdo jiems užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su Lietuvos žmonėmis.

Apibendrinus šiame skyriuje aptartus tyrimo rezultatus paaiškėjo, jog Centrinės Azijos darbo imigrantų įsitraukimo į vietinę Lietuvos visuomenę ir komunikacijos su vietiniais stoka atskleidžia šių imigrantų adaptacijos problematiką. Tam įtakos turi (žr. 3 priedą):

- 1) Imigrantų kalbinės kompetencijos (lietuvių kalbos žinių) trūkumas, lemiamas:
 - plataus rusų kalbos paplitimo Lietuvoje;
 - imigrantų aplinkos, dauguma sudarančios jų gimtąja arba rusų kalba kalbančius asmenis;
 - valstybės nesuteikiamos paramos užsieniečių lietuvių kalbos mokymuisi;
 - finansinių ir laiko išteklių trūkumo mokantis kalbą savarankiškai.
- 2) Dėmesys darbui ir pajamų generavimui, lemiamas migracijos tikslo.
- 3) Nepalankus Lietuvos visuomenės požiūris į imigrantus, lemiamas:
 - prasto imigrantų integracijos lygio (imigrantų kalbinės ir kultūrinės kompetencijos trūkumo);
 - didelio kultūrinio atstumo tarp Lietuvos ir imigrantų kultūrų (religijos įtaka).

- 4) Stiprus imigrantų tautinių bendruomenių vaidmuo.
- 5) Didelis kultūrinis atstumas tarp Lietuvos ir imigrantų kultūrų.

Tyrimo rezultatai patvirtina, jog kultūra stipriai veikia komunikacijos procesus. Komunikaciją tarp Centrinės Azijos darbo imigrantų ir lietuvių veikia šie tarpkultūrinės komunikacijos barjerai: 1) laiko ir planavimo sampratos skirtumai; 2) skirtingas požiūris į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus; 3) skirtingas požiūris į asmeninius ir grupės interesus; 4) skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi; 5) skirtingai suvokiama asmeninės nuomonės ir kritikos raiška; 6) skirtingas požiūris į savarankiškumą, iniciatyvą ir atsakomybę; 7) nevienodas bendravimo laisvumas; 8) skirtingas požiūris į nesutarimus ir konfliktus; 9) bendravimo stilių skirtumai (tiesioginės ir netiesioginės komunikacijos normos). Respondentų įžvalgos atskleidžia, jog šie kultūrinių skirtumų sąlygoti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai labiausiai veikia imigrantų bendravimą su vietine Lietuvos visuomene: mažina Centrinės Azijos darbo imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais ir trukdo jiems užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su Lietuvos žmonėmis.

IŠVADOS

Šiame magistro baigiamajame darbe, remiantis sociokultūrinės adaptacijos ir tarpkultūrinės komunikacijos teorine analize bei empirinio tyrimo duomenimis, nustatyta, jog Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacija Lietuvoje, Vilniuje yra gana problematiška. Kaip rodo tyrimo rezultatai, darbo pagrindu į Lietuvą atvykę imigrantai iš Centrinės Azijos šalių (Uzbekistanas, Tadžikistanas ir Kirgizija) savo buvimą Lietuvoje pirmiausia sieja su imigracijos tikslų įgyvendinimu, todėl daug laiko skiria darbui ir pajamų generavimui. Tai daro įtaką ir šių imigrantų adaptacijos suvokimui. Centrinės Azijos darbo imigrantai adaptaciją Lietuvoje mato kaip vietinių sistemų, institucijų veikimo ir su darbu susijusių niuansų perpratimą bei vietinės kultūros pažinimą tokiu lygiu, kuris leistų išvengti streso naujoje aplinkoje. Taigi, nors patys Centrinės Azijos darbo imigrantai savo adaptaciją Vilniuje vertina pakankamai gerai, jie jos nesieja su dalyvavimu vietos visuomenės gyvenime ir ryšių su vietiniais lietuviais kūrimu bei palaikymu. Socialinius ryšius šie imigrantai dažnu atveju kuria ir plėtoja burdamiesi į tautines bendruomenes. Kolektyvistinė Centrinės Azijos šalių kultūra lemia šių kultūrų tautinių bendruomenių aktyvumą ir solidarumą. Būtent todėl, Centrinės Azijos šalių tautinės bendruomenės Vilniuje šių šalių imigrantams ne tik padeda prisitaikyti naujoje aplinkoje, bet ir patenkina šių asmenų socialinės sąveikos poreikius, o tai sąlygoja ryšių kūrimo už tautinės bendruomenės ribų trūkumą. Taigi, Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos problemiškas kyla dėl prasto imigrantų įsitraukimo į vietinę Lietuvos visuomenę ir menko socialinių ryšių su lietuviais kūrimo bei palaikymo. Nustatyta, jog tam įtakos turi ne tik imigracijos tikslas ir stiprus imigrantų tautinių bendruomenių vaidmuo adaptacijos procese, bet ir dažnu atveju nepalankus Lietuvos visuomenės požiūris į imigrantus, Centrinės Azijos darbo imigrantų kalbinės kompetencijos (lietuvių kalbos žinių) trūkumas ir didelis kultūrinis atstumas tarp Lietuvos ir Centrinės Azijos šalių kultūrų.

Remiantis respondentų įžvalgomis paaiškėjo, jog Lietuvos visuomenės požiūriui į Centrinės Azijos darbo imigrantus neretai daro įtaką prastos šių imigrantų integracijos lygis (lietuvių kalbos ir vietinės kultūrinės kompetencijos trūkumas) bei didelis kultūrinis atstumas tarp Lietuvos ir imigrantų kultūrų (dažnai siejamas su religija: katalikiškos ir islamiškos kultūrų skirtumais). Tokia vietinės Lietuvos visuomenės požiūrio formavimosi logika nesukuria palankių sąlygų sklandžiam naujai į šalį atvykusių imigrantų prisitaikymui ir tuo pačiu apsunkina imigrantų sąveiką su lietuviais. Tyrimo rezultatai rodo, jog neverbalinė komunikacija Centrinės Azijos darbo imigrantams beveik nekelia sunkumų bendravime su vietiniais lietuviais. Tuo tarpu verbalinė komunikacija išlieka reikšmingu iššūkiu, pirmiausia dėl nepakankamos imigrantų lietuvių kalbos kompetencijos. Atskleista, jog Centrinės Azijos darbo imigrantų kalbinės kompetencijos (lietuvių kalbos žinių) trūkumas yra nulemtas kelių priežasčių:

- 1) plataus rusų kalbos vartojimo Lietuvoje, leidžiančio imigrantams daugelyje kasdienių situacijų komunikuoti rusų kalba;
- 2) imigrantų aplinkos, dauguma sudarančios jų gimtąją arba rusų kalba kalbančius asmenis (darbo aplinkos ir tautinių bendruomenių įtaka);
- 3) valstybės nesuteikiamos paramos užsieniečių lietuvių kalbos mokymuisi;
- 4) finansinių ir laiko išteklių trūkumo mokantis kalbą savarankiškai.

Kaip rodo tyrimo rezultatai, lietuvių kalbos žinių trūkumas ne visiems Centrinės Azijos darbo imigrantams kelia sunkumų kasdienėse situacijose (apsiperkant, bendraujant su paslaugų tiekėjais ir p.nš.) dėl galimybės dažnu atveju susikalbėti iki šiol plačiai Lietuvoje vartojama rusų kalba. Vis dėlto, rusų kalbos žinios šiems imigrantams dažnu atveju padeda patenkinti tik bazinius poreikius kasdienėse situacijose ir apriboja galimybes kurti glaudesnius santykius su lietuviais bei įsitraukti į vietos bendruomenes. Būtent todėl imigrantų lietuvių kalbos kompetencijos stoka tampa vienu iš tarpkultūrinės komunikacijos barjerų, apsunkinančių Centrinės Azijos darbo imigrantų prisitaikymą Lietuvoje, Vilniuje. Tikėtina, jog lietuvių kalbos žinių trūkumas ateityje imigrantams gali kelti dar didesnius sunkumus dėl besikeičiančios situacijos Lietuvoje – mažėjančio lietuvių noro komunikuoti rusų kalba ir mažesnio rusų kalbos paplitimo jaunesnės kartos tarpe. Tikėtina, jog ne tik Lietuvos valstybės įstatymų pakeitimai dėl lietuvių kalbos reikalavimų užsieniečiams nuo 2026 m. sausio 1d., bet ir mažėjantis rusų kalbos paplitimas ir tolerancija Lietuvoje, gali imigrantus paskatinti ar net priversti mokytis lietuvių kalbos, ateityje norint ne tik kurti artimesnes draugystes ir ryšius su vietiniais lietuviais, bet ir veiksmingai komunikuoti bei veikti kasdienėse situacijose.

Vis dėlto, Centrinės Azijos darbo imigrantų ir lietuvių komunikaciją stipriai veikia ne tik kalbiniai barjerai, bet ir didelis kultūrinis atstumas tarp Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrų. Teorinėje darbo dalyje didžiausi kultūriniai skirtumai tarp Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrų pastebėti galios atstumo ir individualizmo-kolektyvizmo suvokime, o tai leidžia prognozuoti didžiausius tarpkultūrinės komunikacijos sunkumus būtent šių kultūrinių specifikų rėmuose. Vis dėlto, tyrimo rezultatai atskleidė kitas tendencijas. Nustatyta, jog komunikacijai tarp Centrinės Azijos darbo imigrantų ir lietuvių įtakos turi šie tarpkultūrinės komunikacijos barjerai: 1) laiko ir planavimo sampratos skirtumai; 2) skirtingas požiūris į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus; 3) skirtingas požiūris į asmeninius ir grupės interesus; 4) skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi; 5) skirtingai suvokiama asmeninės nuomonės ir kritikos raiška; 6) skirtingas požiūris į savarankiškumą, iniciatyvą ir atsakomybę; 7) nevienodas bendravimo laisvumas; 8) skirtingas požiūris į nesutarimus ir konfliktus; ir 9) bendravimo stilių skirtumai (tiesioginės ir netiesioginės komunikacijos normos). Pastebėta, jog daugiau nei pusė šių tarpkultūrinės komunikacijos barjerų yra tiesiogiai susiję su skirtingu neapibrėžtumo suvokimu Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrose. Tokie tyrimo rezultatai patvirtina abejones dėl kritiškai teorinėje darbo

dalyje vertinto panašaus Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrų vertinimo neapibrėžtumo vengimo dimensijoje (abi priskiriamos aukšto–vidutinio neapibrėžtumo vengimo kultūroms). Taigi, tyrimo rezultatai rodo, jog bendravimą tarp Centrinės Azijos darbo imigrantų ir lietuvių daugiausiai veikia ne galios atstumo ir individualizmo-kolektyvizmo suvokimo skirtumai, o skirtingas neapibrėžtumo vengimo lygis abejose kultūrose ir su šia kultūrine dimensija susiję tarpkultūrinės komunikacijos barjerai:

- 1) laiko ir planavimo sampratos skirtumai;
- 2) skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi;
- 3) skirtingai suvokiama asmeninės nuomonės ir kritikos raiška;
- 4) nevienodas bendravimo laisvumas;
- 5) bendravimo stilių skirtumai (tiesioginės ir netiesioginės komunikacijos normos).

Tyrimo rezultatai patvirtina, jog kultūrinių skirtumų sąlygoti tarpkultūrinės komunikacijos barjerai veikia Centrinės Azijos darbo imigrantų bendravimą su vietine Lietuvos visuomene. Respondentų duomenimis, šie barjerai daugiausiai mažina Centrinės Azijos darbo imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais ir trukdo jiems užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su Lietuvos žmonėmis. Šie tyrimo rezultatai patvirtina, jog kultūriniai skirtumai turi reikšmingą įtaką tarpkultūrinei komunikacijai ir gali sąlygoti didesnę socialinę atskirtį tarp vietinių gyventojų ir imigrantų bei lemti prastesnę imigrantų adaptaciją priimančioje visuomenėje.

Siekiant spręsti Centrinės Azijos darbo imigrantų menko įsitraukimo į vietinę Lietuvos visuomenę problemą, rekomenduojama didinti valstybės finansuojamų ar subsidijuojamų lietuvių kalbos kursų prieinamumą imigrantams. Šiuo klausimu svarbus ne tik lietuvių kalbos mokėjimo reikalavimų užsieniečiams įvedimas, bet ir galimybių sudarymas ir parama lietuvių kalbos mokymuisi skirtingu lygiu. Be to, svarbus valstybinių institucijų, Vilniuje veikiančių imigracijos ir integracijos organizacijų, Centrinės Azijos tautinių bendruomenių bei užsieniečius darbinančių organizacijų įsitraukimas ir indėlis didinant Lietuvos visuomenės ir į Lietuvą atvykstančių Centrinės Azijos darbo imigrantų informuotumą apie skirtingas pasaulio kultūras ir skirtumus tarp jų. Taip pat rekomenduojamas glaudesnis valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimas su imigrantų tautinėmis bendruomenėmis, skatinant tarpkultūrinį dialogą ir inicijuojant bei rengiant informacines paskaitas bei mokymus imigrantams, jų darbdaviams ir plačiajai visuomenei tarpkultūrinės komunikacijos tema. Taip siekiant sumažinti atskirtį tarp imigrantų ir vietinių gyventojų bei skatinti didesnę tarpkultūrinį supratimą ir toleranciją.

Ateityje rekomenduojama tirti Centrinės Azijos imigrantų patirtis ir iššūkius kituose geografiniuose ir socialiniuose kontekstuose bei analizuoti kitų imigrantų grupių adaptacijos ir tarpkultūrinės komunikacijos patirtis Lietuvoje.

BIBLIOGRAFINIŲ NUORODŲ SĄRAŠAS¹

1. Adebayo, O. O. (2024). *African immigrants' perceptions of employee performance and organizational cultural barriers in Fortune 500 companies* (Doctoral dissertation, Walden University). *Walden Dissertations and Doctoral Studies* (Publication No. 17071). <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/17071> (OpenAI, 2023)
2. Aminova, M., & Jegers, M. (2014). Are Hofstede's national cultures homogeneous? The case of Uzbekistan. In *Economic development in Central Asia: Institutional underpinnings of factor markets*. PL Academic Research. https://www.researchgate.net/publication/348886124_Are_Hofstede's_national_cultures_homogeneous_the_case_of_Uzbekistan (OpenAI, 2023)
3. Antesberger, K., Schiller, E., & Dorner, H. (2025). Language Integration of Adult Immigrants in the EU in the Context of Policy Measures. *Opus Et Educatio*, 12(1). <https://doi.org/10.3311/ope.39394>
4. Azmi, S. F., Ma'rof, A. A., Abdullah, H., & Zarimohzzabeh, Z. (2023). Culture and communication styles: Collectivism vs. individualism cultural orientations from Malaysian perspectives. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 13(16). <https://doi.org/10.6007/IJARBS/v13-i16/18738> (OpenAI, 2023)
5. Barker, G. G. (2015). Cross-Cultural Perspectives on Intercultural Communication Competence. *Journal of Intercultural Communication Research*, 45(1), 13–30. <https://doi.org/10.1080/17475759.2015.1104376>
6. Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology: An International Review*, 46(1), 5–34. https://is.muni.cz/el/fss/podzim2015/ZUR393i/um/W_2_Acculturation.pdf (OpenAI, 2023)
7. Bystrova, J. (2010). *Uzbekų kultūrinė adaptacija Lietuvoje* [Magistro darbas, Vilniaus universitetas]. Lithuanian Academic Libraries Network (LABT). <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2163573/datastreams/MAIN/content> (OpenAI, 2023)
8. Blažytė, G. (2015). Visuomenės nuostatos imigracijos atžvilgiu ir jų atsiradimo prielaidos. *Etniškumo studijos*, 2015(1), 43–61. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:18882606/datastreams/MAIN/content> (OpenAI, 2023)

¹ Parengta naudojant ChatGPT dirbtinio intelekto (DI) įrankį koreguojant bibliografines nuorodas pagal APA 7 laidos bibliografinių nuorodų sudarymo būdą. DI įrankiu koreguotos bibliografinės nuorodos pažymėtos nuoroda į DI įrankį. Bibliografinių nuorodų sąrašą DI įrankiu parengto teksto apimtis – 6 436 ženklų su tarpais.

9. Chen, N., & Zhang, Y. (2023). An Analysis on How Personality Traits Influence Acculturation and Cross-Cultural Adaptation for International Students. *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, 9, 82-86. <https://doi.org/10.54097/ehss.v9i.6418>
10. Costa, P. T., Jr., & McCrae, R. R. (1999). A five-factor theory of personality. In L. A. Pervin & O. P. John (Eds.), *The five-factor model of personality: Theoretical perspectives* (2nd ed., pp. 51–87). Guilford Press. https://www.researchgate.net/publication/284978581_A_five-factor_theory_of_personality (OpenAI, 2023)
11. Croucher, S. M. (2011). Social Networking and Cultural Adaptation: A Theoretical Model. *Journal of International and Intercultural Communication*, 4(4), 259–264. <https://doi.org/10.1080/17513057.2011.598046>
12. CULTURE OF CENTRAL ASIA FROM 6 DIMENSIONS OF G. HOFSTEDE. (2024). *CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH*, 1(1), 34-37. <https://universalpublishings.com/index.php/cnassir/article/view/3795>
13. Čepeliauskaitė, G. (2018). Efektyvios imigrantų integracijos politikos analizė Lietuvoje: Patirtis ir problemos. *Viešoji politika ir administravimas*, 17(3), 412–425. <https://doi.org/10.5755/j01.ppaa.17.3.21956> (OpenAI, 2023)
14. Čiburienė, J. & Guščinskienė, J. (2007). Kultūra, jos dimensijos ir vartojimo pasikeitimai globalizacijos sąlygomis. *Ekonomika ir vadyba*, 2007, 12, 705–712. <https://www.lituanistika.lt/content/17836>
15. Demes, K. A., & Geeraert, N. (2014). Measures matter: Scales for adaptation, cultural distance, and acculturation orientation revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 45(1), 91–109. <https://doi.org/10.1177/0022022113487590>
16. Dhital, R. (2023). Applying Hofstede's cultural dimension theory to analyze intercultural communication differences. *Journal of Linguistics and Communication Studies*, 2(3), 17–23. <https://www.pioneerpublisher.com/JLCS/article/view/415> (OpenAI, 2023)
17. Didžgalvytė-Bujauskė, M. (2013). Visitors or immigrants? The determinants of international students' migration into Lithuania. In *Lietuvos aukštųjų mokyklų vadybos ir ekonomikos jaunųjų mokslininkų konferencijų darbai: Europos Sąjungos ūkio procesai ir tendencijos* (16-oji respublikinė doktorantų ir magistrantų mokslinė konferencija, Kaunas, 2013 m. gegužės 10 d.). <https://www.lituanistika.lt/content/103265> (OpenAI, 2023)
18. Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. Anchor Press/Doubleday. https://monoskop.org/images/6/60/Hall_Edward_T_Beyond_Culture.pdf (OpenAI, 2023)

19. Halub, H., Sauber, A., & Stück, J. (2012). The Turk and the Yankee: A cross-cultural comparison between Turkish and American managers. *Journal of the Indiana Academy of the Social Sciences*, 15(1), Article 3. <https://digitalcommons.butler.edu/jiass/vol15/iss1/3>
20. Hernández López, E. M. (2021). Traditional theories for cross-cultural adaptation: Revisiting their current applicability on the transition of Mexican postgraduate students to life in the UK. *Journal of Comparative & International Higher Education*, 13(4), 59–72. <https://doi.org/10.32674/jcihe.v13i4.2372> (OpenAI, 2023)
21. Hilbig, I. (2010). *Lietuvių ir anglų lingvistinis mandagumas: prašymai*. Vilniaus universiteto leidykla. <https://www.knygynas.vu.lt/lietuviu-ir-anglu-lingvistinis-mandagumas-prasymai> (OpenAI, 2023)
22. Hofstede Insights. (n.d.). *Country comparison bar charts*. Geert Hofstede. Retrieved October 16, 2025, from <https://geerthofstede.com/country-comparison-bar-charts/> (OpenAI, 2023)
23. Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1). <https://doi.org/10.9707/2307-0919.1014>
24. Huettinger, M. (2008). Cultural dimensions in business life: Hofstede's indices for Latvia and Lithuania. *Baltic Journal of Management*, 3(3), 359–376. <https://doi.org/10.1108/17465260810902414>
25. Huseynova, I. (2021). Imigracija į Lietuvą studijų tikslais: Indijos piliečių lūkesčiai darbo rinkoje. *Lietuvos socialinė raida: Socialinių ir etninių mažumų grupių įtrauktis Lietuvoje*. https://www.researchgate.net/publication/349494058_IMIGRACIJA_I_LIETUVA_STUDIJ_U_TIKSLAIS_INDIJOS_PILIECIU_LUKESCIAI_DARBO_RINKOJE
26. Yi, J.-S. (2025). Revisiting Hofstede's Uncertainty-Avoidance Dimension: A Cross-Cultural Comparison of Organizational Employees in Four Countries. *Journal of Intercultural Communication*, 21(1), 46-61. <https://doi.org/10.36923/jicc.v21i1.5>
27. Yip, S. Y., & Saito, E. (2024). Immigrant teachers in Australia: experiences of differential adaptation. *Cambridge Journal of Education*, 54(2), 239–256. <https://doi.org/10.1080/0305764X.2024.2343686>
28. Yuan, Y. C., Liao, W., & Bazarova, N. N. (2019). Judging Expertise Through Communication Styles in Intercultural Collaboration. *Management Communication Quarterly*, 33(2), 238–271. <https://doi.org/10.1177/0893318918824674>
29. Kaçar, F. (2025). Intercultural Communication Experiences of Syrian Immigrants and the Challenges They Face: The Case of Şanlıurfa Province. *İletişim Ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 33–56. <https://doi.org/10.59534/jcss.1608706>

30. Kaushik, V., Walsh, C., & Haefele, D. (2016). Social integration of immigrants within the linguistically diverse workplace: A systematic review. *Review of Social Sciences*, 1(1), 1–13. <https://doi.org/10.18533/rss.v1i1.5> (OpenAI, 2023)
31. Kazlauskaitė, I. (2021). Migracija į Lietuvą studijų tikslais ir tarptautinių studentų identiteto raiška integracijos ir atskirties perspektyvoje. *Lietuvos etnologija*. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001%3AJ.04~2021~1669742569213/J.04~2021~1669742569213.pdf> (OpenAI, 2023)
32. Kim, Y. Y. (2000). *Becoming intercultural: An integrative theory of communication and cross-cultural adaptation*. SAGE Publications. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/viluniv-ebooks/detail.action?docID=3032388> (OpenAI, 2023)
33. Kvam, D. S. (2017). Supporting Mexican immigrants' resettlement in the United States: an ethnography of communication approach to building allies' communication competence. *Journal of Applied Communication Research*, 45(1), 1–20. <https://doi.org/10.1080/00909882.2016.1248469>
34. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2018, gruodžio 5). *Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. gruodžio 5 d. nutarimas Nr. 1216: Dėl Demografijos, migracijos ir integracijos politikos 2018–2030 metų strategijos įgyvendinimo 2019–2021 metų tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo*. <https://www.etar.lt/portal/lt/legalAct/3dc58e80fc8411e8a969c20aa4d38bd4/asr> (OpenAI, 2023)
35. Lysgaard, S. (1955). Adjustment in a foreign society: Norwegian Fulbright grantees visiting the United States. *International Social Science Bulletin*, 7(1), 45–51. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000033837> (OpenAI, 2023)
36. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. (2025). *Imigracijos rodikliai*. <https://migracija.lrv.lt/lt/statistika/menesine-migracijos-statistika/imigracijos-rodikliai/>
37. Mockaitis, A. I. (2002). The National Cultural Dimensions of Lithuania. *Ekonomika*, 59, 67–77. <https://doi.org/10.15388/Ekon.2002.17007>
38. OpenAI. (2023). ChatGPT (gruodžio mėn. 28 d. užklausa) [Didysis kalbos modelis]. <https://chat.openai.com/chat>
39. Pavydytė, V. (2024). *Tadžikistano politiniai migrantai ir jų migracijos ir integracijos patirtys Lietuvoje* [Magistro baigiamasis darbas, Vilniaus universitetas]. Vilniaus universitetas. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:210546198/datastreams/MAIN/content> (OpenAI, 2023)

40. Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2006). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), 751–783. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.90.5.751>
41. Pilinkaitė Sotirovič, V., & Žibas, K. (2011). Etninės ir socialinės grupės Lietuvoje: visuomenės nuostatos ir jų kaita. *Etniškumo studijos*, 2011(1), 136–155. https://www.lcss.lt/wp-content/uploads/2010/02/EtSt_Pilinikaite-Sotirovic_Zibas_2011.pdf (OpenAI, 2023)
42. Pundziuvienė, D., Cvilikaitė-Mačiulskienė, J., Matulionienė, J., Matulionytė, S. (2020). Kalbų ir kultūrų vaidmuo imigrantų ir vietinių bendruomenių integracijos procese. *Darnioji daugiakalbystė*, 16, 112–130. <https://www.lituanistika.lt/content/85084>
43. Skučienė, D., Poškus, Ž., & Kazakevičiūtė, B. (2023). Migrantų iš Ukrainos ir Baltarusijos socialinė integracija Lietuvoje. *Socialinė Teorija, Empirija, Politika Ir Praktika*, 25, 37–49. <https://doi.org/10.15388/STEPP.2022.45>
44. Snaebjornsson, I. M., Edvardsson, I. R., & Littrell, R. F. (2017). Societal Culture in Iceland and Lithuania: Managerial Implications. *SAGE Open*, 7(2). <https://doi.org/10.1177/2158244017704023>
45. Sutkutė, R. (2018). Pabėgėlių diskurso formavimasis socialinėse medijose: Lietuvos atvejis. *OIKOS: Lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 2(26), 19–35. <https://doi.org/10.7220/2351-6561.26.2> (OpenAI, 2023)
46. Tang, L., Zhang, C., & Cui, Y. (2024). Beyond borders: The effects of perceived cultural distance, cultural intelligence, and cross-cultural adaptation on academic performance among international students of higher education. *International Journal of Intercultural Relations*, 103, Article 102083. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.102083> (OpenAI, 2023)
47. The Culture Factor. (n.d.). *Country comparison tool: Lithuania*. Retrieved October 18, 2025, from <https://www.theculturefactor.com/country-comparison-tool?countries=lithuania> (OpenAI, 2023)
48. Tili, T. R., & Barker, G. G. (2015). Communication in Intercultural Marriages: Managing Cultural Differences and Conflicts. *Southern Communication Journal*, 80(3), 189–210. <https://doi.org/10.1080/1041794X.2015.1023826>
49. van der Zee, K., Benet-Martínez, V., & van Oudenhoven, J. P. (2016). Personality and acculturation. In D. L. Sam & J. W. Berry (Eds.), *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* (pp. 50–70). chapter, Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781316219218.005>

50. Voevoda, E. V. (2020). Intercultural communication in multicultural education space. *Training, Language and Culture*, 4(2), 11–20. <https://doi.org/10.22363/2521-442X-2020-4-2-11-20> (OpenAI, 2023)
51. White, D. W., Absher, R. K., & Huggins, K. A. (2011). THE EFFECTS OF HARDINESS AND CULTURAL DISTANCE ON SOCIOCULTURAL ADAPTATION IN AN EXPATRIATE SALES MANAGER POPULATION. *The Journal of Personal Selling and Sales Management*, 31(3), 325–337. <http://www.jstor.org/stable/41307398>
52. Zhang, Y., You, C., Pundir, P., & Meijering, L. (2023). Migrants' community participation and social integration in urban areas: A scoping review. *Cities*, 141, 104447. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104447> (OpenAI, 2023)
53. Žibas, K., & Platačiūtė, V. (2014). Migrantų integracija ir migracijos tinklai Lietuvoje: nuo teorinių veiksnių iki empirinių duomenų. *OIKOS: lietuvių migracijos ir diasporos studijos*, 2(18), 7–22. <https://hdl.handle.net/20.500.12259/32487>

PRIEDAI

1 priedas. Adaptacijai įtaką darančių veiksnių sąsaja su komunikacija.

Sudaryta remiantis teorine analize ir asmeninėmis autorės išvalgomis, paremtomis patirtimi dirbant su skirtingų kultūrų žmonėmis.

Veiksny	Sąsaja su komunikacija
Migracijos ir adaptacijos motyvacija	Didesnė motyvacija, tikėtina, prilygsta stipresniam norui aktyviau įsitraukti į vietines bendruomenes, mokytis kalbos ir kurti ryšius su vietiniais žmonėmis.
Imigrantų asmenybės bruožai	Daro įtaką individo gebėjimams sąveikauti su kitais žmonėmis: kurti ir palaikyti socialinius ryšius bei spręsti iškilusias problemas.
Gyvenimo naujoje aplinkoje trukmė	Kuo ilgiau asmuo yra naujoje aplinkoje, tuo, tikėtina, geriau supranta toje aplinkoje veikiančias komunikacines specifikas (nes tikėtina mokosi kalbos, susipažįsta su kultūra).
Socialiniai ryšiai, kalbinės ir neverbalinės komunikacijos kompetencija	Tai leidžia ne tik lengviau įsitraukti į vietines bendruomenes, bet ir sėkmingiau jose veikti bei taip lengviau adaptuotis naujoje aplinkoje.
Priimančioji visuomenė	Nurodo ar įmanoma sėkminga abipusė komunikacija ir daro įtaką imigrantams teikiamos paramos mastui per įstatymus, užsieniečių integracijos strategijas, paramos programas ir kt.
Tarpkultūrinis atstumas	Mažesnis kultūrinis atstumas prognozuoja sklandesnę komunikaciją ir lengvesnę kitos pusės supratimą.

2 priedas. Lietuvos ir Centrinės Azijos skirtingų kultūrinių specifikų sąlygoti galimi tarpkultūrinės komunikacijos barjerai.

Sudaryta remiantis teorine analize.

	Lietuva	Centrinė Azija	Galimi tarpkultūrinės komunikacijos barjerai
Galios atstumas	Mažesnis galios atstumas. Nors socialinės hierarchijos egzistuoja, jos ne visada lemia griežtą subordinaciją ar iš viršau į apačią nukreiptą bendravimo stilių. Komunikacija pasižymi laisvesniu bendravimu tarp skirtingų socialinių sluoksnių atstovų.	Didelis galios atstumas. Besąlygiška pagarba ir paklusnumas autoritetui bei formalumo reikšmė visuomenėje. Komunikacijos stilius – oficialus ir pagarbiai distancinis, ypač tarp skirtingų socialinių sluoksnių atstovų.	1) Skirtingas hierarchijos suvokimas; 2) Skirtingas požiūris į savarankiškumą, iniciatyvą ar atsakomybę; 3) Asmeninės nuomonės ir kritikos raiškos skirtumai; 4) Neverbalinės komunikacijos reikšmių ir interpretacijų skirtumai; 5) Nevienodas bendravimo laisvumas.
Neapibrėžtumo vengimas	Aukštas-vidutiniškas neapibrėžtumo vengimas. Pirmenybė teikiama stabilumui, planavimui, taisyklių laikymuisi ir rizikos ar neaiškumo vengimui. Komunikacija, ypač su nepažįstamais žmonėmis, nors ir atsargi bei santūri, tačiau vertinanti aiškumą bei konkretumą.	Aukštas-vidutiniškas neapibrėžtumo vengimas. Vertinamas griežtas taisyklių, normų ir hierarchijos laikymasis, tačiau vyrauja lankstesnis požiūris į laiką ir planavimą. Komunikacija dažnai yra gerai apgalvota, atsargi ir vengianti konkretumo, o jei bendraujama su autoritetu – išlaikomas formalumas ir pagarba.	1) Skirtingas požiūris į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi; 2) Laiko ir planavimo sampratos skirtumai; 3) Nevienodas bendravimo laisvumas; 4) Bendravimo stilių skirtumai; 5) Asmeninės nuomonės ir kritikos raiškos skirtumai.

Individualizmas-kolektyvizmas	Individualizmas. Vertinami asmeniniai pasiekimai, atsakomybė, savarankiškumas bei iniciatyvos rodymas. Prioritetas teikiamas laisviems ryšiams tarp žmonių ir rūpinimuisi pirmiausia savo ir artimos aplinkos poreikiais. Komunikacija atvira ir tiesi, o nesutarimai ar konfliktai suprantami kaip natūrali komunikacijos dalis.	Kolektyvizmas. Prioritetas bendruomeniškumui, grupės interesų ir poreikių tenkinimui bei lojalumui. Teigiamos ir harmoningos komunikacijos patirties vertinimas lemia nesutarimų ir konfliktų vengimą per mažesnę asmeninės nuomonės reiškimą ir naudojamos netiesioginės komunikacijos intensyvumą.	1) Skirtingas požiūris į asmeninius ir grupės interesus; 2) Bendravimo stilių skirtumai; 3) Skirtingas požiūris į nesutarimus ir konfliktus; 4) Skirtingas požiūris į savarankiškumą, iniciatyvą ar atsakomybę.
Komunikacijos kontekstas	Žemesnio konteksto komunikacija. Nors bendravimui nemažą reikšmę turi santykiai tarp pašnekovų, vis dėlto, komunikacijoje labiau yra vertinama tai, kas sakoma, o ne kokiomis aplinkybėmis. Svarbus bendravimo aiškumas, konkretumas ir taisyklių laikymasis bei planavimas.	Aukšto konteksto komunikacija. Komunikacija paremta aplinkybėmis, kontekstu ir santykiais tarp pašnekovų. Dažnai informacijos perdavimas vyksta pasitelkianti neverbalinės ir netiesioginės komunikacijos formas.	1) Bendravimo stilių skirtumai; 2) Nevienodas bendravimo laisvumas; 3) Neverbalinės komunikacijos reikšmių ir interpretacijų skirtumai.

3 priedas. Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptacijos problematikos priežasties–pasekmės grandinė.
Sudaryta remiantis teorine analize ir autorės tyrimo metu surinktais empirinio tyrimo duomenimis.

- 1) Platus rusų kalbos vartojimas Lietuvoje;
- 2) Imigrantų aplinka dauguma sudaranti jų gimtąją arba rusų kalba kalbančius asmenis;
- 3) Valstybės nesuteikiama parama užsieniečių lietuvių kalbos mokymuisi;
- 4) Finansinių ir laiko išteklių trūkumas mokantis kalbą savarankiškai.

4 priedas. Apklauso anketos klausimai imigrantams.
Sudaryta remiantis teorine analize ir empirinio tyrimo tikslu.

Bendra informacija

1. Iš kokios šalies esate?
Uzbekistanas / Tadžikistanas / Kirgizija / kita (įrašykite)
2. Kiek laiko jau gyvenate Lietuvoje, Vilniuje?
< 6 mėn. / 6–12 mėn. / 1–3 metai / 3–5 metai / >5 metai / Vilniuje negyvenu
3. Kiek laiko iš viso planuojate gyventi Lietuvoje?
trumpai (<1 m.) / keli metai (1–5 m.) / planuoju pasilikti ilgam ar net visam laikui / nežinau
4. Jūsų lytis:
vyras / moteris / kita / nenurodyti

Asmenybės bruožai

(Likert skalė 1–5: 1 – visiškai nesutinku / 5 – visiškai sutinku)

5. Esu atviras (-a) pokyčiams ir naujoms patirtims. (1–5)
6. Man lengva suprasti ir priimti žmones iš kitų kultūrų. (1–5)
7. Lengvai kuriu naujus socialinius ryšius ir bendrauju su nepažįstamais žmonėmis. (1–5)
8. Stengiuosi išlikti pozityvus (-i) net ir susidūręs (-usi) su bendravimo nesusipratimais ar kalbos sunkumais. (1–5)

Atvykimas ir adaptacija

9. Jūsų atvykimo į Lietuvą tikslas? *(vienas ar keli variantai)*
darbas / šeima / studijos / kitos priežastys (įrašykite)
10. Ar Jūsų atvykimas buvo savanoriškas?
taip / ne
11. Kiek buvote susipažinę su Lietuvos kultūra, kalba ir elgesio normomis prieš atvykdami į Lietuvą?
visiškai nesusipažinęs(-usi) / šiek tiek / gana gerai / labai gerai
12. Ar Jums svarbu sėkmingai adaptuotis Lietuvoje, Vilniuje?
taip / ne
13. Ką laikote sėkminga adaptacija? *(užrašyti laisvai)*

14. Kai kurie mokslininkai teigia, kad atvykus į naują šalį žmonės iš pradžių išgyvena „medaus mėnesio“ etapą – kai viskas atrodo įdomu ir džiugu, tačiau po kurio laiko ateina sudėtingesnis laikotarpis. Ar Jūs atpažįstate ką nors panašaus savo adaptacijos patirtyje? Kuris periodas Jums buvo sunkiausias? *(užrašyti laisvai)*
15. Kaip šiuo metu vertinate savo adaptaciją Lietuvoje, Vilniuje?
(1 – labai sunku prisitaikyti / 5 – jaučiuosi visiškai prisitaikęs (-i))
16. Jaučiu, kad Lietuvos visuomenė mane svetingai priima.
(1 – visiškai nesutinku / 5 – visiškai sutinku)
17. Kas, Jūsų manymu, lemia Lietuvos visuomenės požiūrį į jus? *(užrašyti laisvai)*

Kalbinė kompetencija ir kasdieninė komunikacija

(Likert skalė 1–5: 1 – visiškai sutinku / 5 – visiškai nesutinku)

18. Man svarbu kurti ir palaikyti ryšius su vietiniais lietuviais. (1–5)
19. Mano lietuvių kalbos žinios leidžia man efektyviai bendrauti kasdien. (1–5)
20. Mano lietuvių kalbos žinių stoka trukdo mano kasdieniam gyvenimui. (1–5)
21. Lietuvių neverbaliniai ženklai (kūno kalba, gestai, mimika) man sunkiai suprantami ir dažnai mane klaidina. (1–5)
22. Mano užsienio kalbų (pvz., anglų, rusų) žinios padeda man susikalbėti su lietuviais. (1–5)
23. Kuria kalba (-omis) dažniausiai komunikuojate kasdienėje aplinkoje?
lietuvių / rusų / anglų / kita (įrašykite)
24. Kaip vertinate savo lietuvių kalbos žinias?
nemoku / žinau kelis žodžius / galiu suprasti paprastus sakinius / galiu laisvai bendrauti
25. Kaip dažnai komunikuojate su lietuviais kasdieniame gyvenime?
kasdien / kelis kartus per savaitę / kelis kartus per mėnesį / labai retai / nebendrauju visai
26. Ar Jums pavyko sukurti artimesnių draugysčių su lietuviais?
taip, gana greitai po atvykimo / taip, bet tik po ilgesnio laiko / ne, nepavyko / neieškojau tokios galimybės
27. Papasakokite apie situaciją (-as), kai dėl kalbos ar neverbalinių ženklų (kūno kalbos, gestų, mimikos) Jums kilo nesusipratimų komunikacijoje su lietuviais. *(užrašyti laisvai)*

Kultūriniai skirtumai ir tarpkultūrinės komunikacijos barjerai

(Likert skalė 1–5: 1 – visiškai sutinku / 5 – visiškai nesutinku)

28. Mano šalies kultūra stipriai skiriasi nuo Lietuvos kultūros. (1–5)

29. Kultūriniai skirtumai dažnai kelia man sunkumų komunikacijoje su lietuviais. (1–5)

30. Ar patiriate nesusipratimų ar kitų sunkumų bendraujant su lietuviais dėl:

- komunikacijos stiliaus skirtumų Lietuvos ir Jūsų šalies kultūrose (pvz., atvira/tiesioginė vs. užuominomis paremta/netiesioginė komunikacija)? (1–5)
- neverbalinių ženklų (kūno kalba, gestai, mimika) skirtumų? (1–5)
- asmeninės nuomonės ir kritikos raiškos skirtumų (atvirumas ir tiesmukumas vs. santūrumas ir netiesioginės užuominos)? (1–5)
- skirtingo požiūrio į laiką ir planavimą (punktualumas, terminų laikymasis vs. lankstus požiūris)? (1–5)
- skirtingo požiūrio į savarankiškumą, iniciatyvą ir atsakomybę (pvz., individuali iniciatyva ir atsakomybė vs. nurodymų laukimas ir kolektyvinė atsakomybė)? (1–5)
- bendravimo laisvumo skirtumų ypač bendravime su nepažįstamais žmonėmis (pvz., atviras ir neformalus vs. santūrus ir formalus bendravimas)? (1–5)
- skirtingo požiūrio į nesutarimus ir konfliktus (suvokiami kaip natūrali bendravimo dalis vs. nepageidaujami ir vengiami)? (1–5)
- skirtingo požiūrio į neapibrėžtas situacijas, riziką ar taisyklių laikymąsi (prioritetas aiškumui, stabilumui ir griežtam taisyklių laikymuisi vs. lankstus požiūris, rizikos ir tikslaus plano nesilaikymo tolerancija)? (1–5)
- skirtingo požiūrio į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus (pvz., pagarba ir formalumas vs. lygiavertis bendravimas)? (1–5)
- skirtingo požiūrio į asmeninius ir grupės interesus (pvz., rūpinimasis pirmiausia savo vs. bendruomenės interesais)? (1–5)

31. Papasakokite apie situaciją (-as), kai dėl kultūrinių skirtumų Jums buvo sunku bendrauti ar suprasti lietuvius. *(užrašyti laisvai)*

Tarpkultūrinės komunikacijos barjerų poveikis

(Likert skalė 1–5: 1 – visiškai nesutinku / 5 – visiškai sutinku)

32. Lietuvos ir Jūsų kilmės šalies kultūrinių skirtumų nulemti bendravimo skirtumai:

- apsunkina Jūsų kasdienį gyvenimą (pvz., darbe, bendraujant su paslaugų teikėjais, apsiperkant ir pnš.). (1–5)
- mažina Jūsų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais. (1–5)
- priverčia jaustis atstumtu ir nesuprastu. (1–5)
- trukdo Jums užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su lietuviais. (1–5)

- apsunkina prieigą prie reikalingų paslaugų ar pagalbos (pvz., sveikatos, socialinės, administracinės paslaugos). (1–5)
- apsunkina Jūsų adaptaciją Lietuvoje. (1–5)
- kita (įrašykite)

33. Jei turėtumėte galimybę pakeisti vieną dalyką, kuris palengvintų Jūsų bendravimą su lietuviais – kas tai būtų? (*užrašyti laisvai*)

5 priedas. Interviu klausimai ekspertams.

Sudaryta remiantis teorine analize ir empirinio tyrimo tikslu.

Bendra informacija

1. Ar šiuo metu tiesiogiai dirbate su darbo imigrantais iš Centrinės Azijos šalių?
2. Kaip dažnai šie imigrantai kreipiasi į Jus ar reiškia nepasitenkinimą dėl patiriamų komunikacinių sunkumų (kalbinių ir vietinės kultūros nulemtų bendravimo ar elgesio normų supratimo iššūkių)?

Imigrantų adaptacijos procesas

3. Kaip vertinate Centrinės Azijos darbo imigrantų adaptaciją Vilniuje? Kaip greitai ir ar sėkmingai jie adaptuojasi vietinėje visuomenėje?
4. Ar šiems imigrantams, Jūsų nuomone, svarbu sėkmingai įsitraukti į vietinę visuomenę ir adaptuotis Lietuvoje?
5. Kiek, Jūsų nuomone, imigrantų adaptacijai ir patiriamų iššūkių gausai turi įtakos:
 - Migracijos motyvacija ir savanoriškumas?
 - Individualūs asmenybės bruožai (pvz., imigrantų lankstumas, atvirumas naujoms patirtims ir kultūroms, pozityvumas, emocinė stiprybė)?
 - Gyvenimo Lietuvoje trukmė?
 - Socialiniai ryšiai ir jų kūrimas (kiek aktyviai įsitraukia į vietines bendruomenes bei kiek laiko skiria ryšių kūrimui ir palaikymui su vietiniais gyventojais)?
 - Kalbinės ir neverbalinės komunikacijos kompetencija (pvz., lietuvių kalbos mokėjimas, vietinių elgesio ir bendravimo normų pažinimas)?
 - Lietuvos visuomenės požiūris į imigrantus?
 - Kultūrinis atstumas tarp Centrinės Azijos ir Lietuvos kultūrų?
6. Kurie iš išvardintų veiksnių, Jūsų nuomone, labiausiai veikia imigrantų adaptaciją Lietuvoje?

Kalbinė kompetencija ir kasdieninė komunikacija

7. Ar Centrinės Azijos darbo imigrantai mokosi lietuvių kalbos?
8. Ar lietuvių kalbos žinių stoka trukdo šių imigrantų kasdieniam gyvenimui? Ar, vis dėlto, jų užsienio kalbų (rusų, anglų) žinios padeda jiems susikalbėti su vietiniais, todėl lietuvių kalbos žinojimas nėra būtinybė?

9. Kiek, Jūsų manymu, kalbiniai barjerai apsunkina imigrantų adaptaciją visuomenėje?

Kultūriniai skirtumai ir tarpkultūrinės komunikacijos barjerai

10. Ar Lietuvos kultūra, Jūsų nuomone, stipriai skiriasi nuo Centrinės Azijos šalių kultūros?

11. Kaip manote, ar kultūriniai skirtumai dažnai kelia nesusipratimų ir sunkumų Centrinės Azijos darbo imigrantų komunikacijoje su lietuviais?

12. Ar pastebite skirtumus tarp lietuvių ir Centrinės Azijos šalių darbo imigrantų:

- Bendravimo stilių (pvz., atvira/tiesioginė vs. užuominomis paremta/netiesioginė komunikacija)?
- Neverbalinės komunikacijos (kūno kalba, gestai, mimika)?
- Asmeninės nuomonės ir kritikos raiškos (atvirumas ir tiesmukumas vs. santūrumas ir netiesioginės užuominos)?
- Požiūrio į laiką ir planavimą (punktualumas, terminų laikymasis vs. lankstus požiūris)?
- Požiūrio į savarankiškumą, iniciatyvą ir atsakomybę (pvz., individuali iniciatyva ir atsakomybė vs. nurodymų laukimas ir kolektyvinė atsakomybė)?
- Bendravimo laisvumo ypač su nepažįstamais žmonėmis (pvz., atviras ir neformalus vs. santūrus ir formalus bendravimas)?
- Požiūrio į nesutarimus ir konfliktus (suvokiami kaip natūrali bendravimo dalis vs. nepageidaujami ir vengiami)?
- Požiūrio į neapibrėžtą situaciją, riziką ar taisyklių laikymąsi (prioritetas aiškumui, stabilumui ir griežtam taisyklių laikymuisi vs. lankstus požiūris, rizikos ir tikslaus plano nesilaikymo tolerancija)?
- Požiūrio į vadovus, vyresnius žmones ar kitus autoritetus (pvz., pagarba ir formalumas vs. lygiavertis bendravimas)?
- Požiūrio į asmeninius ir grupės interesus (rūpinimasis pirmiausia savo vs. bendruomenės interesais)?

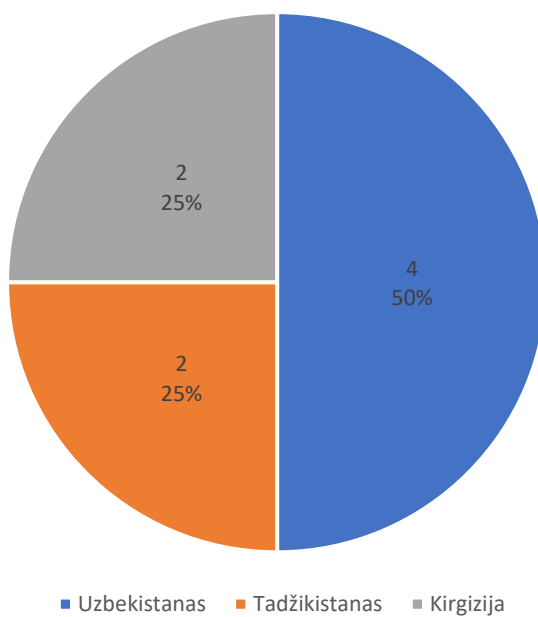
13. Kurie iš išvardintų skirtumų, Jūsų nuomone, labiausiai veikia imigrantų komunikaciją su lietuviais?

14. Ar galite papasakoti apie situaciją (-as), kai dėl kultūrinių skirtumų Centrinės Azijos darbo imigrantams buvo sunku bendrauti ar suprasti lietuvius? Kokios situacijos šiems imigrantams yra sunkiausios?

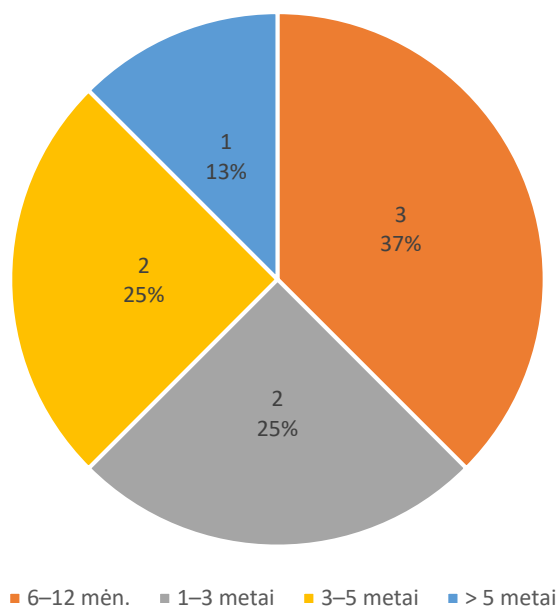
Tarpkultūrinės komunikacijos barjerų poveikis

15. Kaip manote, ar Lietuvos ir Centrinės Azijos kultūrinių ypatybių nulemti bendravimo skirtumai:
- Apsunkina šių imigrantų kasdienį gyvenimą (pvz., darbe, bendraujant su paslaugų teikėjais, apsiperkant ir pnš.)?
 - Mažina šių imigrantų pasitikėjimą savimi bendraujant su lietuviais?
 - Priverčia šiuos imigrantus jaustis atstumtais ir nesuprastais?
 - Trukdo šiems imigrantams užmegzti draugiškus ar artimesnius ryšius su lietuviais?
 - Apsunkina šių imigrantų prieigą prie reikalingos pagalbos ar paslaugų (pvz., sveikatos, socialinės, administracinės paslaugos)?
 - Apsunkina šių imigrantų adaptaciją Lietuvoje?
16. Ar yra dar kas nors, ką norėtumėte pridėti ar pabrėžti, kas, Jūsų nuomone, galėtų būti svarbu šiam tyrimui?

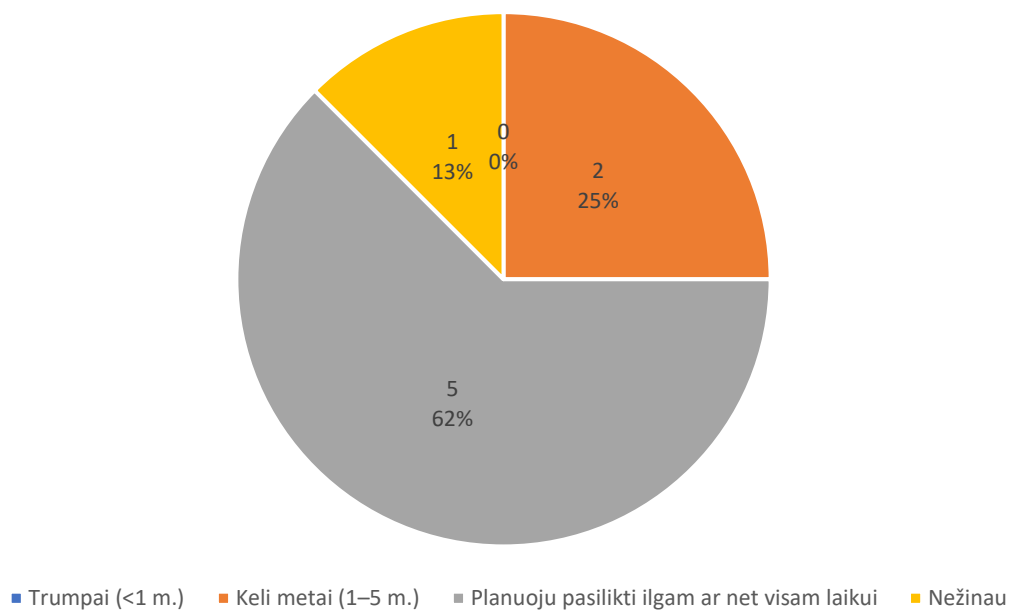
6 priedas. Tyrime dalyvavusių imigrantų kilmės šalys.
Sudaryta remiantis autorės tyrimo metu surinktais empiriniais duomenimis.

7 priedas. Tyrime dalyvavusių imigrantų gyvenimo Lietuvoje (Vilniuje) trukmė.
Sudaryta remiantis autorės tyrimo metu surinktais empiriniais duomenimis.

8 priedas. Tyrime dalyvavusių imigrantų planuojama gyvenimo Lietuvoje trukmė.
Sudaryta remiantis autorės tyrimo metu surinktais empiriniais duomenimis.

9 priedas. Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Dirbtinio intelekto įrankių naudojimo deklaracija.

Studento / studentės vardas, pavardė:

Mantė Taser

Studijų programa, kursas:

Tarptautinė komunikacija, 2 kursas

Rašto darbo pavadinimas:

Adaptaciniai tarpkultūrinės komunikacijos barjerai: Centrinės Azijos darbo imigrantų Vilniuje atvejis

Rašto darbo tipas (pvz., referatas, kursinis darbas):

Magistro baigiamasis darbas

Studijų dalykas:

Magistro baigiamasis darbas

Deklaracijos pateikimo data:

2025-12-29

Vertinimui pateiktas savarankiškai atliktas rašto darbas yra parengtas laikantis Vilniaus universiteto akademinės etikos kodekso², Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto rašto darbų metodinių nurodymų³, Dirbtinio intelekto naudojimo Vilniaus universitete gairių⁴ ir Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto rekomendacijų dėl dirbtiniu intelektu paremtų programų naudojimo studijų procese⁵:

☒ Patvirtinu

☐ Nepatvirtinu

Rašto darbe buvo taikyti šie dirbtinio intelekto (DI) įrankiai (nurodyti įrašant taikymo tikslą):

☒ ChatGPT: DI įrankis taikytas koreguojant kai kurias bibliografines nuorodas pagal APA 7
laidos bibliografinių nuorodų sudarymo būdą.

☐ Grammarly: _____

☐ Midjourney: _____

☐ Gemini: _____

☐ kita: _____

☐ kita: _____

Kita prašoma pateikti informacija:

1. Darbo išnašose turi būti nurodytos rašto darbo teksto vietos, parengtos naudojant konkrečius dirbtinio intelekto (DI) įrankius.
2. Darbo išnašose turi būti nurodyta DI įrankiais parengto teksto apimtis.

² Vilniaus universiteto akademinės etikos kodeksas:

https://www.vu.lt/site_files/Akademines_etikos_kodeksas_suvestine_redakcija.pdf

³ Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto rašto darbų metodiniai nurodymai:

https://www.kf.vu.lt/dokumentai/VU_KF_RDMN_2024_m_final.pdf

⁴ Dirbtinio intelekto naudojimo Vilniaus universitete gairės: https://www.vu.lt/site_files/SPN-54_2024_priedas.pdf

⁵ Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto rekomendacijos dėl dirbtiniu intelektu paremtų programų naudojimo studijų procese:

https://www.kf.vu.lt/dokumentai/documents/2024/Rekomendacijos_dėl_dirbtiniu_intelektu_paremtu_programu_naudojimo_studiju_procese.pdf